

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF
ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARA
VE DERS BAŞARISINA ETKİSİ

Derya Gül Sinem ŞAHİNER

İZMİR
2008

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF
ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARA
VE DERS BAŞARISINA ETKİSİ

Derya Gül Sinem ŞAHİNER

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Doğan DUMAN

İzmir
2008

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2008

Derya Gül Sinem ŞAHİNER

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE;

Bu alışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışman): Yrd.Doç. Dr. Doğan DUMAN

Üye: Doç Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

Üye: Yrd.Doç. Dr. Nevzat GÜMÜŐ

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2008

Prof. Dr. Sedef GİDENER

Enstitü Müdürü

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez No: **Konu Kodu:** **Üniv. Kodu:**

***Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.**

Tezin yazarının

Soyadı: ŞAHİNER

Adı: Derya Gül Sinem

Tezin Türkçe adı: İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi

Tezin yabancı dildeki adı: The Effect of Social Science Instruction based on Active Learning Method Toward Democratic Attitudes and Achievement

Tezin yapıldığı

Üniversite: DOKUZ EYLÜL

Enstitüsü: Eğitim Bilimleri

Yılı: 2008

Tezin Türü: Yüksek Lisans

Dili: Türkçe

Sayfa sayısı: 197

Referans sayısı: 315065

Tez danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Doğan

Soyadı: DUMAN

Türkçe anahtar kelimeler:

- 1 Demokratik Tutum
2. Sosyal Bilgiler
3. Aktif Öğrenme Teknikleri.

İngilizce anahtar kelimeler:

1. Democratic Attitudes
2. Social Science Instruction
3. Active Learning Method

Tarih :

İmza :

TEŞEKKÜR

Araştırmam sırasında bana her türlü konuda yardımcı olan ve ihtiyaç duyduğumda desteğini benden esirgemeyen kişilerin isimlerini anmayı ve kendilerine sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

İlk olarak; çalışmamda ihtiyaç duyduğumda yardımlarını ve desteğini benden esirgemeyen, bilgileriyle bana yol göstererek rehberlik eden, danışman hocam Yrd. Doç Dr. Doğan DUMAN'a teşekkür ediyorum.

Yoğun çalışmaların arasında değerli bilgilerini paylaşarak, benden yardım ve rehberliğini esirgemeyen Araştırma Görevlisi Eylem YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca değerli görüşlerinden faydalandığım hocalarım Yrd. Doç. Dr. Hasan TÜRKER, Şüheda ÖZBEN, Doç. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ ve Araştırma Görevlisi Güzin KANTÜRK ve Banu ÇULHA'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bu araştırmamda bana ilham kaynağı olan çok değerli hocam Prof. Dr. Kamile ÜN AÇIKGÖZ'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Öğretmenlik yaşamıma büyük katkıları bulunan, öğretmenlik mesleğinde deneyimleriyle bana ışık tutan tüm öğretmen arkadaşlarıma büyük çaba harcayarak çalışmamda katılan ve hazırladığım programa gönülden inanan sevgili 6. sınıf öğrencilerime çok teşekkür ediyorum.

Çalışmalarım süresince benden her konuda desteğini esirgemeyen, manevi desteği ve eleştirileriyle daima yanımda olan, bana güç veren sevgili arkadaşım, meslektaşım Sınıf Öğretmeni Ela COŞKUNER'e ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özgür ARSLAN'a teşekkür ediyorum. Yüksek lisans öğrenimim boyunca beni her açıdan destekleyen KUL Ailesine çok teşekkür ediyorum.

Son olarak, maddi ve manevi katkılarıyla beni sürekli destekleyen, varlığıyla bana güç veren, onur duyduğum, sevgili eşim İsmail Atay ŞAHİNER'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	İ
İÇİNDEKİLER.....	İİ
TABLolar	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VIII
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
I.1.Problem Durumu.....	1
I.1.1 Demokrasi.....	4
I.1.1.1 Demokrasi ve Eğitim	8
I.1.2 Sosyal Bilgiler.....	15
I.1.2.1 Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	15
I.1.2.2 Sosyal Bilgiler Dersin İlköğretimdeki Önemi ve Tanımı.....	17
I.1.2.3 Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları	21
I.1.2.4 Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşım.....	24
I.1.3 Aktif Öğrenme	27
I.1.3.1 Aktif Öğrenme İlkeleri.....	33
I.1.3.2 Aktif Öğrenme Sınıflarında Öğretmen	34
I.1.3.3 Aktif Öğrenmede Sınıf Ortamı.....	35
I.1.3.4 Aktif Öğrenme Yöntem ve Teknikleri.....	36
I.2.Araştırmanın Amacı.....	42
I.3 Araştırmanın Önemi.....	44
I.4 Araştırmanın Problemi	45
I.5 Araştırmanın Hipotezleri.....	45
I.6 Sayıtlılar	46
I.7 Sınırlılıklar.....	47
I.8 Tanımlar	47
I.9 Kısaltmalar	48
BÖLÜM II	49
İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR.....	49
II.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Demokrasi İle İlgili Yapılan Çalışmalar	49
II.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	49

II.1.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	62
II.2. Aktif Öğrenme İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	64
II.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	64
II.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	67
BÖLÜM III.....	71
YÖNTEM.....	71
III.1.Deney Deseni	71
III.2. Denekler.....	72
III.4. Veri Toplama Araçları.....	74
III.4.1. Demokratik Tutum Ölçeği	74
III.4.2. Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Başarı Testi	78
III.4.3 İşlem Yolu.....	80
III.4.3.1 Hazırlık Çalışmaları.....	80
III.4.3.2 Yetiştirme Çalışmaları	82
III.4.3.3 Ön Ölçümler	82
III.4.3.4 Denel İşlemler	82
III.4.3.4.1 Aktif Öğrenme Grubu	83
III.4.3.4.2 Geleneksel Öğretim Grubu.....	83
III.4.3.5 Son ölçümler.....	84
III.4.3.6 Veri Çözümleme Teknikleri.....	84
BÖLÜM IV	85
BULGULAR VE YORUMLAR.....	85
IV 1. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	85
IV 2. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	86
IV 3. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	88
IV 4. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	89
IV 5. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	90
IV 6. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum	92
BÖLÜM V.....	94
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	94
V 1 Sonuç ve Tartışma	94
V 1 1 Hipoteze İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	94
V 1 2 Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma	95
V 1 3.Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma	95
V 1 4.Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma	96

V 1 5. Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma	96
V 1 6. Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma	97
V.2 Öneriler	97
KAYNAKÇA	99
EKLER	108-197

TABLOLAR

TABLO 1. OTOKRATİK EĞİTİM VE DEMOKRATİK EĞİTİMİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	11
TABLO 2. DENEY DESENİ	71
TABLO 3. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLER	72
TABLO 4. GRUPLARIN UYGULAMA ÖNCESİ BAŞARI ÖN TEST T- TESTİ SONUÇLARI.....	73
TABLO 5. GRUPLARIN UYGULAMA ÖNCESİ DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ ÖN TEST T- TESTİ SONUÇLARI.....	73
TABLO 6. DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ'NE İLİŞKİN FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI.....	77
TABLO 7. DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN CROANBACH ALPHA ÇALIŞMASI	78
TABLO 8. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ ÜNİTESİNİN BAŞARI TESTİ MADDELERİNİN GÜÇLÜK DERECELERİ VE AYIRICILIK GÜÇLERİ	79
TABLO 9. HAZIRLANAN PROGRAMIN ETKİNLİKLERİ, SÜRELERİ, KAZANIMLARI VE TEKNİKLERİ.....	81
TABLO 10. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ DEMOKRASİNİN SERÜVENİ BAŞARI TESTİNE AİT T-TESTİ SONUÇLARI	85
TABLO 11. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİNE AİT T-TESTİ SONUÇLARI.....	87
TABLO 12. DENEY GRUPLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN DEMOKRASİNİN SERÜVENİ BAŞARI TESTİ ÖN TEST VE SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	89
TABLO 13. KONTROL GRUPLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN DEMOKRASİNİN SERÜVENİ BAŞARI TESTİ ÖN TEST VE SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	90
TABLO 14. DENEY GRUBUNUN DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ SON VE ÖN TESTİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	91
TABLO 15. KONTROL GRUBUNUN DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ ÖN TEST VE SON TEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	92

ÖZET**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF ÖĞRENME
TEKNİKLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARA VE DERS BAŞARISINA
ETKİSİ****Derya Gül Sinem ŞAHİNER**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Doğan DUMAN

Mayıs 2008, 197+ix

Bu araştırmanın amacı, İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretiminde, aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisini incelemektir.

Araştırmada kontrol grubu, öntest-sontest deneysel araştırma modeli kullanılmış. Araştırma 2007–2008 eğitim yılının ikinci döneminde Buca Akşemsettin İlköğretim Okulu'ndaki iki altıncı sınıf öğrencileriyle, Sosyal Bilgiler dersinin “Demokrasinin Serüveni Ünitesi”nde yürütülmüştür.

Bu araştırma beş hafta sürmüştür. Akşemsettin İlköğretim Okulu'ndaki altıncı sınıflardan biri kontrol grubu, diğer altıncı sınıf ise deney grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubuna aktif öğrenme teknikleri doğrultusunda hazırlanan ders planı ve “Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabı”, kontrol gurubuna ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülen ders kitabı uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacının geliştirdiği Demokratik Tutum Ölçeği ve Demokrasinin Serüveni Ünite Başarı Testi kullanılmıştır.

Araştırmadaki veriler aritmetik ortalama, standart sapma ve t testi kullanılarak SPSS 11.0 paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0.5 olarak alınmıştır.

Araştırmada elde edilen istatistiksel bulgulara göre aktif öğrenme tekniklerinin, öğrencilerin demokratik tutumlarında deney grubu lehine anlamlı fark

bulunmuştur. Ayrıca öğrenci başarısı açısından da aktif öğrenme tekniklerinin etkisi deney grubu lehine anlamlıdır.

Anahtar Kelimeler: Demokratik Tutum, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Aktif Öğrenme Teknikleri.

ABSTRACT

**The Effect of Social Science Instruction based on Active Learning Method
Toward
Democratic Attitudes and Achievement
Derya Gül Sinem ŞAHİNER**

Supervisor, Assistant Prof. Dr. Doğan DUMAN

May 2008, 197+ix

The aim of this study, the effect of Active Learning techniques on the development of democratic attitudes and on the achievement level of the students were examined during Social Science Instruction.

This research pre-test and post-test with control group was used. This research was conducted in the second term of 2007/2008 educational year with two sixth graders in Buca Akşemsettin Primary School in Social Science lesson's of the unit "The Adventure of Democracy".

The study lasted five weeks. Akşemsettim Primary School's a sixth class students were the control group of the research and a sixth class students were the experiment group of the reearch. While the lessons in control group were lectured with the lesson book which were given by MEB and experimet group were lectured with the lesson book which were prepared by researcher. The lesson book's name was "The Adventure of Democracy Student's Book".

In this study, Knowledge Achievement Test and Democratic Attitude Scale were prepared by the researcher.

The mean and standart deviation scores were gathered from the two groups and t- test statistical method was used to determine the difference between the groups. The data was analized by SPSS 11.0 package program. The degree of meaningfully is accepted 0.5.

The results of the study demonstrate statistically significant the experiment group's students in the "Tolarence" and "Compromise" dimension and the total

scores of the "Democratic Attitude Scale". In addition to The active learning techniques increase the students' achievement.

Key words: Democratic Attitude, Social Science Instruction, Active Learning Method.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu araştırmada, aktif öğrenmenin öğrencilerin, sosyal bilgiler dersinde demokratik tutumlarına ve ders başarısına olan etkileri incelenmiştir. Bu bölümde araştırmayla ilgili problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın; amacına ve önemine, sayılıtlarına, sınırlılıklarına, tanımlara ve kısaltmalara yer verilmiştir.

I.1.Problem Durumu

Toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın temel faktörlerinden biri olarak kabul edilen eğitimi, Ertürk (1979: 12) şu şekilde tanımlamaktadır:

"Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir."

Hayat boyu süren eğitim, okul, aile veya çevre içinde öğrenme, öğretme ya da bilgi aktarma çalışmalarının hepsini kapsayacak kadar geniş bir kavramdır. Açık bir sistem olarak çevresinden etkilenen ve çevresini etkileyen eğitim bireyi çağın ihtiyaçlarına göre donatır (Yağcı, 1997: 172). Eğitim amacı, yetişmekte olan genç kuşaklara toplumsal kültürü kazandırırken onlara karşılaştıkları problemleri akıl yürüterek çözmeye yeteneğini kazandırıp bu sayede toplumsal ilerlemeyi gerçekleştirmektir. (Kuzgun, 2002: 12-13). Toplumsal kültürün kazandırılmasını amaç edinen derslerin başında, sosyal bilgiler dersi gelmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersinin çabası, bireyi sorumluluk sahibi birer yurttaş olarak yetiştirirken, bireye kültürel mirası aktarıp, onun nitelikli bir yurttaş olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin temel amacı, demokratik ve çağdaş bir toplum için etkin ve katılımcı yurttaşlar yetiştirmektir. Sosyal bilgiler programı ile bireyin demokratik tutum ve değerlere sahip, problem çözmeye ve karar alma becerileriyle donanmış, üretken ve katılımcı olması amaçlanır (Öztürk, 2002: 1).

Çok hızlı değişimin ve dönüşümün yaşandığı günümüzde, demokratik değerlere sahip ve bunları yaşantısına geçirebilmiş bireylere ihtiyaç vardır. Bu da ancak demokrasinin bir yaşam şekli olarak algılandığı demokratik ortamlarda mümkün olacaktır.

Dünyada demokrasi eğitiminin içeriğinin ve niteliğinin gözden geçirilmesi artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Dünyada yaşanan savaşlar, ülkelerin içindeki bireylerarası çatışmalar, okullardaki ve toplumun her kesimindeki şiddet olayları bize bunun bir gereklilik olduğunu göstermektedir. Demokratik vatandaşlığın gelişmesinde, okullar potansiyel olarak güçlü bir role sahiptir (Schweisfurth 2002: 303; Genç ve Kalafat, 2008: 212'deki alıntı).

Demokratik ortamlarda öğrenci, potansiyelini geliştirip kendini daha iyi tanıma fırsatı bulabilir. Demokrasilerde hak, adalet, sorumluluk, bireysel özgürlük, eşitlik, açık görüşlülük, dürüstlük, hoşgörü, iş birliği, takdir gibi ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkelerin, toplumsal yaşamda ve insan haklarının kullanılmasında taşıdıkları önem nedeniyle bir tutum olarak, ilköğretim çağından itibaren öğrencilere kazandırılması gerekmektedir (Sağlam, 2000: 67).

Büyükkaragöz (1996)'a göre demokratik tutum, iyi işleyen bir düzende bireylerin adalet duygusu, özgürlük ve fırsat eşitliği öncelikle temel kültürlenme kurumu olan eğitim sayesinde yaşantıya dönüştürülüp kazandırılabilir.

Okullar ve sınıflar, bireylerin katılımcı demokrasiye hazırlandığı yerlerdir. Çünkü insanlar yaptıkları ve yaşadıkları şeyleri daha iyi öğrenirler. Çağdaş toplumda okulun amacı, yalnız var olan bilgiyi tüketen değil, yeni bilgi üreten, ürettiği bilgileri sorunların çözümünde kullanan, bilgiye dayalı bağımsız kararlar alabilen, sürekli öğrenen ve gelişime açık bireyler yetiştirmektir (Doğanay, 2000: 192). Bu şekilde yetişecek bilinçli vatandaşlar, toplum kararlarına aktif bir biçimde katılıp, hak ve sorumluluklarını yerine getirerek demokrasinin gelişmesine ve hayat standardının yükselmesine katkıda bulunabilirler (Sağlam, 2000: 38).

Aktif öğretim, demokrasi eğitiminin gerekli bir bileşeni olarak görülmektedir. Eğitim ve demokrasi arasındaki bu ilişkiye John Dewey'in eğitimsel felsefesi büyük bir katkıda bulunmuştur. Dewey'e göre;

"Demokratik bir toplum, kendisinin dışında bir otoriteyi, ilke olarak dışladığında, onun yerine, isteğe bağlı ilişkiler ve bir düzenleme bulunmalıdır. Bu düzenleme ancak eğitim tarafından oluşturulabilir... Devinme içinde olan herhangi bir yerde oluşan değişmeyi yaymak için her zaman bol aracı olan bir toplumda, üyelerinin kişisel girişim ve uyum niteliklerine göre eğitilmiş olmalarına dikkat edilir. Yoksa bireyler, karşılaştıkları değişmeler içinde bunalırlar ve bu değişmelerin gösterdiklerini ve bağlantılarını da algılayamazlar" (Dewey 1996; 84, Engin, 2003: s. 10'daki alıntı).

Dewey'e göre, demokratik toplumda değişimin ve gelişimin toplum için oluşturduğu tehdidin ortadan kalkması ancak doğru ve demokratik bir eğitimle olabileceğini belirtmektedir. Fakat geleneksel öğretim yöntemleriyle demokrasi anlayışını kazandırmak güçtür (Schweisfurth 2002: 303; Genç ve Kalafat, 2008: s. 212'deki alıntı). Öğretme yöntem ve tekniklerinin seçimi rastgele yapılmaz, öğrenciyi hedefe ulaştırmak için planlı ve programlı bir yol izlenmelidir (Alkan,1979: 7; Fidan,1986: 167). Bu açıdan demokratik tutumların kazandırılmasında öğrencinin aktif olarak katıldığı yöntem ve teknikler ile donatılmış öğrenci merkezli eğitim tercih edilmelidir. Etkin ve nitelikli yurttaş eğitiminde önemli bir ders olan sosyal bilgiler programı, aktif öğrenme yöntemleriyle işlenerek bireyin toplumsal ve bireysel sorumluluk kazanmasını sağlamalıdır. Ancak demokratik değerlerin eğitiminin uygulama alanı sayılan sosyal bilgiler dersi, demokratik ortamda yapılırsa anlamlı ve etkili olur (Gözütok, 1995: 27).

Sosyal bilgiler, yurttaşlık eğitimi ve demokrasinin uygulama alanı olarak kabul edilen bir derstir. Böylesi önemli bir görevi olan sosyal bilgiler programı aktif öğrenme yöntemleri ile donatılarak işlenmelidir. Çünkü Piaget'e göre geleneksel eğitim ve eğitimcilerin görevleri çocukların zihinsel yapılarına uygun değildir, çocuğu sınırlandırıcıdır. Öğretmen etkin, öğrenci pasiftir. Piaget'e göre eğitim, çocuğun katılımı getirdiklerini bilişsel gelişimine uygun etkinliklerle desteklemelidir. Öğrenci merkezli olan aktif öğrenme yönteminde birey, kendi öğrenme sorumluluğunu kendisi alarak, karşılaştığı karmaşık durumları ya kendi başına ya da grup arkadaşları ile işbirliği içerisinde çözer. Bu durumda bireylerin, demokrasinin gelişmesine engel teşkil edebilecek tutum ve davranışlarının önüne geçilerek öğrencilerin iyi birer birey, ülke ve dünya vatandaşı olmaları sağlanabilir.

Açıklanan görüşler ışığında, bu çalışma sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmasının, öğrencilerin akademik başarılarının

artmasında ve demokratik tutumların gelişmesinde etkisi olup olmadığı sorusuna cevap aramak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu temel sorunun çözüme kavuşturulması için konuyla ilgili şu başlıklara yer verilecek: Demokrasi, demokrasi ve eğitimi, sosyal bilgiler dersinin tarihsel gelişimi, sosyal bilgilerin ilköğretimdeki yeri ve tanımı, sosyal bilgiler dersinin genel amaçları, sosyal bilgiler dersinde yapılandırmacı yaklaşım, aktif öğrenme, aktif öğrenme ilkeleri, aktif öğrenme sınıflarında öğretmen, aktif öğrenmede sınıf ortamı, aktif öğrenme yöntem ve teknikleri.

I.1.1 Demokrasi

Demokrasi çeşitli anlam ve içerik değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Demokrasinin, ilk olarak Antik Yunan kültüründe doğduğu ve kullanıldığı kabul edilmekle beraber, bu kültürde halk (demos) ve iktidar (kratos) kelimelerinin bir araya gelmesiyle anlam bütünlüğüne kavuştuğu bilinmektedir. En kısa tanımı ile demokrasi, "halkın iktidarı"dır (Boyner, 1975; Gömleksiz, 1993: s. 4'deki alıntı).

Demokrasi kavramı, öncelikle bir insan grubunun (bu grup bir aile, okul, şirket, parti, devlet olabilir) yönetilme biçimi ile ilgili sosyal içerikli bir buluş, bir değerler ve kurallar topluluğudur (Yılman, 1995: 25). Demokrasiyi siyasal bir sistem olarak ele alan tanımlar şunlardır;

Abraham Lincoln'a göre demokrasi; "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi"dir. Churchill ise demokrasiyi; "en iyi yönetim şekli değil, ama kötü yanları en az olan bir yönetim şekli" olarak tanımlamaktadır (TDV, 1992: 9).

Türk Demokrasi Vakfı (1992) demokrasiyi, halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi olarak tanımlamıştır.

Yılman (1995: 25)'na göre ise demokrasi; iyinin ve kötünün, doğrunun ve yanlışın açıkça konuşulup tartışılabildiği; diktatörlerin bile ona duyulan saygıdan pay çıkarma amacıyla sıklıkla kullandıkları, medeni toplumların yönetim biçimlerini simgeleyen bir sosyo-politik sistemdir.

Varış (1994: 167) demokrasiyi; bir yönetim düzeninde halk iradesinin ağır basması veya yönetimin halk tarafından denetlenmesi olarak tanımlamıştır(Tanırlı, 2007: s. 12'deki alıntı).

Şaylan (1998: 6) demokrasiyi; siyasi iktidarın toplumda, toplum için ve bizzat toplum tarafından kullanılması olarak ifade etmiştir (Tanırlı, 2007: s. 12'deki alıntı).

Özetle, siyasi içerik olarak demokrasi, yönetme erkinin halk tarafından kullanılması ve denetlenmesi sürecidir. Bu süreç sırasında çoğunluk iktidara sahipken azınlığın da haklarını korur.

Demokrasi kavramının, bir yaşam tarzı olarak değerlendirildiği tanımlar ve açıklamalar ise onun modern dünyanın vazgeçilmez bir unsuru olduğunu vurgulamaktadır.

Farklı hayat tarzlarının birlikte olmasını mümkün kılan, temel değerlere ilişkin bir uzlaşma rejimi olan demokrasi, yaşam biçimi olarak; aklın egemenliği, eşitlik, özgürlük, hoşgörü, adalet, insan haklarına saygı ilkelerini temel değerler olarak kabul eder ve bununla beraber bireysel, sosyal ve politik yaşam ortamlarında hayat bulur (Varış, 1994:167, Tanırlı, 2007: s. 13'deki alıntı). Gerçekten demokrasi; insanın saygınlığına değer veren, kişilerin karşılıklı anlayış içinde birbirlerine özgürlük tanımlarını ve bütün için sorumluluk duymalarını birlikte yaşamının temeli olarak kabul eden yaşam şeklidir. Demokrasinin merkezinde, hoşgörü ve uzlaşma vardır.

Hoşgörü ve uzlaşmanın olabilmesi için ise insanın kendinden farklı düşünene, farklı yaşayana saygılı olması gerekmektedir. Bu kültürün oluşturulması ve bu kültür içerisinde vatandaşların adalet, eşitlik, özgürlük, insan haklarına saygı, hoşgörü, çoğulculuk, evrensellik, insanlık, ortak miras, hukuk devleti gibi kavramlarla yetiştirilmesi de gerekir. Ayrıca temel haklar ve temel özgürlükler de bu kültür içerisinde toplumun tüm bireylerine öğretilmeli ve yaşatılmalıdır (Şaylan, 1998: 64; Tanırlı, 2007: s. 13'deki alıntı).

Özgürlükler demokrasi ile kurumsallaşır. Demokratik bir rejim temel özgürlüklere büyük önem verdiği için anayasa ile bu özgürlükleri korur. Çünkü insanlar özgür oldukları zaman bireysel farklılıklarını ortaya koyarak yaratıcı olurlar (Yağcı, 1997: 173). Özgürlük ve demokrasi çoğu kez birbirlerinin yerine geçecek biçimde kullanılmışlardır ama bu ikisi eşanlamli değildir. Gerçekten de demokrasi, özgürlüğe ilişkin bir fikirler ve ilkeler kümesidir ama aynı zamanda, uzun ve çoğu kez dolambaçlı bir tarih boyunca şekillenmiş bir uygulamalar ve yöntemler kümesini de içinde barındırmaktadır. Bu nedenle, bir toplumun, tam anlamıyla demokratik diye adlandırılması için anayasal yönetimin, insan hakları ve yasa önünde eşitlik açısından zamanın süzgecinden geçmesi ve bu özellikleri içine sindirmesi gerekir.

Tanilli (1996: 38–44) çağdaş batıdaki demokratik sistemlerin temel ilkelerini şu şekilde belirtmiştir:

1- Çoğulculuk: Batı demokrasinin başta gelen özelliği, toplumda değişik düşüncelerin varlığını ve yaşama hakkını tanınmasıdır. Batı demokrasisine "çoğulcu demokrasi" denmesi de bundan ileri gelmektedir. Buna göre, hiçbir düşüncenin ayrıcalığı yoktur. Her düşünce özgürdür; özgürce açıklanır, özgürce örgütlenir, hiçbir düşüncenin içeriğine sınır getirilemez. Düşünce özgürlüğü, yalnız kurulu düzene ve anayasaya uygun düşüncelerin değil, "herkes" in hakkıdır.

2- Genel Katılma: Düşünceler arasındaki diyalog, tüm halkın oluşturduğu bir ortamda cereyan etmelidir. O düşüncelerden hangisinin siyasal iktidarı seçebileceğine de tüm halk karar verir. Toplumda, bir zümrenin ya da halkın bir kesimin katıldığı "forum", demokratik değildir. Katılma hakkı "genel" olmalıdır.

Bu ise, en başta "genel oy ilkesini" ni kabul etmekle gerçekleşir.

3- Çoğunluğun Yönetme Hakkı: Demokraside karar halkındır. Halk kararını, genel katılımı, seçimlerde verecektir. Halk, oyunu kullanarak yönetme hakkını kime devrettiğini belirler. İktidar, halkın çoğunluğunu yansıtan bir oluşumdur. Çoğunluk, iktidarın yetkilerini kullanarak devleti yönetirken, azınlık da devlet yönetiminde "muhalefeti" oluşturarak iktidarı denetleme, uyarma, eleştirme görevlerini yerine getirmektedir.

Her politik sistem kendi varlığını devam ettirme mecburiyetindedir. Yetiştireceği bireylerle gelişip korunmayan rejimler değişmeye mahkûmdur. Rejimi yaşatmaya dönük çabaların en önemlisi eğitimidir. Bir Fransız düşünür "ya eğit, ya katlan" demiştir. Toplumun eğitim düzeyi ve çeşidi orada hangi rejimin başarılı biçimde uygulanabileceğinin de bir göstergesidir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, ülkede demokrasiyi koruma ve yaşatma imkânının da arttığı yapılan bir araştırma ile kanıtlanmıştır (Karasar 1985: 97).

Demokraside insanlar özgür bir biçimde yöneticilerini seçer ve seçilenler tüm bireylerin eşitliğini esas alan yasa ve düzenlemelere uygun olarak halkı yönetir. Seçilmiş yöneticileri özgür ve adil seçimlerle değiştirme gücüne ve hakkına sahip olmak da çağdaş demokrasinin özünü oluşturur. Uygun yöneticileri seçebilmek seçmenlerin sorumluluğundadır. Yarının bilinçli seçmenlerini yetiştirmek, hem devletin hem de ailenin görevidir.

Demokrasinin insan için bir yaşam biçimi haline gelebilmesi için, temellerinin çocukluk yıllarında atılması gerekir. Çocuk toplumsallaşma sürecini evde anne, baba, kardeş, sokakta oyun arkadaşları, okulda da öğretmenlerinin yaklaşımları ile şekillendirir.

Türkiye demokrasiyle yönetilen bir ülkedir. Eğitimin en önemli işlevlerinden biri, demokrasiye inanan, demokratik tutum ve davranışlar gösteren kısacası demokrasiyi bir yaşayış biçimi olarak benimseyen bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemimizde bu tür hedefler esas alınarak eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Demokrasi, eğitimden yoksun tutulursa demogojiye dönüşebilir. Demokrasiyi kurup sürdürmek eğitimin en önemli işi olmalıdır. Çünkü demokrasi, bir yandan eğitimin bireyin yeteneklerinin en üst düzeye kadar gelişimini sağlayacak fırsat eşitliği ilkesine göre düzenlenmesiyle, diğer yandan da bireyin geleceğiyle özdeşleşmiş bir toplum bütünlüğünün yaratılmasıyla sağlanabilir (Bilen, 1993: 11–12).

Avrupa Bakanlar Konseyi 1985 yılında, Okullarda İnsan Hakları Öğretimi ve Öğrenimi ile ilgili önerilerde bulunmuş ve insan hakları ve demokrasi gibi

kavramların küçük yaşlardan başlanılarak kavranılabileceğini vurgulamıştır (Can, 2005: 32).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerini imzalayan devletlerin ilköğretim okullarında, insan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve özendirilmesi ile ilgili sorumlu oldukları vurgulanmıştır (Can, 2005: 33).

Demirpolat (1997: 157), insan hakları ve demokrasi ile ilişkili olan soyut tanımların öğretilmesine tarih, coğrafya, sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak bilgisi, dil ve edebiyat, güncel sorunlar ya da ekonomi bilimleri gibi derslerde yer verilebileceği tavsiyesinde bulunmuştur. Oğuz (1993: 193–194), Montreal Kongresi'nde kabul edilen Eylem Planı'na göre insan hakları ve demokrasi eğitiminin, eğitim sisteminin bütün kademelerindeki eğitim programlarında bulunması gerektiği vurgulamıştır (Yeşil, 2002: s. 34'deki alıntı).

Bu bağlamda demokrasinin eğitim ile olan ilişkisinin yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

I.1.1.1 Demokrasi ve Eğitim

Demokrasi eğitimi, demokrasinin özünü oluşturan değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması, demokratik tutum ve değerlerin özümsemesinin sağlanmasıdır (Can, 2005: 33).

Her ülke, kendi toplumunun değerlerini benimseyip geliştirecek bireyleri eğitim yolu ile yetiştirmektedir. Yani eğitim toplumu yansıtan bir süreçtir. Bu açıdan eğer bir toplum demokrasiyi yaşam biçimi haline getirmek istiyorsa, eğitim sistemini demokratik yaşamı geliştirecek hale getirmelidir (Kuzgun, 2002: 13).

Demokratikleşmede gelişmiş ve toplumsallaşmış bir bilincin oluşabilmesi ve tüm topluma yaygınlaştırılabilmesi yalnızca eğitimle gerçekleştirilebilir (Yılman, 1995: 11).

Türk eğitim sistemi demokrasi kültürüne sahip yurttaşlar yetiştirmek için “demokrasi eğitimi” kavramına temel ilkeler bölümünde yer vermiştir. 1739 sayılı

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Milli Eğitimin Temel İlkelerinin sekizinci alt başlığı demokrasi eğitimi olup on birinci maddesi şöyledir:

“Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devam için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.”

Türk eğitim sisteminin temel amacı, demokratik değerlere sahip yurttaşlar yetiştirmektir. Bu genel amacın gerçekleşmesi için gerekli alt amaçlar şunlardır:

- Irk, din, cinsiyet, toplumsal sınıf vb. ayırımı yapmadan her insanı değerli bulma;
- Başkalarını etkin bir biçimde, önyargılardan arınık olarak dinleyebilme;
- Başkalarını anlamaya çalışma;
- Görüş ve isteklerini başkalarına saygılı bir yaklaşımla anlatabilme;
- Benimsemediği düşünce ve istekleri olan insanlarla geçinebilme;
- Ortak sorunların çözümü için başkalarıyla etkin işbirliği yapabilme;
- Karar sürecine etkin olarak katılma;
- Benimsemediği kararların değiştirilmesi için çalışma, ama değişinceye kadar uyma;
- Başkalarının haklarına saldırı olduğunda bunu yapanlara karşı çıkmama;
- Eleştiriye açık olma ve bunu bir gelişme fırsatı sayma;
- Başkalarını eleştirirken kinici değil, yapıcı olma;
- Davranışlarının sonuçlarını görebilme ve sorumluluğunu alabilmedir (Kuzgun, 2002: 13).

Dewey (1996)'e göre eğitim, gelecek yaşam için bir hazırlık değil; yaşamın kendisidir. Çünkü birey çevresiyle etkileşim kurarak maddi ve manevi olarak gelişir. Yani eğitim bireyin yaşama hazırlığı değil, yaşamının ta kendisidir. Eğitimin, yaşamla olan bu ilişkisi onu demokrasinin ön koşulu haline getirmektedir (Engin, 2003: s. 10'daki alıntı).

Demokrasi her şeyden önce, bir kültür ve zihniyet sorunudur. İnsan haklarına saygılı demokratik bir toplumun oluşması, bu kavramların yasalarda ve yönetmeliklerde yer almasıyla, eğitim programlarına konu başlıkları olarak yerleştirilmesiyle ya da çeşitli baskı yolları ile sağlanamaz. Demokrasi anlayışının topluma yerleşmesi için, demokratik bir siyasal kültürün gelişmesi ve "demokratım" diyenlerin demokrasinin gerçek inananları haline gelmesi, yani kişiliklerin demokratikleştirilmesi gereklidir. Bu konuda birçok bilim adamı, yazar ve düşünür hemfikirdir (Büyükdüvenci 1998; Öner 1998; San 1994; Selçuk 1998; Yeşil 2004 :s. 32).

Anlaşmalarda, kanunlarda, eğitim programlarında güzel kelimelerle yer alan demokrasi, yaşama geçirilmezse anlamsız olur. Açıkçası yalnız kanunlarla bir ülkeye demokrasi yerleştirilemez. Öncelikle, kanun yapan ve bundan etkilenenlerin zihniyet itibarıyla demokrasiyi bilmeleri ve benimsemeleri gerekir (Öner 1998; Büyükkaragöz 1989; Kuzu 1997 Yeşil, 2002: s. 32'deki alıntı). Ayrıca, hak-sorumluluk bilinci, karar alma, hoşgörü, katılım, işbirliği, düşüncelerini ifade edebilme, uzlaşma, güven gibi hem demokratik, hem de insani değer ve özelliklerin öğrencilere kazandırılması günümüz koşulları için bir şarttır (Gürkaynak, 1995: 84; Yeşil, 2002: s. 60'daki alıntı).

Okulun görevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için özellikle insan faktörünü ön plana alarak; insana yaraşır, demokratik tutumlarla bireyin psikolojik, fiziksel gereksinimlerini gözeten, katılımcı bir yönetim anlayışı sergilenmelidir. Demokrasiyi öğretmek için onu uygulamak gerekmektedir.

Toplumun bir örnekleme olan okulların en önemli görevlerinden biri de öğrencilere demokratik değerleri kavratmaktır (Bademci, 2000: 135). Çünkü demokrat insanlar da demokrasiyi yaşayan eğitim kurumlarında (aile, okul, toplum)

yetiştir. Toplumun kendisi, aslında, bir okuldur ve ona en çok benzeyen bir okul, en çok başarılı olan okul olur. Bunun için okullar, büyük toplumun küçük birer örneği olmalıdır. Orada toplumsal etkinlikler egemen olmalıdır. Bu sayede birey hem kendisi için hem de toplum için yararlı olabilecek bilgi ve becerilerle donatılmış iyi yurttaş olma özelliğine sahip olacaktır. Bu açıklamalardan yola çıkarak Stiles ve arkadaşları, okullarda verilecek demokrasi eğitiminin niteliklerini “demokratik eğitim” ve “otokratik (geleneksel) eğitim” olarak karşılaştırmışlardır. Bu kıyaslama Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.Otokratik Eğitim ve Demokratik Eğitimin Karşılaştırılması

Geleneksel Eğitim	Demokratik Eğitim
“1.Öğrenci, temel bilgi alanlarıyla ilgili gerçekler ve olgular için çalışır.	1. Demokratik hayat için davranış, tutum ve anlayış örüntüleri geliştirmeyi amaçlar.
2.Öğrencileri, üniversiteye hazırlar.	2.Demokratik toplum içinde bir hayata hazırlar.
3.Belli bir başlangıç ve sonuç içindeki konuların öğretimini yapar.	3. Öğrencileri başarılı bir hayata ulaştırmak için konu alanlarını uygulamalı şekilde kullanılır.
4.Öğrenmede olguların hatırlatılması ve kaydedilmesi ile kalıcı davranış değişiklikleriyle ilgilenir.	4.Öğrenmede, düşünme ve kalıcı davranış değişiklikleri yaratmayla ilgilenir.
5. Öğrenme için özet ve aktarmalı yaşantılar sağlar.	5.Öğrenme için toplum hayatında geçerli yaşantılar sağlar.
6.Zihinsel gelişimle ilgili disiplinleri pekiştirir.	6.Öğrencilerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik deneysel etkileşim sağlar.
7.Yetişkinlerin istediği doğrultuda alışkanlık geliştirir.	7.Grup hedeflerine bilinçli katılım ve kendini denetleme alışkanlığı geliştirir.
8.Yarışmacı bir tutumu esas alır.	8.İşbirliği içinde birlikte çalışmaya yönelik bir tutumu esas alır.
9.Öğrenmede, öğretmenin yönlendirdiği monoton bir uyum esastır.	9.Öğrencilerin kendi gelişim ve öğrenmelerini yönlendirmelerine yarayacak çaba, yetenek ve yaratıcılık esastır.
10.Öğrencileri, yetişkinlerin "iyi", "güzel" diye karar verdikleri dersleri almaya zorlar.	10.Öğrencilerin kendi hedeflerini gerçekleştirebilmelerini sağlayacak kararları verebilmeleri için rehberlik

	yapılır.
11.Bütün öğrencilerden ayrı ayrı uyum beklenir, ferdi yetenekler dikkate alınmaz.	11.Bireysel farklılık ve yeteneklere göre değişik yaşantılar sağlar.
12.Öğrencilerin ders kitaplarıyla uyuşmayan görüş ve düşünceleri açıklamaları engellenir.	12.Öğrenciyi karar verme, planlama, kendini disipline etme, değerlendirme ve faaliyette uyumlu olmaya özendirir.
13Yapay güdülenme vardır.	13. İlgi ve isteklere göre güdülenme vardır.
14.Gençler yetişkin kültürüne bağımlıdır.	14.Gençler yetişkin kültürü yanında kendi kültürlerini de meydana getirme çabasıdadırlar" (Stiles ve Dorsey, 1950: s. 8-9; Yıldırım, 1994: s. 12-13'deki alıntı).

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere; demokrasi eğitiminde yetişecek demokratik bireyin olması için eğitim kurumlarının yeni rol ve fonksiyonlar yüklenmesi gereklidir. Bu yeni rol ve fonksiyonlar aynı zamanda eğitimin hedefleri doğrultusunda yetişecek bireylerin özelliklerini de içermektedir.

Demokrasinin ihtiyaç duyduğu insan davranışlarını, Varış (1994: 174–175) şöyle sıralamıştır;

Demokrat insan; kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etmekten sakınır, başkalarının düşüncelerine saygı duyar, olaylara çok yönlü bakar, başkalarını düşüncelerinden dolayı suçlamaktan ve farklı görüşlerin özgürce açıklanmalarını engelleyecek davranışlardan sakınır. Ayrıca demokrat insan; farklı görüşlere, tarafsız bir gözle bakar ve farklı görüşleri anlamaya çalışır, görüşlerini hiçbir etki altında kalmadan açıkça söyler, başkalarının konuşmalarını sonuna kadar dinler, oylamaya saygılıdır, etki altında kalmadan oylamaya katılır, kendi fikri benimsenmese de oylamayı engellemez, çoğunluğun kararlarına uyar, benimsemediği kararları eleştirir, nedenlerini tartışır, haklarını kullanır, haksızlıkları eleştirir, olaylara eleştirel bir gözle bakar, karşı görüşler ve teklifler önerir, yeterli kanıt ya da bilgi olmadan bir konuda karar vermekten kaçınır, yeni veriler

doğrultusunda değişmeye açıktır, başkaları aleyhine konuşmaktan kaçınır, özel ya da gizli bilgileri açıklamamaya özen gösterir, grupta çalışırken sorumluluk alır, yerine getirir, bilgilerini başkaları ile paylaşır, işbirliği yapmaktan hoşlanır, başkalarına karşı sevgi dolu ve dostça bir yaklaşım içindedir (Tanırlı, 2007: s. 32'deki alıntı).

Temelinde kültürle işbirliği içinde olan demokraside istenilen bireyin; eşitlik, katılma, uzlaşma, hoşgörü, serbestçe tartışma, çoğulculuk, sorumluluk, işbirliği, özgür ve bilimsel düşünme vb. bir takım demokratik tutumlara sahip olması gereklidir. Demokrasi eğitiminin amacı, özünde bir tutum değiştirme çabasıdır (Kuzgun, 2002: 14). Çünkü tutum, değer kavramının birey tarafından içselleştirilmesidir.

Tutumların öğrenilmesinin en elverişli dönemi çocukluk yıllarıdır. Çocukların, çocukluk dönemi deneyimlerinin etkisini ömür boyu görel olarak sürdürdüğünü; çocuklukta edinilen temel yönelimlerin, daha sonraki hayatını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Uysal, 1984: 83; Yeşil, 2002: s. 32'deki alıntı). Küçük yaşlarda bireylere gerekli eğitimin verilmesiyle birlikte, insan hakları ve demokrasinin gerektirdiği ahlaksal davranışların üzerine yerleştirilebileceği psikolojik bir temel yaratılır (Yeşil, 2002: 32). Çünkü yaş ile demokratik değerleri benimseme arasında olumsuz bir ilişki olduğu bir gerçektir. Kişi yaşlandıkça, farklı kişi, görüş ve tutumlara karşı hoşgörü düzeyleri de düşmektedir. Varolan tutum ve düşüncelerine katı bir şekilde bağlanmaktadır. Yaş ilerledikçe tutum değişiminin zorlaştığı, inatçılık huyunun arttığı görülmektedir (Gürkaynak, 1995: 85; Yeşil, 2002: s. 32'deki alıntı).

Açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, çocukların toplumsallaşma süreci, öğrenme yeteneği bireyin gelişimsel özellikleri gibi etkenler göz önünde bulundurulduğunda, insan hakları ve demokrasi eğitiminin ilköğretim çağında verilmesi uygundur. Bu yüzden okul ve ailelerin kurumlar olarak çocukluk döneminden itibaren her fırsatta insan hakları ve demokrasi eğitimini yürütmelidirler (Yeşil, 2002: 33). Yine aynı şekilde öğretmenlerde, demokratik tutum ve davranışları benimseyen nitelikli yurttaş eğitimi için çaba göstermeleri gerekmektedir. Çünkü kuramlarda bahsedilen demokratik davranışları sergilemeyen bir öğretmen demokrasi eğitiminde inandırıcı olamaz.

Çocukluk döneminde birey gözlemleri aracılığıyla çoğu şeyi öğrendiği ve kişiliğine yansıttığı için hem öğretmen tutum ve davranışları hem de sınıf atmosferi demokratik tutumların kazandırılmasında çok önemlidir. Bu bağlamda öğretmen, demokratik değerler için öğrencilerine daha fazla sorumluluk vermeli, saygı ve güven ortamı yaratmalıdır. Bunun için, sınıf ortamının ve öğretmen davranışlarının çok yönlü katılımcı etkileşimli olmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda demokratik sınıf ortamının özellikleri; katılımın, işbirliğinin, moralin ve motivasyonun yüksek olması; herkesin sınıfın vazgeçilmez bir parçası olması; iletişimin çok yönlü olması şeklinde sıralanabilir.

Demokratik öğrenme ortamında öğretmenin özellikleri ise; her zaman yenilikçi, eleştiriye açık, güvenilir, tarafsız ve hoşgörülü olmasıdır. Ayrıca öğretmen hem teknoloji hem de yeni öğrenme yöntem ve tekniklerini takip ederek çağdaş bir çizgi izler. Öğretmen, öğrencilerinin istenilen demokratik tutumları kazanmasını ve etkili iletişim kurmasını sağlamak için özellikle birçok araştırma tarafından doğrulanan aktif öğrenme yöntemlerini kullanır (Demirtaş 2007: 10-12; Yeşil 2002: 34).

Sonuç olarak demokrasi, bir kültür ister, bu kültür ise eğitimle gerçekleşebilir. Eğitim ise demokrasinin özüne uygun bir ortamda verilmelidir. Demokrasi eğitimi kişiyi demokratik değerleri özümsemiş ve hayatına aktarmış olarak topluma uygun hale getirmelidir. Ayrıca eğitim ve öğretimde demokrasi bilincinin yerleştirilmesi için öğrencilerin ilgi ve yetenekleri göz önünde bulundurularak onlara daha fazla sorumluluk verilmelidir.

Demokrasi eğitiminin uygulandığı sınıf ortamı; ezbere ağırlık vermeyen, öğrencilerin düşünme yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olan, öğrencileri bilimsel düşüncenin temeli olan araştırmaya yönelten, birlikte çalışma, işbirliği ve tartışma yeteneklerini geliştiren niteliklerde olmalıdır. Öğretmen, sınıf etkinliklerini öğrencilerle birlikte planlamalı, öğrencilerin her aşamada aktif katılımını sağlayıcı süreçleri harekete geçirmelidir.

Demokrasi eğitimi ve değerlerinin kazanımı, özellikle amacı vatandaşlık aktarımı olan Sosyal Bilgiler dersi içerisinde gerçekleştirilmelidir. Bu açıdan Sosyal

Bilgiler dersi demokratik değerlerin kazandırılmasına hizmet etmeli, değerleri aktif bir şekilde yaşatarak öğrencilerin bu değerleri içselleştirmesine yardımcı olmalıdır.

Sosyal bilgiler dersi demokratik değerlerin kazanımı için oldukça önemli olduğu için bu alan hakkında bilgi vermek araştırmaya ışık tutacaktır.

I.1.2 Sosyal Bilgiler

I.1.2.1 Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak insanoğlunun var olduğu andan itibaren bilinen insani faaliyet ve ihtiyaçlarını karşılamak için hem fen, hem de sosyal bilgiler eğitimine ihtiyaç duyduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Bu düşünceden yola çıkılarak sosyal bilgiler eğitiminin insanoğlunun tarihi kadar eski olduğu söylenebilir (Sönmez,1999: 7).

İlk çağdan yakınçağa kadar sosyal bilimler alt disiplinleri içerisinde eğitim programlarında yer bulmuştur. Ancak ortaçağdaki programlar dini içerikle donatılmıştır.

Sosyal bilgiler eğitimi ABD'nin 1800'lü yılların sonları ile XX. yüzyılın başlarında yaşadığı sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki büyük dönüşümünün doğurduğu sorunlara çözüm arama çabası sonucunda ortaya çıkmıştır (Barht, 1991; Öztürk, 2007: s. 43'teki alıntı). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, "ulusal toplum" anlayışını oluşturmak üzere sosyal bilgiler dersini yapılandırmıştır. Sosyal bilgiler dersinin kapsamı tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularından oluşturulmuş ve toplumun ihtiyaçlarına göre içerik yeniden düzenlenmiştir (Sönmez,1999: 22). Yani eğitimde "Sosyal Bilgiler" adı altında bir ders, 1916 yılında ABD'de Milli Eğitim Derneği'nin Orta Dereceli Okullu Teşkilatlanma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından resmen tanımlanmıştır. Komite bu kavramı "İnsan cemiyetinin ve sosyal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana ait bilgiler, Sosyal Bilgilerdir" diye tanımlamıştır (Köken, 1995:2).

1940'lı ve 50'li yıllarda Sosyal Bilgiler programlarında tarih ve coğrafya derslerine daha fazla ağırlık verilmiştir (Naylor ve Diem, 1987; Öztürk, 2007: s. 45'deki alıntı).

1960 yılına gelindiğinde, toplumsal yaşam, dünyadaki siyasal yaşam, bilim ve teknikteki gelişme ve değişimler, sosyal bilgiler dersinin yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. Öğrenme-öğretme anlayışındaki yenilikler ve yaklaşımlar, hem sosyal bilgiler dersinin hedef ve davranışlarını, hem de içeriğini yeniden oluşturmayı gündeme getirmiştir. Yeni sosyal bilgilerin doğuşu ve gelişiminde Bruner'in buluş yoluyla öğrenme kuramının etkisi olmuştur. Bu çerçevede sosyal bilgiler programından tarih ve coğrafya bilgileri azaltılmış, tümevarım ve araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca; etkin öğrenme ilkesi benimsenerek, eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye önem verilmiştir ((Naylor ve Diem, 1987; Öztürk, 2007: s. 45'deki alıntı).

Türk eğitim tarihinde, cumhuriyet döneminde, 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1993 ve 1998 yıllarında sosyal bilgiler programında düzenlemeler yapılmıştır. Bu programlarda tek disiplinli program desenine uygun tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine yer verilmiştir. Sosyal bilgiler programıyla, temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmıştır (Sönmez,1999: 9).

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk dönemlerde sosyal bilgiler öğretimindeki gelişmelerin yanı sıra dersler için gerekli bilimsel verileri oluşturacak kurumlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunlar; Türk Tarih Kurumu ve dil, tarih ve coğrafya alanında bilimsel çalışmalarını yürütmek ayrıca öğretmen yetiştirmek amacıyla Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin açılmasıdır (Öztürk, 2007: 46).

Sosyal Bilgiler dersi, 1968 yılına kadar okul programlarımıza kendi ismiyle girmemiştir (Gündem, 1995: 22). Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi ve Vatandaşlık dersleri 1962 yılında "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilerek Sosyal Bilgiler dersi yürütülmeye çalışılmıştır. 1968 yılında yapılan yeniliklerle birlikte bu ders ilköğretim programına "Sosyal Bilgiler" adıyla girmiştir. İlköğretim 6.,7. ve 8. sınıf öğrencilerine 1980 yılı sonrası Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersi olarak verilen dersler 1998'de programdan çıkarılmış ve yapılan değişikliklerle Sosyal

Bilgiler dersi ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda haftada üçer saat olarak düzenlenmiştir (Sönmez, 1999: 8-9).

Sosyal bilgiler öğretim programları ülkemizde, yukarıda kısaca bahsedildiği gibi çağdaş eğitim sistemlerine paralel olarak düzenlenmiştir. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretimi 1990'lı yıllara kadar bütünüyle geleneksel yaklaşım ve yöntemlerle yürütülmüştür. 1998 yılından itibaren ise dünyadaki gelişmeler göz önünde alınarak, yoğun program geliştirme çalışmalarına başlanılmıştır. Bu çalışmaların ürünleri, MEB tarafından pilot illerde uygulandıktan sonra verimli olduğu sonucuna varılarak yeni 4-5. sınıflar sosyal bilgiler öğretim programı, 2005 – 2006 öğretim yılından itibaren bütün illerde uygulamaya konmuştur. Bu programın geliştirilmesinde tematik öğrenme, problem çözme, bilgiyi işleme ve aktif öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacılık esas alınmıştır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002; Öztürk, 2007: 47'deki alıntı).

Tarihsel gelişimi çok eskilere uzanan sosyal bilgiler dersinin ilköğretimdeki önemi ve tanımlarına aşağıda yer verilecektir.

I.1.2.2 Sosyal Bilgiler Dersin İlköğretimdeki Önemi ve Tanımı

Ülkemizde, 1997 yılından beri zorunlu hale getirilen temel eğitim içerisinde okutulan en önemli derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler dersinin ilköğretimdeki amacı, özellikle bireylerin nitelikli toplumsallaşmasını sağlamak şeklinde ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin içinde yer aldığı toplumsal yaşamla iç içedir. Bu ders yoluyla öğrencilere; kültürel miras, tarihsel gelişim, anayasa, insan hakları, demokratik değerler, politik süreçler ve yetişkin bir insanın bilmesi gereken temel beceri ve bilgiler verilerek, iyi vatandaş yetiştirmek amaçlanmaktadır. Evrensel anlayış ile Sosyal Bilgiler, demokraside vatandaşlığa hazırlık olarak algılanmaktadır (Deveci, 2005).

“2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeni vizyonu; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine

göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (Safran, 2006: 25).” olarak açıklanmıştır.

Yeni program, sosyal bilgiler dersinin ilköğretimdeki önemini oldukça arttırmıştır. Çünkü yeni program bireye, özellikle içinde yaşadığı yakın ve uzak çevreyi, geçmişi, bugünü ve geleceği yakından tanıma olanağı sunmaktadır. Bu açıdan sosyal bilgiler dersinin, toplumun ideallerini bireye kazandırmakla yükümlü olduğu söylenebilir (Sözer, 1998). Birey, toplumun bir parçası olabilmek için sosyal bilgiler eğitimini ilköğretimde almalıdır.

İlköğretimde dersin tanımı içeriğinin şekillenmesinde oldukça etkilidir. Bu durum, farklı tanımların oluşmasına neden olmuştur. Sosyal bilimler alanında önemli bir araştırmacı olan Sönmez, sosyal bilgileri; “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamıştır (Sönmez, 1999: 17).

Erden’e göre sosyal bilgiler, “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, tarihsiz: 8) şeklinde ifade edilmiştir.

Barth ve Demirtaş (1997: 1–6) Türkiye’de sosyal bilgileri, Türk demokratik toplumunda, sorumluluklarını bilen yurttaşlar yetiştiren, içeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konuları birleştirilerek oluşturulan, yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri oluşturacak bir eğitim planı olarak göstermektedir. Çünkü sosyal bilgiler, sorumluluk kavramıyla bağlantılı olarak bilgi, tutum ve becerilerin kazanılmasıyla alakalıdır.

Sosyal bilgiler, ilk olarak 1970’de Harlh ve Shermis tarafından NCSS’in yayın organı Social Education’da bulunan bir makalede sınıflandırılmıştır. Barr, Barth ve Shermis sosyal bilgiler öğretimini belirleyen yaklaşım ya da gelenekleri;

- (a) kültürel mirasın aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi,
- (b) sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi,
- (c) yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi şeklinde belirtmişlerdir. Bu üç yaklaşım aşağıda özetlenmiştir.

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler öğretiminin en eski ve yaygın yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın amacı, toplumun temel kurum, değer ve inançları konusunda bireylerin telkinini ve var olan durumun sürekliliğini sağlamaktır. Barr ve arkadaşlarına (1978) göre, kültürel sürekliliği garanti altına alacak genç nesillerin yetiştirilmesi bu yaklaşımın temel amacıdır. Geçmişin yeni nesil tarafından öğrenilmesi, genç neslin geçmiş ve geleneklerle gurur duyması, sorumluluk alması, doğru tutum ve davranışlar göstermesi ve otoriteye bağlı olması, bu yaklaşımın diğer amaçlarıdır. Bu yaklaşımda öğretmen merkezli yöntemlerin kullanılması daha uygun görülmektedir

Buna karşılık, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılmasının etkili vatandaşlık için en iyi hazırlık olduğu varsayımına dayanır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler, sosyal bilimlerin yapısı (onların temel kavramları, genellemeleri ve kuramları) ile bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenmelidir. Bu nedenle sosyal bilimciler tarafından tanımlanan önemli bulgular, bakış açıları ve sorunlar, sosyal bilgiler programlarının içeriğini oluşturur. Bu özellikleri taşıyan öğretme - öğrenme süreçleri, öğrencilerin karmaşık ve çoğu kez iç içe girmiş dünyalarında karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donanmalarını sağlar. Bu yaklaşımla yapılan öğrenmede öğrenciler yaşayacakları problemleri çözmeleri için ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri ve değerleri kazanmış olacaklardır.

Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi; John Dewey'in düşüncelerine dayanılarak oluşturulmuştur. Öğrencilerin problem çözme ve karar alma becerilerini kazanarak bu becerileri uygulamalarını sağlamak bu yaklaşımın temel amacı olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte bu yaklaşım, öğrencilerin kişisel ve toplumsal sorunları tanımlayarak analiz yapabilmelerini ve bu doğrultuda bilgileri

kullanarak yeni kararlar alabilmelerini sağlayacak öğrenme - öğretme süreçlerine önem vermektedir. Bu yaklaşıma göre ders programının önceden belirlenmiş olmasına ve mutlaka uygulanması gereken bir içeriğinin bulunmasına gerek olmamaktadır. Programda yer alan etkinliklerin öğrencilerle doğrudan ilişkili olmasına, onları etkileyen ve endişelendiren gündemdeki konuları ve sorunları kapsamına önem verilmektedir. Bu yaklaşımda araştırma ve inceleme yönteminin kullanılması uygundur (Barr ve diğ., 1977, 1978; Naylor ve Diem, 1987; Chapin ve Messick, 1999; Doğanay, 2005; Öztürk, 2007 : s. 25 ve 26'daki alıntı).

Wesley (1950) Sosyal bilgileri "Sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şeklidir" şeklinde tanımlamıştır (Doğanay, 2002 : s. 16'daki alıntı).

Yukarıda yapılan tanımlar doğrultusunda Sosyal Bilgiler kavramı şu şekilde açıklanabilir;

- ◆ Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretimde iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmeyi hedefler.
- ◆ Sosyal Bilimler disiplinlerinin bir bileşkesidir.
- ◆ Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayanarak, öğrencilere yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır.
- ◆ Sosyal davranış bilgilerine ağırlık verir (Acar, 2003: 4).
- ◆ Sosyal Bilgiler, insanlık bağlarına önem veren birleşmiş konular bütünüdür(Maurice, 1957; Beldağ, 2003 : s. 5'teki alıntı).

Tanımların farklılığını ortadan kaldırmak için ABD Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies), sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamıştır:

“Sosyal bilgiler, yurttaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinlerarası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal

bilimler, psikoloji, din, sosyoloji, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzölen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilimlerin temel amacı birbirine bağımlı, küresel bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (Doğanay, 2002: 16).”

Sosyal bilgiler dersinin ilköğretimdeki önemini daha iyi anlamak için bu dersin genel amaçlarını incelemek faydalı olacaktır.

I.1.2.3 Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları

Sosyal Bilgilerin temel amacı, geleceğin üretken vatandaşlarına karar verme ve problem çözme becerilerini kazandırmaktır. (Barth, 1991; Öztürk,2007 : s. 7’deki alıntısı).

Sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçları, ülkemizin eğitim politikalarını belirleyen ilkeler ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından beri Türk Millî Eğitim Sistemi de, bu tarihte çıkan Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılandırılmaktadır. Bu açıdan, tüm öğretim programlarının da bu yasada belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Buna göre;

"Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâki, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Bu amaçlar sayesinde bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır" (MEB, TTKB, 2006: 5).

Yeni sosyal bilgiler öğretim programı, Türk Millî Eğitimi'nin yukarıda belirtilen genel amaçlarına uygun olarak, Sosyal Bilgiler dersine özgü şu "genel amaçları" belirlemiştir:

"7. sınıf sonunda öğrenci;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.

2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.

4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.

5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.

7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sunar.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir” (MEB TTKB, 2006: 6).

Bu amaçlar, dersin öğrenme alanları içerisinde öğrencilerin duyuşsal, bilişsel, devinişsel ve sezgisel özellikleri dikkate alınıp yapılandırılarak kazanımlara yansıtılmıştır (Sönmez, 1999). Bu yapılandırma sürecinde toplumsal hedefler dikkate alınmıştır. Türk eğitim sistemi sosyal bilgiler programı ile üretken ve katılımcı yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Sosyal Bilgiler öğrencilerden, yukarda bahsedilen genel amaçları, becerileriyle birlikte kazanmalarını amaçlamaktadır.

I.1.2.4 Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşım

Bilişselcilik anlayışının ortaya çıkması ve gelişmesine paralel olarak eğitim anlayışında da değişmeler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu değişmeler ve gelişmeler doğrutusunda sınıf ortamında uygulanan öğrenme-öğretme anlayışını da davranışçılıktan, yapılandırmacılığa yani bilginin zihinde işlenip önceki öğrenmelerle birleştirilmesine, yeni sonuçlar ortaya çıkarılmasına ve öğrencinin kendi bilişsel sürecini kontrol etmesi anlayışına doğru ilerlemiş ve gelişmiştir (İra, 2004: 36).

Hızla değişen ve gelişen siyasi ve ekonomik koşullara ayak uydurabilmek için, Türkiye’de, özellikle eğitim programlarında, yenilenme süreci başlamıştır. Bu sürece bağlı olarak Milli Eğitim Bakanlığı 2005- 2006 öğretim yılından itibaren "Yeni İlköğretim Programını" uygulamaya koymuştur. Bu yeni program "yapılandırmacı yaklaşım" ya da "öğrenci merkezli" eğitim anlayışını temel almaktadır (MEB, 2007). Bu değişimli dünyaya, ayak uyduran, yenilikleri ve gelişmeyi kavrayan, bunun yanında kendi üzerine düşen görevlerin de farkında olan bireylere toplum ihtiyaç duymaktadır (Şaşan, 2002: 49). Sosyal Bilgiler dersi toplumun ihtiyaç duyduğu bireyleri yetiştirmeyi her zaman amaç edindiğinden, programdaki bu değişim kaçınılmaz olmuştur. Yapılandırmacı yaklaşım doğrutusunda yenilenen Sosyal Bilgiler programının vizyonu; demokratik değerleri benimsemiş, düşünme becerisi gelişmiş, etkin ve üretken yurttaşlar yetiştirmek olarak açıklanmıştır (MEB, 2007).

Yapılandırmacı yaklaşım, Jean Piaget'in ve Levy Vygotsky'nin gelişim ve öğrenme ile ilgili olarak geliştirdikleri teorilerden etkilenerek ortaya çıkmış bir bilgi ve öğrenme yaklaşımıdır (Baştürk ve Işıkoğlu, 2007: 131).

Yapılandırmacılığın asıl amacı, öğrenmenin kalıcılığını sağlamak ve üst düzey bilişsel becerilerin kazanılmasına basamak oluşturmaktır. Yapılandırmacılıkta bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Perkins, 1999:8; Şaşan, 2002: s. 49'daki alıntı). Bu temel anlayışla yapılandırmacı yaklaşım, öğrenmenin bilgi transferine dayandığına inanan davranışçı yaklaşımdan farklılaşmaktadır. Fosnot'a (1996) göre yapılandırmacı yaklaşımın temeli dört önemli varsayım oluşmaktadır. Bunlar:

1. Bilgi, öğrenenlerin aktif olarak katıldıkları öğrenmelerin fiziksel bir ürünüdür,
2. Bilgi, öğrenenlerin kendi deneyimlerini anlamlandırmaları sonucunda oluşan sembolik bir üründür,
3. Bilgi, öğrenenlerin paylaşımlarıyla oluşan bir sosyal yapıdır,
4. Bilgi, öğrenenlerin anlamları açıklamaları sonucunda oluşan bir kavramsal yapıdır. (Baştürk ve Işıkoğlu 2007: s. 131'deki alıntı).

Öğrenenin aktif rol aldığı yapılandırmacı öğrenmede sadece okumak ve dinlemek yerine tartışma, fikirleri savunma, hipotez kurma, sorgulama ve fikirleri paylaşma gibi öğrenme sürecine aktif katılımı sağlayıcı yöntemlere odaklanılmaktadır. Bu yaklaşımda bireylerin etkileşimi oldukça önemlidir. Öğrenenler, bilgiyi olduğu gibi kabul etmezler, bilgiyi yaratır ya da tekrar keşfederler (Perkins, 1999: 7; Şaşan, 2002: s. 49'daki alıntı).Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenenin öğrenme sürecindeki aktifliğinin önemi yadsınamayacak kadar önemlidir.

Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden düzenlemesi amacı üzerine temellenmiştir. Bu akıcı zihinsel dönüşümler, öğrencilerin eğitim yaşantıları ile önceki bilgilerinin, kültürel ve sosyal durumlarının örtüşmesiyle oluşmaktadır.

Gerçek yaşamla iç içe olan öğrenme durumunda fikirler oluşmakta ve diğer etkiler anlamaya yardımcı olmaktadır. Böylece öğrenci aktif olmaktadır ve bilgi bireysel oluşumlara bağlı olarak inşa edilmektedir. Ayrıca bu eğitim yaşantıları, problem esaslı öğrenmeyi, sorgu aktivitelerini, konu hakkında düşünmesini cesaretlendirecek öğretmen ve akranlarıyla diyalogları, bilginin çok yönlü kaynağının açığa çıkarılmasını ve öğrencilerin kavrayışlarını çeşitli şekillerde gösterecek fırsatları içermelidir (Windschitl, 1999; Yanpar, 2007: s. 89'daki alıntı).

Aynı zamanda, yapılandırmacı yaklaşımda, öğrenci ve öğretmenin birlikte sorumluluğu paylaştığı, öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımının esas alındığı, öğrenmenin yaşantı yoluyla sağlanmasının gerekli olduğu ve öğrenmenin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalar sonucunda olduğu bir gerçektir (Brooks ve Brooks, 1993; Şaşan, 2002: s. 49'daki alıntı). Yapılandırmacı yaklaşım eğitim ortamlarında öğrencilerin çevreleriyle nitelikli etkileşimde bulunmalarına imkân veren işbirliğine dayalı öğrenme ve probleme dayalı öğrenme gibi öğrenenleri aktif kılan öğrenme yaklaşımlarından yararlanır.

Yapılandırma sürecinde birey ön bilgilerini çevreden etkileşimle gelen yeni bilgilerle işler. Çevre etkileşimiyle ön bilgilerin yapılandırılmasına en uygun ve en etkin dersin, yapılan araştırmalar sonucu; Sosyal Bilgiler dersi olduğu saptanmıştır Çünkü Sosyal Bilgiler dersi yaşamla iç içe olan bir derstir. Sosyal Bilgiler dersinin temelinde nitelikli yurttaş yetiştirmek olduğu ve öğrenciler en iyi yaparak ve yaşayarak öğrendiği için yapılandırmacılık yaklaşımı kalıcı öğrenmeleri sağlayabilir (Yanpar, 2007: 89). Bununla birlikte öğrenciler pek çok ön öğrenmelere sahiptirler. Bu ön öğrenmelerin aktif öğrenme teknikleriyle işlenerek inşa edilmesi kalıcılığını artırmaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşımda temel bulan aktif öğrenme, öğrencilerin birçok psikolojik, akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşıladığı için araştırmanın diğer başlığında yer bulacaktır.

I.1.3 Aktif Öğrenme

Öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan ve aktif olarak katılmasına aktif öğrenme denir (Felder ve Brent, 1997: 2). Açıköz (2006: 17) ise, aktif öğrenmeyi, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli boyutlarıyla ilgili karar alma ve özdüzenleme yapma fırsatlarının verildiği karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme süreci olarak tanımlamıştır.

Başka bir deyişle aktif öğrenme, bireyin kendi öğrenme süreci hakkında söz sahibi olduğu bir öğrenme biçimidir. Yoğun olarak bireyin sorumluluğunda gerçekleşen aktif öğrenmede birey, bilişsel yetilerini kullanarak öğrenme süreciyle ilgili kararlar alır. Bir anlamda öğrenci, öğretmenin görev ve sorumluluğunu da üstlenir (Simons 1997: 19; Taş, 2005: s. 179'daki alıntı).

Demirel (1999: 292) aktif öğrenmeyi, "Bireyin Öğrenme sürecine etkin olarak katılımını sağlama yaklaşımı" şeklinde tanımlamaktadır. Kalem (2003)'e göre aktif öğrenme, öğrencinin pasif değil zihinsel olarak aktif olduğu öğrenme durumudur (Taş, 2005: s. 179'daki alıntı).

Bilgi ve anlayışların, anlamların etkin olarak kazanılması olan aktif öğrenmede öğrenciler sadece dinleme ve sıradan uygulamalarla çalışmak yerine tartışır, hipotezler kurarlar, incelemeler yaparlar ve farklı bakış açıları kazanırlar (Perkins, 1999: 7; Taş, 2005: s. 178'deki alıntı). Birey kendi öğrenme sürecinin kararını kendisi vererek aktif öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Aktif öğrenmede alınması gereken karar ve sorumluluklar bulunmaktadır. Aktif öğrenme ileri düzeyde ise karar ve sorumlulukların hepsi öğrenci tarafından gerçekleştirilir. Daha alt düzeylerdeki aktif öğrenmede ise bu karar ve sorumluluklar, değişen ağırlıklarla öğrenci-öğretmen işbirliğiyle üstlenilir.

1. Aktif öğrenmede öğrenci,
2. Olası öğrenme hedef ve etkinlikleri araştırır,
3. Kendine özel öğrenme hedeflerini seçer,

4. Hangi hedefleri hangi nedenlerle seçtiğinin bilincindedir,
5. Özguveni vardır veya gereğinde özgüvenini kendisi geliştirir,
6. Öğrenme etkinliklerinin seçimini ve programını yapar,
7. Öğrenme güdüsü vardır veya bu güdüyü kendisi geliştirir,
8. Bir konu üzerinde çalışmaya başlamak için kendine özel bir stratejisi vardır,
9. Dikkatini toplar, eski öğrendiklerini hatırlar,
10. Okur, dinler ve analiz yapar,
11. Edindiği bilgiler arasında ilişki kurar, mümkünse şematik olarak gösterir,
12. Öğrendiklerini yeni durumlara uygular, yeni uygulama alanları araştırır,
13. Öğrenip öğrenmediğini sürekli kontrol eder,
14. Kavrayıp kavramadığını anlamak için öğrendiklerini çeşitli şekillerde ifade eder,
15. Yeni öğrenme stratejilerini dener,
16. Başarısızlık durumunda başarısızlık nedenlerini araştırır,
17. Kendi performansını değerlendirir,
18. Kendi performansı hakkında geri-bildirim için dış kaynaklardan faydalanır,
19. Öğrenmiş olmanın getirilerini düşünerek kendini güdüler,
20. Dikkat ve enerjisini iyi yönetir, gerektiği yerde çalışmaya ara vermesi gerektiğini bilir (Ünal, 1999: 375).

Bu bilgiler, bireyin kendi bilişsel sürecinin sorumluluğunu alıp yönetmesi şeklinde yorumlanabilir. Bu durum aktif öğrenmenin iki koşulunu ortaya çıkarmıştır. Aktif öğrenmenin koşulları:

1. Öğrenme sürecinde; özdüzenleme, öğrenme sürecinin öğrenen tarafından kontrol edilmesi, öğrenenin kendi öğrenmesi ile ilgili kararları kendinin alması, kendini gözlemlemesi, kendi öğrenmesini kendinin yönlendirmesi ve kendini değerlendirmesidir. Kısacası özdüzenleme öğrenme sürecinin, sorumluluğunun öğrenende olması anlamına gelmektedir. Özdüzenleme yapan öğrenci, başta; öğrenme amaçları ve süresi, öğrenmeye hazırlanma, güdülenme ve motive olma teknikleri, ara verme ve yardım isteme zamanı, gelişim düzeyi, öğrenme eksik ve güçlüklerinin belirlenmesi, öğrenirken ve öğrenme güçlüklerini aşarken izlenecek yollar ve kullanılacak bilişsel ve biliş üstü stratejiler olmak üzere, birçok önemi konuda kararları kendi alır. Ayrıca özdüzenleme aktif öğrenmede hem bir strateji hem de amaç ve üründür. Özdüzenleme süreci Zimmerman'a göre; kendini gözleme, kendini değerlendirme ve kendini geliştirme davranışı gösterme olarak gruplandırılmıştır (Açıkgöz, 2006: 18–24).

Öğrenen bilgiyi olduğu gibi almaz onu yeni durumlara uyarlar, problem çözümünde kullanır. Bu sürecin sağlıklı işlemesi için oldukça karmaşık işlere ihtiyaç vardır. Bu öğretimsel işler zihni zorlayarak özdüzenleme sağlamalıdır.

2. Öğretimsel iş, Gagne, Briggs ve Wager'a (1988) göre, okulda yapılanlar; Doyle'a (1983) göre "Öğrencilerin üretmek zorunda olduğu yanıtlar ve bu yanıtları elde etmek için izlenen yollar" iken, Stein ve Lane'a göre ise "Belli bir beceri, kavram ve fikrin geliştirilmesine yönelik olarak sınıf öğretimi sırasında yapılan etkinlik"tir. Öğretimsel iş; öğrencilerin hedefe varmak için yaptıkları, izledikleri yollar ya da katıldıkları etkinliklerdir. Aktif öğrenmede öğrenciler birçok işe katılırlar. Bu işler; bilgiyi keşfetme, soru sorma, karşılaştırma yapma, açıklama yapma, örnek bulma, anlam çıkarma, önceki öğrenilenlerle bağ kurma, değerlendirme, çıkarımda bulunma vb. olarak özetlenebilir. Öğretimsel iş, öğrencilerin o konuya bakış ve onu ele alış tarzını belirler. Öğrenen, yaptığı işe göre bilgiyi seçer ve işler. Daha karmaşık öğretimsel işler yapan öğrencilerin kullandıkları bilgiler ve düşünme stratejileri farklıdır. Öğretimsel işler, bir konu alanının

anlaşılmasını sağlar, sınıf tartışmalarının ve öğrenme ürünlerinin kalitesini belirler (Açıköz, 2006: 25–24).

Özdüzenleme ve zihni zorlayan üst düzey öğretimsel işler aktif öğrenmenin olmazsa olmaz koşullarındandır.

Bireyin kendisi tarafından düzenlenen öğrenme, onun zihninde yeni bilgilerin yapılandırılmasına yol açar. Bu bağlamda aktif öğrenme ile yapılandırmacılık arasında bir ilişki söz konusudur. Yapılandırmacı öğrenme kuramı aktif öğrenmeyi amaç edinen öğretim için sağlam bir temel oluşturur (Simons, 1997: 39; Taş, 2005: s. 179'daki alıntı). Yapılandırmacı öğrenme aktif, birikimli ve amaç yönelimli bir süreçtir. Öğrenci bilgiyi anlamlı bir hale getirmek için bazı şeyler yapmak zorunda olduğu için aktiftir. Yapılandırmacılık aktif ve yaşayan sistemleri gerektirmektedir. Öğrencilerin yeni bilgileri kazanmaları ve karmaşık bilgileri anlamaları için yeni bilginin ayrıntılı olarak incelenmesi ve eski bilgilerle ilişki kurulması gerektiği için yapılandırmacıdır. Öğrencilerin bilgiyi anlamalarına ve yapılandırmalarına önem verilmektedir (Clements 1997: 199-200).

Aktif öğrenmenin kuramsal temelleri yapılandırmacılığa ve onun öğrenme alanındaki modeli olan bilişselciliğe dayanmaktadır. Bu kurama göre öğrenme; zihinde yeni bilgilerin önceki bilgilerle yeniden yapılandırılması sürecidir.

Yapılandırmacı eğitim kuramları öğrenmenin iki boyutunun önemini vurgulamışlardır. Birincisi öğrencinin kendi öğrenme hedeflerine ulaşmada istekli olması, ikincisi ise öğrenme sürecinde sosyal etkileşimde bulunmasıdır. Aktif öğrenme de bu noktaları esas almaktadır. Aktif öğrenmede öğretmen ve öğrenci bilgiyi birlikte toplamakta ve farklı bir değer eklemektedir (Ward ve Tiessen, 1997: 22; Taş, 2005: s. 179'daki alıntı). Öğrencilerin yeni bilgileri var olan bilgileriyle örgütlemesi yapılandırmacılığın temel noktasıdır. Öğrenme ortamı öğrencinin öğrenmede etkin olarak katılımına olanak tanımalıdır. Öğrenme ortamı yarışmayı değil, işbirliğini desteklemelidir. Eğer öğrenci aktif olarak katılır ve içeriği öğretmen ve arkadaşlarıyla tartışarak işbirliği içinde öğrenirse öğrenme sürecinin kontrolünü de elinde tutacaktır (Carr ve diğerleri, 1998: 8–9).

Aktif öğrenme ve yapılandırmacılık üzerine Dewey, Piaget, Vygotsky, Bruner ve Ausubel geliştirdiği kuramlar aşağıda kısaca özetlenerek aktif öğrenme ve yapılandırmacılık ilişkisinin önemine verilecektir (Açıkgöz, 2006: 67–72).

Dewey (1996), geleneksel öğretim yöntemlerinin, ezberciliğe neden olduğu için eleştirmiş ve öğrenciyi düşündürecek yaşantıların oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle öğrencinin çevreyle etkileşimine, bilginin öğrenci tarafından keşfedilmesine ve gerçek yaşantılar geçirmesine önem vermiştir. Dewey'e göre insan beyni sünger gibi doldurulacak bir şey değildir. Bu nedenle, sınıfta kalemle yapılan çalışmaların ötesinde, öğrencilere ilk elden yaşantı imkânları sağlanması gerektiğini ve öğrencilerin özdüzenleme yapmalarına imkân tanıyacak süreçlerin hazırlanmasının önemini vurgulamıştır.

Piaget'ye (1963: 3) göre yaşam “sürekli olarak, giderek karmaşıklaşan formların yaratılması ve bu formların, giderek çevreyle dengelenmesidir. Inhelder ve Piaget'ye göre (1964); insanlar çevreyle etkileşimde bulunarak, bu etkileşimden o süreçteki ilgilerine göre anlamlar çıkararak, şemalar oluşturarak ve bilgiyi işleyerek öğrenmektedirler. Çevreyle etkileşim sağlamak, onu kavramak, kontrol etmek çevreyle uyumlu olunabilmesi açısından oldukça önemlidir. Çevreye uyumu sağlarken de zihin içsel olarak düşünceleri sistemli halde örgütleyerek dışsal uyumu sağlamaktadır.

Vygotsky (1978) de Piaget gibi sosyal etkileşimi gelişimin vazgeçilmez koşullarından biri olarak görmüştür. Ona göre, gelişim çevreyle ve çevredeki daha gelişmiş insanlarla etkileşimin ürünüdür. Etkileşim, dil vasıtasıyla gerçekleştirilir. Bir işi öğrenenden daha iyi bilen bireyler, öğrenenin yaklaşık gelişim alanına girerek öğrenenin gereksinim duyduğu ipuçlarını, yardımı ve desteği sağlar. Yaklaşık gelişim alanı, gerçek gelişim düzeyi ile potansiyel gelişim düzeyi arasındaki farktır. Öğrenen, bu alanda sağlanan desteği, problemleri kendi başına çözmeye aşamasına gelene kadar kullanır. Önemli olan öğrenenin başkalarının yardımıyla neyi yapabilir duruma geleceğidir. Bir başka deyişle gösterdiği gelişme potansiyelidir. Kuşkusuz bir süre sonra yaklaşık gelişim alanı gerçek gelişim düzeyine dönüşebilir. Bu noktada, sosyal etkileşimin önemli katkıları vardır. Sosyal etkileşim, öğrenciyi tek yönlü etkilemeye bırakan geleneksel öğretimle sağlanamaz.

Aktif öğrenme düşüncesinin, eğitimsel ortamlarda uygulanmasında kullanılabilir önemli sonuçlar Vygotsky'nin (1978) kuramında yer almaktadır. Öncelikle, geleneksel öğretimde öğrencilerin pasif kalmasının sosyal etkileşim için kısır bir ortam yaratarak, öğrenmeyi bireysel bir süreç haline getirdiği söylenebilir. Vygotsky'nin kavramları ile konuya bakarsak, geleneksel öğretimde öğrencinin ne gerçek gelişim düzeyi ne de yaklaşık gelişim düzeyi dikkate alınmaktadır. Üstelik öğrenci geleneksel sınıfta tek yönlü bir etkileşimde bulunmaktadır.

Oyun, Vygotsky'ye (1978) göre, sosyal etkileşimi sağlamanın en iyi yoludur. Oyun sırasında çocuklar yetişkinleri taklit ederken zihinsel gelişim fırsatları üretirler ve kuralları keşfederek soyut düşünmenin temellerini atarlar. Aktif öğrenme oyunlarla öğrenmenin yaşandığı bir süreç olması nedeniyle öğrenme yöntemleri içinde önemli bir yere sahiptir.

Bruner, kuramında toplumsal yapılandırmacılar gibi kültürün oldukça önemli bir yeri olduğunu savunmuştur. Bruner için önemli olan diğer öğrenme-öğretme kavramları; öğrenme süreci, bilginin temsil edilmesi, konu alanının yapısı, hazırbulunmuşluk, sezgici düşünme ve öğrenme isteğidir.

Ausubel'e göre öğrenci, öğrenmeyi ezberlemeden içselleştirilerek anlamlı hale getirilmelidir. Öğretmen ise bilgiyi sunarken öğrencinin anlamlandırarak öğrenmesine yardımcı olmalıdır. Anlamlı öğrenme, önceden var olan bilgilerin yeni bilgilerle bütünleştirilerek yapılandırılmasıdır. Bu açıdan anlamlı öğrenme bir aktif öğrenme modelidir. Ancak öğrenmenin ezbere olmaması için öğrenilen malzemenin anlamlılığı, öğrenenin var olan bilişsel yapısı ve öğrenenin niyetiyle koşulları göz ardı edilmemelidir.

Bu kuramların ortak özelliği geleneksel öğrenme-öğretme yaklaşımına karşı yeni bakış açıları sunmalarıdır. Bu kuramlar 20. yüzyılın başında ortaya çıkarak davranışçı kuramın sona ermesine, yerine bilişsel kuramın gelmesine neden olmuşlardır. Aynı zamanda aktif öğrenme tekniklerinin kullanılmasına ve gelişmesine de zemin hazırlamışlardır.

I.1.3.1 Aktif Öğrenme İlkeleri

Aktif öğrenme açısından okulu, bireyi, öğrenme ortamlarını ve süreci tanımlayan ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler, eğitim literatüründe aktif öğrenmenin on iki ilkesi olarak isimlendirilir. Bunlar:

1. Öğrenmeyi öğrenme esastır,
2. Her öğrenci öğrenebilir,
3. Her öğrenci öğrenirken eski ve yeni bilgiler arasında özgün bağlantılar kurar,
4. Düşünmeyi öğrenmek eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi geliştirir,
5. Başarabilme duygusu içsel güdülenmeyi sağlar,
6. Öğrenme olumsuz deneyimlerle engellendiğinde zorlaşır,
7. Merak; yaratıcılık ve çok boyutlu düşünmeyi harekete geçiren ödevle, öğrenciyi daha zorlarını başarabilmeye güdüler,
8. Her öğrenci farklı zamanda, farklı türde ve farklı hızda ilerleyerek gelişir,
9. Farklı özelliklerdeki öğrencilerin birbirleri ile etkileşimi öğrenmeyi kolaylaştırır,
10. Öğrenciler arasındaki olumlu ilişkiler öğrenmeyi artırır,
11. Her öğrenci öğrenmeye karşı farklı yetenek ve eğilime sahiptir,
12. Her öğrenci yeni bilgileri kendi kalıplarına göre kavrayıp benzersiz bir anlam yaratır (Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2003: 15-16).

Başarılı bir aktif öğrenme ortamı oluşturabilmek için hem öğretmen hem de öğrenciler, sınıftaki geleneksel rollerine yeni şeyler katmak zorundadır.

I.1.3.2 Aktif Öğrenme Sınıflarında Öğretmen

Aktif öğrenme ortamı, öğrencilerin kazanmakta oldukları bilgilerden zihinsel şemalar oluşturdıkları ve ölçme sürecine katıldıkları bir ortamdır. Öğrenci merkezli aktif bir öğrenme ortamında öğretmen, öğrenmeyi kolaylaştıran haline gelir, öğrenciler ise kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenir. Öğretmen derse yönelik eğitimsel hedefleriyle uyumlu olmak için sınıftaki davranışını değiştirmek zorundadır. Öğretmenin tutumundaki değişiklik önemlidir. Öğretmen, rolünün sadece öğrenciye bilgi aktarmak değil, öğrencinin öğrenmesine yardımcı olmak olduğunu kabul etmelidir (Modeli 1996: 69; Taş, 2005: s. 180'deki alıntı). Ayrıca öğretmenin aktif öğrenmedeki diğer rolleri ise şunlardır;

Aktif öğrenme sınıflarında öğretmen;

1. Öğrenme aktivitelerini öğrenciler için anlamlı olan konular etrafında organize eder.
2. Öğrencilerin kavramsal ve analitik düşünmesini teşvik eden karmaşık öğrenme aktiviteleri sağlar.
3. Öğrencilerin kritik ve yüksek düzey düşünme becerileriyle anlamalarını geliştirmelerine yardım eder.
4. Öğrencilere kendi hızlarında yapabilecekleri proje ve iş seçme fırsatı sağlar.
5. Öğrencilere farklı yaşta, kültürde ve yetenekte olan öğrencilerle işbirliği yapma fırsatı sağlar.
6. Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun çeşitli öğretim strateji ve yöntemleri kullanır.
7. Öğrencilerin kişiliğine ve kültürüne uygun öğrenme aktivitelerini düzenler.
8. Öğrencileri karar verme ve sorumluluk alma konusunda cesaretlendirir.

9. Öğrenciyi dinler ve görüşüne saygı duyar.

10. Öğrencinin ilerlemesini izler ve öğrenciye geri bildirim sağlar.

11. Standart ve alternatif değerlendirme şekilleri kullanır.

12. İşbirliği sağlayan, sorumluluğu paylaşma ve ait olma duygusunu ortaya çıkaran karışık grupların uygulamalarını kullanır(Mc Combs ve Whisler, 1997; Meece, 2003; Arslan, 2004 : s. 8'deki alıntı).

Özetle aktif sınıf ortamlarında etkili öğretmen iyi konuşan, iyi anlatan değil öğrencilerinin iyi konuşan, iyi anlatan olmasına fırsat vererek, yardım eden öğretmendir (Açıkgöz, 2006: 37).

I.1.3.3 Aktif Öğrenmede Sınıf Ortamı

Aktif öğrenmenin kullanıldığı bir sınıfta beş özellik üzerine vurgu yapılmaktadır. Bunlar; güven, enerji, özdenetim, gruba ait olma, duyarlı olma şeklinde sıralanmaktadır.

Güven: Kendine güvenen ve öğrenmeye hazır olan öğrencilerin kendilerine saygı duydukları görülmektedir. Kendilerini sınıfta güvende hissederler, rahattırlar. İnsan olarak değerleri başarı ya da ödüle bağlı değilmiş gibi her yarışta kazanma ya da herkesi memnun etme endişesi taşımazlar.

Enerji: Öğrenciler bir şeylerle meşguldür, katılımcıdır, sınıf harıl harıl çalışmaktadır. Bekleyen, sıkılan ya da zamanını boşa geçiren kimseye rastlanmaz. Öğrenciler saate bakmazlar, dersin bitmesini beklemezler.

Özdenetim: Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur. Açıkgöz'ün (2006) aktardığına göre özdenetim; öğrencilerin güdü ve davranış açısından kendi öğrenme süreçlerini kendi çabalarıyla aktif olarak yönetmeleridir. Ayrıca öğrenciler kendi seçimlerini yapma, çalışmalarını başlatıp bitirme ve mümkünse kendi çalışmalarını kendi kendine düzeltme, kendi hızlarını kontrol etme ve çalışmalarını yönetme sorumluluğunu üstlenmektedirler.

Gruba Ait Olma: Öğrenciler yönetici personelle ve diğer öğrencilerle olumlu ilişkiler kurarak, birbirlerini dinlerler. Kabul ederler ve edilirler, saygı görürler ve saygı duyarlar. Reddedilme ya da uzaklaştırma hissetmezler.

Duyarlı Olma: Öğrenciler düşünceli ve uyanıktır; sınıfta neler olduğunu bilirler. Dikkatli, meraklı, yaratıcı ve gayretli öğrenciler göze çarpar. Diğer insanların duygu ve düşüncelerine karşı duyarlıdırlar.

Geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı, öğretmen merkezli sınıflarda güven, enerji, özdenetim, gruba ait olma ve duyarlı olma niteliklerini geliştirmek oldukça zordur. Çünkü böyle sınıflarda sadece öğretmen ders anlatmakta, öğrenciler dinlemektedir. Bu öğrenme ortamında öğrenciler pasif alıcılar konumunda bulunmaktadır. Öğrenciler arasında işbirliği ve iletişim sağlanamamakta ve öğrendiklerini daha kolay unutmaktadır (Harmin, 1994: 3-4; Taş, 2005: s. 180'deki alıntı).

Yukarıda verilen özelliklerin gerçekleşmesi için sınıfta aktif öğrenme yöntemleri ve teknikleri kullanılmalıdır.

I.1.3.4 Aktif Öğrenme Yöntem ve Teknikleri

Aktif öğrenmenin hayata geçirilmesi, düşüncelerinin uygulanması, öğrencilere gerçek anlamda aktif öğrenme imkânlarının verilmesi, büyük oranda, uygun öğretim stratejilerinin kullanılmasına bağlıdır. Uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmadıkça, en doğru, en yararlı düşünceler bile kuramda kalacaktır. Çünkü öğretim malzemelerinin nasıl kullanılacağı, öğretimsel işlerin nasıl örgütleneceği ve öğrenme düzeyi gibi sürecin birçok önemli ögesi kullanılan tekniğe bağlıdır. Özünde etkin olan birçok öğretimsel iş örneğin, problem çözme bile, uygun teknikler kullanılmazsa kolaylıkla edilgin öğretim malzemesine dönüşebilir.

Bir başka deyişle, aktif öğrenme için gerekli malzemelere, mekâna ve içeriğe sahip olunabilir ancak, uygun teknikler kullanılmadıkça sonuç başarısız olacaktır. Hangi tekniğin kullanılacağına, işlenen konuya, öğrenci özelliklerine, eldeki malzemelere ve ulaşılmak istenen amaca göre karar verilir (Açıkgöz, 2006:127). Araştırmanın bu bölümünde denel işlemlerde ele alınan ilgili ünite

konularının amaca ulaşımında kullanılan aktif öğrenme tekniklerine Açığöz (2006) aktarımlarından yararlanılarak yer verilecektir. Çalışmanın amacına uygun olarak seçilmiş aktif öğrenme teknikleri şunlardır:

1.Kartopu: Verilen bir problem ya da konu ile ilgili olarak, öğrenciler önce tek başlarına düşünüp, sonra iki, daha sonra dört ve sekiz kişilik gruplarda tartışılır. Yöntem kartopu denmesinin nedeni grubun giderek büyümesidir. En son grupta ulaşılan sonuçlar, sınıfa sunulur.

2.Şiir Yazma: Öğrenciler küçük gruplar halinde otururlar. Grup üyelerinin her birinin elinde birer sayfa kağıt vardır. Herkes, elindeki kağıda verilen konu ile ilgili bir dize yazıp yanındakine verir. İkinci turda önlerine gelen kağıda ikinci dizeler yazılır, yine yandakine verilir. Bu işleme, süre bitene kadar devam edilir. Sonunda grupların elinde gruptaki üye sayısı kadar şiir bulunur. Daha sonra şiirler sınıfa sunulur.

3.Tereyağ-Ekmek: Verilen bir problem, bir soru ya da konu üzerinde öğrenciler önce tek başlarına düşünür, daha sonra arkadaşları ile bir araya gelerek düşüncelerini tartışır. Sonunda, ulaştıkları sonucu sınıfa sunarlar. İlk aşamada öğrencilerin yanıtlarını ya da düşüncelerini kaydetmeleri istenebilir. Bu, öğrencilere düşünmek için zaman kazandırır, ayrıca öğrencilerin tümünün aynı anda aktifleştirilmesini sağlar. Teknik, birinci aşamanın üstüne bir kez daha konuşma fırsatı verdiği için bu adı almıştır.

4.Sandviç: Tereyağ-Ekmek tekniği iki aşamalıdır. sandviç tekniğinde bunu başka aşamalar izler. Öğrenciler, önce bireysel çalışma, sonra yaptıklarını arkadaşlarıyla paylaşma, birlikte somut bir ürün oluşturma -örneğin, grafik oluşturma- ve bu ürünü sunma gibi çok aşamalı çalışmalar yapabilirler. Çok katmanlı olduğu için sandviç adını almıştır.

5.Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?: Bu oyun, öğrencilerin bir alanda yeni bilgiler kazanmalarını, öncekileri gözden geçirmelerini ve problem durumlarında kullanmalarını sağlamak amacıyla kullanılabilir. Oyunun başında, sürenin elverdiği sayıda karta problem durumları anlaşılır biçimde yazılır. Sonra kartlara numara

verilir ve kartlar karıştırılarak çeşitli öğrencilerin birer kart seçmesi istenir. Daha sonra öğrencilere karttaki problemi okuyup çözüm üretebilecekleri kadar süre verilir. Herkese bir kart vermek mümkün değilse, öğrenciler kartları 3-4 kişilik işbirlikli öğrenme gruplarında inceleyebilirler. Çözümün ne olabileceği konusunda tartışıp gerekirse kaynaklar incelendikten sonra, öğretmen rasgele numaralar söyleyerek ilgili karttaki problemi ve öğrencinin/grubun o problemin çözümü konusundaki düşüncelerini açıklamasını ister. Bunu, çözüm önerilerinin tartışılması ve değerlendirilmesi izler.

6.Nesi Var?: Bu teknik günlük yaşamdan sınıfa uyarlanabilecek bir oyundur. "Bir durumun, bir kimsenin betimlenmesi, niteliklerinin belirlenmesi, yeni kelimelerin değişik bir yaklaşımla öğrenilmesi" (Bilen, 1989) ve bir konudaki bilgilerin gözden geçirilmesi, yeni bilgilerin edinilmesi amacıyla uygulanabilir. Oyunun başında sınıftaki öğrencilerden biri dışarı çıkar. Sınıfta kalanlar, kendi aralarında dersle ilgili bir olayı ya da kavramı belirlerler ve hangi ipuçlarını vereceklerini kaynaklardan da yararlanarak kararlaştırırlar. Daha sonra dışarıdaki öğrenci sınıfa gelir ve çeşitli öğrencilere "nesi var?" sorusunu yöneltir. Öğrenciler, o olayla ya da kavramla ilgili ipuçlarını verirler. Bunu, öğrencinin belirleneni tahmin etmesi izler. İpuçlarının sayısı ve tahminde bulunma hakkı, sınıfça, özellikle belirlenen olayın ya da kavramın güçlüğü göz önünde bulundurularak kararlaştırılır. Öğrenci, tahminlerinde yanılırsa biraz daha ipucu ve tahmin hakkı verilebilir. "Nesi Var?" oyunu öğrencilere bildiklerini oyun oynayarak, eğlenceli bir biçimde gözden geçirme fırsatı sağlar.

7.Pazaryeri: Öğrencilerin birbirlerini tanımalarına, görüşlerini, çözümlerini birbirleriyle paylaşmalarına elverişlidir. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1.Öğrencilere küçük kağıt parçalarının dağıtılması,

2.Öğrencilerin her bir kağıda duruma göre parantez içinde verilenlerden birini, birkaçını ya da hepsini yazmaları (sahip olduğu bir değer, son zamanlarda geçirdiği bir yaşantı, verilen problemin yaratıcı

çözümü, konuyla ilgili sormak istediği soru, konuyla ilgili bir görüşü, konuyla ya da kendisiyle ilgili bir olgu, çözümü verilen bir problem)

3.Öğrencilerin yukarıdakilerle ilgili yazacaklarını bitirdikten sonra kağıtları üstlerine takmaları ve sınıfta birbirlerinin üstündekini okuyarak dolaşmaya başlamaları,

4.Yazılanlarla ilgili soruları varsa birbirlerine sormaları ve beğendikleri kart olursa birbirleriyle değiştirmeleri, (Değişimin iki yönlü olması sağlanmalı ve mümkün olduğu kadar çok değişikliğin yapılması teşvik edilmelidir.)

5.Sınıfın tekrar toplanması, hangi değişikliklerin yapıldığının ve nedenlerinin konuşulmasıdır.

8.Soru Turu: Bir konunun sunumunda, netleştirilmesinde ve gözden geçirilmesinde kullanılabilir. Öğrencilere; yazma, anahtar kavram ve soru çıkarma, açıklama yapma, değerlendirme gibi üst düzey işlere katılma fırsatı verdiği için yararlıdır. Ayrıca, sınıfın öğrenme düzeyi hakkında da fikir verir. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1.Öğrencilerin boş kağıtlara konuyla ilgili sorularını ya da üzerinde durulmasını istedikleri kavramları yazmaları, (Bu aşamada öğrencilere üst düzey soru sorma becerilerini kazanmaları için örneklerle yardımcı olunmalıdır.)

2.Her öğrencinin kağıdını sol tarafındaki arkadaşına iletmesi,

3.Öğrencilerin kendilerine gelen soru ya da kavramla ilgili düşüncelerini kağıda yazmaları, (Bu aşamada gereksinim duyanlara kaynaklara bakacak ve ne yapacağını düşünecek kadar zaman verilmelidir.)

4.Öğrencilerin kağıtları tekrar solundakine vermeleri,

5.Öğrencilerin üçüncü işlemde olduğu gibi soruyu ve önceki arkadaşının yazdıklarını incelemesi ve kendi düşüncelerini eklemeleri,

6.Bu işlemin tur tamamlanıncaya kadar (kağıtlar soruyu yazan öğrenciye ulaşıncaya kadar) sürdürülmesi,

7.Sorular ve yanıtlarla ilgili tartışılacak noktaların sınıfça tartışılması,

8.Sınıf kalabalık ise, süre turun tamamlanmasında yetersiz kalabileceğinden ilk altı işlem, oluşturulacak grupların kendi içinde gerçekleştirilebilir.

9.Burada Herkes Öğretmen: Öğrencilere öğrenilenleri gözden geçirme, onlar hakkında soru çıkarma, değerlendirme yapma ve öğretme fırsatları verir. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1.Öğrencilere küçük kart ya da kağıtların dağıtılması,

2.Öğrencilerin konuyu gözden geçirerek, o konuda sorulmasını istedikleri soruyu ya da tartışılmasını istedikleri noktayı karta yazmaları,

3.Kartların toplanması ve karıştırılarak yeniden dağıtılması,

4.Öğrencilerin kendilerine gelen karttaki soruyu ya da tartışma konusunu araştırıp ne söyleyeceklerini saptamaları,

5.Soruların ve yanıtların sınıfa sunumu,

6.Sunumlar üzerinde tartışılmasıdır.

10.Beyin fırtınası; Bir problemi çözmek, bir konuyu netleştirmek gibi amaçlar için kullanılır. Sınıftaki öğrencileri tamamının katılmasına elverişli olması, onların yaratıcılığa teşvik etmesi, dersi ilginç duruma getirmesi ve kullanışlı olması nedeniyle önerilmektedir. Uygulama sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1.Bir ya da (grup büyükse) iki sekreterin seçimi,

2.Tartışma konusunun ya da problemin sunumu,

3.Öğrencilerin tartışma konusuyla ilgili düşüncelerini duraksamadan söylemeleri,

4.Sekreterlerin söylenenleri kaydetmeleri,

5.Kayıtların tartışılması ve değerlendirilmesi,

6.Sınıfça bir sonuca varılmasıdır.

Beyin fırtınası uygulaması, öğretmen ya da önceden belirlenen bir öğrenci tarafından yönetilir. Beyin fırtınasının, etkili olması ve öncelikli amacı olan yaratıcılığı özendirme için; önerilere gülmek, alay etmek vb. davranışların gösterilmemesine, ayrıca, sessiz, çekingen öğrencilere konuşma fırsatı verilmesine özen gösterilmelidir.

11.Phillips 66: J. Donald Phillips tarafından geliştirilmesi ve öğrencilerin altışar kişilik gruplarda ve altışar dakikalık sürelerle çalışıyor olmasından dolayı bu adı almıştır. Uygulaması sırasında yer alan başlıca işlemler şunlardır:

1.Sınıfın altı kişilik gruplara ayrılması,

2.Her grubun kendi içinde bir lider ve sekreter seçmesi,

3.Tartışma konusunun sunumu,

4.Grupların altı dakika boyunca tartışmaları ve problemin en uygun çözümünü bulmalarıdır.

Yukarıda verilen tekniklerin bazıları, program sürecinde birlikte kullanılmıştır.

Verilen tüm bu bilgiler ışığında aktif öğrenmenin; öğrencilerin ders başarılarına, sosyal ilişkilerine, benlik saygınlıklarına ve demokratik değerlerinin oluşumuna ve kazanımına önemli katkılar olduğu yapılan diğer araştırmalardan da yola çıkarak söylenebilir.

I.2.Araştırmanın Amacı

Eğitim sistemimiz demokratik bir toplum düzeni oluşturmak ve bu düzeni devam ettirmek için, yurttaşların sahip olması gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışların her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda öğrencilerin demokrasi bilincine sahip yurttaşlar olabilmeleri için okullarda Milli Eğitimin temel ilkesi olan demokrasi eğitiminin bir bilinç oluşturacak nitelikte kazandırılması gerekmektedir. Bunu sağlamak için eğitimde öncelikle, yaşantı merkezli, bireyi etkin kılan, katılımcı, demokrasinin değerlerinin, ilkelerinin ve kurallarının yaşanmasına fırsat veren yöntemler kullanılmalıdır. Demokrasi bilinci oluşturulabilmesi için demokrasi eğitiminin aktif öğrenme yöntemleri kullanılarak verilmesi gerekmektedir.

Akif öğrenme, öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan ve aktif olarak katılmasıdır (Felder ve Brent, 1997: 2). Aktif öğrenme sınıfları demokratik ortamlardır, her öğrencinin görüşü dikkate alınır, öğrenciler düşüncelerini açıkça dile getirirler (Açıkgöz, 2006: 33). Demokrasi eğitiminde aktif öğrenme yöntemleri kullanıldığında, öğrenciler demokrasi sürecini yaşama fırsatına sahip olacaktır. Aktif öğrenmenin her konu alanında, her zaman, her düzeyde ve her kazanım için uygun olabilecek bir tekniği vardır. Bu durum aktif öğrenmenin kullanışlı olduğunun göstergesidir. Ayrıca aktif öğrenmede disiplin, dersin öğrenilmesi vb. sorunlarla zaman kaybedilmediği için öğretim süreci daha verimli değerlendirilir. Aktif öğrenme öğrencilerin; güven, motivasyon, özdenetim, gruba ait olma ve duyarlı olma gibi temel ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Öğrencilerin aktif öğrenme tekniklerindeki rol ve sorumlulukları incelendiğinde, temel olarak yapılandırmacı yaklaşımın öğretimsel uygulamalarında kullanılacak bir yapı sergilediği görülmektedir. Yapılan birçok araştırmada öğrencinin bilgiyi yapılandırabilmesinin en elverişli yolu aktif öğrenme teknikleri olarak görülmüştür.

Aktif öğrenme sürecinde öğrenciler, öğrendikleri bilgileri arkadaşlarına öğretmekte ve bu bilgileri kullanmaktadırlar. Yapılan araştırmalar sonucu öğrencilerin başkalarına öğrettikleri ya da kullandıkları bilgilerin %90'ını hatırd

tutukları belirlenmiştir. Bu şekilde aktif öğrenme yapılandırmacı eğitim kuramının amacına hizmet etmektedir (Açıkgöz, 2006).

İlköğretimin amacı; her bireyin iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazanmasını, millî ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime nitelikli bir şekilde hazırlanmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda aktif öğrenme yöntemleri demokratik tutumların kazandırılmasında, öğrencilerin bu sürece aktif olarak katılmalarına fırsat tanıdığı gibi öğrencilerin akademik başarılarını da yükseltecek ve öğrenciler bir üst öğrenime hazırlanmış olacaklardır.

Kişiliğin belirlenmesinde; ilköğretim çağının çok önemli olduğu birçok bilim adamının ortak düşüncesidir. Buna göre demokrasinin değerlerine sahip bireylerin yetiştirilmesi için çocukluk döneminde nitelikli temellerin atılması gerekir. Demokrasi bilincinin ilköğretim düzeyindeki öğrencilere kazandırılması zordur. Çünkü bu devre çocukları henüz tam toplumsallaşmamış ve somut dönem özelliklerine sahiptir. Bu nedenle demokratik tutumları kazandırmak için öğrencilerin aktif katılımını sağlayan ve öğrencilere demokrasi sürecini somutlaştıran, bu süreci yaşamalarına imkân sağlayan yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

Aynı zamanda alan yazısı taraması sonucunda; çeşitli aktif öğrenme tekniklerinin kullanımının, demokratik tutumlara ve sosyal bilgiler ders başarısına olan etkileri adını taşıyan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

İlgili alan incelendiğinde, öğrencilere demokratik davranış, tutum ve becerilerinin kazandırılmasında okullara ve ailelere düşen ödev ve sorumluluklar iyice anlaşılmış olup, eğitim öğretim çalışmalarının da bu konuda özen gösterilerek hazırlanması gerektiği gözlenmiştir.

Tüm bu düşünceler doğrultusunda; aktif öğrenmenin birçok alanda uygulandığı ve olumlu birçok sonuç elde edildiği görüşünden de yola çıkarak bu araştırmada ilköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemlerinin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca geliştirilen demokratik tutum ölçeğinin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sınanması ile ilgili literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

I.3 Araştırmanın Önemi

Demokratik eğitim, demokratik bir toplum oluşturmaya dönük eğitimidir. Demokrasi, katılım, özgürlüğe ve insan haklarına dayalı bir yönetim biçimi olmakla birlikte aynı zamanda bir yaşam biçimidir. İnsan hakları ve demokrasi, bir kültür, kişilik ve anlayış sorunudur (Yeşil, 2002). Temel demokratik değerler olarak; uzlaşma, kararlara serbest katılma, siyasal hedeflerin gerçekleştirilmesinde şiddet yöntemlerinin reddi, özgürlük ortamının taşıdığı vazgeçilmez önem, hoşgörü, gerçeğe ancak özgür düşünce ve tartışma yoluyla varılabileceği inancı, siyasi çoğunluk, hukuk devleti vb. sayılabilir. Demokratik tutum ve değerler buna uygun ortamlarda geliştirilebilir. Tutum ve davranışların kazanılmasında çocukluk yıllarının önemli olduğu eğitim bilimci Başaran (1995) ve Baymur (1994) tarafından vurgulanmıştır. Yeşil (2002)'e göre çocukluk dönemi deneyimlerinin etkisinin ömür boyu sürdüğü, buna göre kişiliğin büyük oranda çocukluk döneminde şekillenen bir olgu olduğu dikkate alındığında, bir yaşantı haline dönüştürülmeye çalışılan ve kültürel bir içeriğe sahip olan demokrasi eğitiminin temellerinin aile eğitimi ve okul eğitimi yıllarını kapsadığı, bu bağlamda ailenin ve okulun eğitiminin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Demokratik tutum ve değerlerin yaşayış haline gelmesi için bireyin onu yaparak öğrenmesi gerekir. Çünkü insan duyduğunu, okuduğunu ezberleyebilir, tavsiye edileni kabullenebilir, kendi yaptığını öğrenir. İstenilen davranışın, öğrenecek kişi tarafından mutlaka yapılması gerekir. Bu ilkeye göre; demokratik yaşayış demokratik yolla öğrenilebilir (Büyükkaragöz, 1996). Demokratik tutum okul uygulamalarında, sınıf yönetiminde, sınıftaki öğretim yöntemleri uygulamalarında ortaya konulur (Ekici, 2005). Demokratik tutumlar kazandırılmak isteniyorsa öğrencilerin hem okul ortamında hem de sınıf içerisinde aktif olmaları gerekmektedir.

Demokrasiyi öğretmek için onu uygulamak gerekmektedir. Okulların en önemli görevlerinden biri de öğrencilere demokratik değerleri kavratmaktır

(Bademci, 2000: 135). Kültürel bir içeriğe sahip olan demokrasi eğitimi öğrencinin merkez alındığı, öğrenme ortamında aktif ve katılımcı olduğu öğretim yöntemleri ile ele alınmalıdır.

Öğrenen tarafından düzenlenen öğrenme, onun zihninde yeni bilgilerin yapılandırılmasına yol açar. Bu anlamda aktif öğrenme ile yapılandırmacılık arasında bir ilişkiden söz edilebilir. Yapılandırmacı öğrenme kuramı aktif öğrenmeyi amaç edinen öğretim için iyi bir temel oluşturur (Simons, 1997: 39; Açıköz, 2006).

Yapılandırmacı yaklaşım ortamında öğrenme; aktif, birikimli ve amaç yönelimlidir. Öğrencinin bilgiyi anlamlı bir hale getirip yapılandırması için aktif olması gerekmektedir. Öğrencinin yeni bilgiyi kavrayıp içselleştirmesi, anlamlı hale getirmesi ve eski bilgilerle ilişki kurup yapılandırması sürecinde öğrenci, sürekli kendi öğrenme ortamını düzenler yani aktif olur. Aktif öğrenme sürecinde önemli olan sosyal etkileşim, amaçlı öğrenme ve öğrenmede istekli olma koşulları aynı zamanda yapılandırmacı eğitim kuramının da temelidir. Ulaşılan bilgiler ışında aktif öğrenme hem yapılandırmacı yaklaşımda, hem de demokratik tutumların kazandırılmasında olumlu katkısı olacağı varsayılmaktadır. Ayrıca aktif öğrenmede öğrenci kendi öğrenme sürecini yöneten olduğu için akademik başarıya da katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

Yukarıdaki bilgileri ışığı altında bu araştırmanın problemi şudur:

I.4 Araştırmanın Problemi

İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde, aktif öğrenme tekniklerinin öğrencilerin demokratik tutumlarına ve ders başarılarına etkileri nelerdir?

I.5 Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmada, araştırmanın problemine ilişkin olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde aşağıdaki null(yokluk) hipotezleri test edilmiştir.

1. Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

2. Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark yoktur.

3. Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

4. Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

5. Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

6. Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

I.6 Sayılıtlar

1.Araştırma sırasında uygulanan ölçekleri öğrenciler içtenlikle ve dikkatli bir şekilde yanıtlamışlardır.

2.Araştırma sırasında deney ve kontrol grubundaki deneklerin, sınıf dışından yardım almamışlardır.

3.Araştırmada kullanılan kaynaklardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

I.7 Sınırlılıklar

1.Bu araştırma, araştırmanın uygulanacağı ilköğretim okullarında eğitim gören 6. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2.Bu araştırma; ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Demokrasinin Serüveni” ünitesi ile sınırlıdır.

3.Bu araştırma aktif öğrenme tekniklerinden; kartopu, şiir yazma, beyin fırtınası, tereyağ-ekmek, sandviç, pazaryeri, soruturu, burada herkes öğretmen, Phillips 66, nesi var, siz olsaydınız ne yapardınız? ile sınırlıdır.

4.Araştırmada incelenecek olan değişkenler, araştırmacı tarafından hazırlanan “Demokratik Tutum Ölçeği” ve “Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Başarı Testi ” sonucu elde edilecek olan verilerle sınırlıdır.

I.8 Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1999: 16).

Aktif Öğrenme: Etkin öğrenme, öğrencilerin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, kendi öğrenmesi ile ilgili kararlar aldığı ve karmaşık düşünme süreçlerini kullanmaya zorladığı bir öğretim modelidir (Açıkgöz, 2006: 17).

Demokrasi: Siyasi otoritenin halka ait olduğu, azınlığın katılma ve eleştirebilme hakkının bulunduğu; insan hakları ve hürriyetlerine dayalı yaşayış ve yönetim şeklidir (Büyükkaragöz, 1998).

Demokratik Değerler: Eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, iyiyi arama, hoşgörü, duyarlılık, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, etkililik, dürüstlük gibi beceriler (Oğuz, 2004: 32).

Tutum: Bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2000: 5).

Demokratik Tutum: “Bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında”, demokrasi ilkeleri doğrultusunda, “Belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir”(Demirel ve Ün, 1987: 173).

I.9 Kısaltmalar

TDV: Türk Demokrasi Vakfı

DSÖK: Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

TODAİE: Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

SPSS: Statistical Package For The Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı)

F: Frekans

P: Anlamlılık

X: Aritmetik Ortalama

S: Standart Sapma

T: T-Testi

İTEMAN: Item And Test Analysis Program

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, çalışmanın konusuyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar yer almaktadır.

II.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Demokrasi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

II.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Büyükkaragöz (1979), tarafından yapılan "Konya Karma Ortaokulu Problem Tarama Envanteri Sonuçları" adlı araştırmada, 2124 öğrenciye uygulanan envanterden elde edilen verilere göre, öğrencilerin özellikle; öğretmenlerin kendilerine serbest konuşma fırsatı vermediklerini, öğretmenler karşısında kendilerini rahat hissetmediklerini, sözlü sınavlardan çok korktuklarını belirttikleri vurgulanmaktadır.

Yeşilmen (1983), tarafından yapılan "Sınıf İçi Sözlü Öğretimin Etkileşim Analizi Yoluyla Değerlendirilmesi" adlı araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen davranışlarındaki değişimin, öğrenci davranışlarında da değişmelere sebep olduğu; öğretmenin sınıf ortamını rahatlatması, öğrenci yanıtlarını kabul etmesi, soru-cevap etkileşiminin ortamı gerginleştirmesi, öğrenci davranışlarının demokratikliğinin artış ya da azalışına etkisi olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Kısakürek (1985), "Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi" adlı araştırmasında, öğrenci görüşlerine göre; sınıf atmosferinin informal yapısının öğrenci başarısına etkisi incelenmiştir. Öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen sonuçlara göre; derslere etkin katılımın başarıyı artırmada etkili olduğu, sınıf içindeki hoşgörünün başarıyı önemli ölçüde etkilediği, sınıf içinde uygulanan kuralların öğrenci başarısında tamamen ya da kısmen etkili olduğu, öğretim elemanının katı kuralcı olmasının, öğrenci başarısını önemli oranda olumsuz yönde etkilediği, işbirliğine dayalı çalışma ve paylaşma alışkanlıklarının ders başarısını arttırdığı belirlenmiştir.

Büyükkaragöz (1989), tarafından yapılan "Türkiye'de Demokrasi Eğitimi ve Eğitim Programları" adlı araştırmada; demokrasi ve insan hakları konusunda okulların önemi, demokrasinin genel nitelikleri, kültürle ilişkisi, insan hakları ve demokrasi eğitiminin gerekliliği ve öğretim programlarında bulunma zorunluluğu insan hakları ve demokrasi eğitiminde karşılaşılan sorunlar, hata ve yanlışlıklar ile bunlara ilişkin çözüm yolları ve çeşitli uygulamalar üzerinde durulmuştur.

Küçükahmet (1989), tarafından yapılan, "Demokratik Öğretmen" adlı araştırmaya Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ikinci sınıfında okumakta olan 190 öğrenci katılmış ve öğrencilere kompozisyon şeklinde demokratik öğretmen açıklaması yaptırılmıştır. Araştırma sonucunda: öğrencilerin demokratik bir öğretmende güler yüzlü, eleştiriye açık, hoşgörülü, esprili, adaletli, dengeli olma ve sevecen olma; demokratik öğretmenin Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, anayasada yer alan milli eğitimin amaç ve ilkelerini derslerinde uygulayan, sosyal adalet ilkesini benimsemiş, insan haklarına saygılı, siyasi propaganda yapmayan, fanatik düşünceleri olmayan, bunun yanında özgürce düşünen ve konuşan öğretmen özellikleri aradıkları saptanmıştır.

Gömlüksiz'in (1993) eğitim fakültesi birinci sınıf üniversite öğrencilerinin oluşturduğu kontrol ve deneysel gruplu çalışmasına göre kazandırılmak istenen tutum ve davranışlar ile sınıfta yürütülen eğitim yöntemi arasında anlamlı bir bağ vardır. Çünkü öğretme-öğrenme etkinliklerinin büyük çoğunluğu sınıf ortamında oluşmaktadır ve sınıf ortamında büyük ölçüde öğrenci tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bu açıdan demokratik tutumların kazandırılması, sınıf ortamında öğrencinin işbirliği ve etkili iletişimi içerisinde olduğu kubaşık öğrenme yöntemi ile daha uygun olacaktır. Ortak amaç için çalışan küçük gruplar olarak tanımlanan kubaşık öğrenme; öğrencilerin başarı düzeylerinde, tutum ve davranışlarda olumlu etkileri olduğu birçok araştırmayla sınımlanmıştır. Araştırmacı, araştırmasında kubaşık öğrenme yöntemiyle geleneksel yöntem arasında, sınıf ortamına ilişkin demokratik tutumlar ve erişimi üzerinde anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmıştır. Dokuz hafta süren araştırma sonucunda kubaşık öğrenme yönteminin, gerek öğrenci başarısına gerekse demokratik tutumlar açısından, geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Yıldırım (1994) ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları ile öğrencilerin demokratik davranışları arasındaki ilişkilerin saptanması üzerinde çalışmıştır. Araştırmada dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri ve öğretmenleri kapsama almıştır. Verileri toplamak amacıyla öğretmenlere "Demokratik Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Ayrıca buna ek olarak öğretmen ve öğrencilere demokratik davranışları içeren gözlem formu uygulanmış ve sınıf içi gözlemler yoluyla puanlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin tutum ölçeği puanlarının yüksek olmasına karşın, gözlem puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin gözlem puanları ise düşük olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin tutum puanları ile gözlem puanları arasındaki fark, öğretmenlerin tutumları ile davranışları arasındaki tutarsızlığı ortaya koyduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Şahin (1995), tarafından Afyon ilinde yapılmış olan "İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki İlişki" adlı araştırma sonucunda öneri olarak; yöneticilere demokratik eğitim yönetimi konusunda hizmet-içi eğitim verilmesini, eğitim fakültelerinin programlarının da yeniden gözden geçirilerek demokrasi eğitimi ve demokratik eğitim yönetimi konularına daha fazla önem verilmesi belirtilmiştir.

Atasoy (1997), tarafından yapılan "İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi ve İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerin Demokratik Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" adlı araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin tutumlarının, öğrencilerin tutumlarına göre daha demokratik olduğu, öğretmenlerin demokratik tutumlarında cinsiyet ve sosyo-ekonomik çevre değişkenlerinin etkili olduğu, öğrencilerin demokratik tutumlarında cinsiyet faktörünün etkili ve kızlar lehine olduğu, sosyo-ekonomik çevre faktörü açısından üst sosyal çevre, alt sosyal çevreye göre daha olumlu etki yarattığı, öğretmenlerin tutum açısından daha demokratik olmalarına karşın, davranış açısından daha düşük demokratik özellik gösterdikleri saptanmıştır.

Bilge (1997), tarafından yapılan "İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Müfredat Programında Demokrasi" adlı araştırmada; demokrasinin nitelikleri ve gelişimi, demokrasi-kültür-eğitim ilişkileri ve uygulamaların demokratikliği incelenmiştir.

Araştırma sonucunda; aile ve okulun iki temel kurum olarak demokratik yapının topluma yerleşmesine hizmet etmesi gerektiği saptanmıştır. Başta hayat bilgisi ders programı olmak üzere, tüm ilköğretim programında, demokratik anlayış ve yaşam tarzının bireylere kazandırılması suretiyle geleceğin toplumunun demokratik temellere dayanmasının büyük oranda sağlanılabileceği savunulmuştur. Araştırmada ders programının tekrar incelenerek hedef, içerik, etkinlik ve değerlendirme boyutlarının demokratikleştirilmesi önerilmiştir.

Yağcı (1997), tarafından yapılan “Sınıf İçi Demokratik Öğretimin Öğrenci Erişisi ve Akademik Benlik Kavramına Etkisi” adlı çalışmada, demokratik öğretimin öğrenci erişisi ve akademik benlik kavramına etkisini incelemek için iki grup üzerinde bir dönem boyunca çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre, demokratik öğretimin deney grubu bilgi, kavrama ve toplam erişim düzeylerinde etkili olduğu, akademik benlik kavramının da öğrencilerin öğrenme düzeyine bağlı olarak artış gösterdiği ve deney grubunda ortalamaların daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Karaoğlu (1998), tarafından yapılan bir araştırmada geleneksel bütün sınıf öğretimi ve işbirlikli öğrenme etkinliklerinin ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları ve öğrendiklerini hatırlama düzeyleri üzerindeki etkileri ile bu yöntemlerin uygulandığı sınıflarda sınıf yönetimi süreçlerinin ne şekilde yer aldığını incelenmiştir. Araştırma ilköğretim beşinci sınıflarından oluşan iki sınıfta yürütülmüştür. Sınıflardan birinde işbirlikli öğrenme tekniklerinden “Birlikte Öğrenme Tekniği”, diğer sınıfta geleneksel bütün sınıf öğretimi uygulanmıştır. Araştırma sonunda işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını artırma konusunda bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin öğrendiklerini hatırlama tutmaları veya öğrenilenlerin kalıcılığı konusunda geleneksel bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç da işbirlikli öğrenme tekniğinin uygulandığı sınıf ile geleneksel bütün sınıf öğretiminin uygulandığı sınıfta yer alan sınıf yönetimi süreçleri arasında işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıf lehine önemli farklar olduğudur.

Gözütok ve diğerleri (1999), tarafından “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Projesi” adı altında yürütülen bir çalışma sonucunda ilköğretim sekizinci sınıf öğretim programında uygulanmak üzere etkili vatandaşlık eğitimi programı hazırlanmıştır. Proje kapsamında; öğrenci kitabı ve öğreticinin el kitabı hazırlanarak “İnsan hakları evrensel bildirgesi, sorumluluk, adalet, barış, katılma, çatışma-uzlaşma, işbirliği, hukuk kurallar, aile kavramı, aile içi demokrasi, çocuğun aile içinde korunması, çocuğun istismarı ve ihmale karşı korunması, anayasa, yaşama hakkı, eğitim ve çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, tüketici hakkı ve çocuk hakları” yer alan başlıkların öğrenciler tarafından kazanılması amaçlanmıştır.

Kıncal (1998), tarafından yapılan "Vatandaşlık Eğitiminin Sınırları" adlı çalışmanın sonucunda; ülkemizde demokratik değerlerin bilgi olarak mevcut olduğu, ancak yeterli ölçüde davranışa dönüşmediği belirlenmiştir. Bu dönüşümün olmayışının tek sebebi okullar olmadığı, sorumluluğun aile, okul, kitle iletişim araçları ve diğer eğitim kuramları arasında paylaştırıldığı, her kurum demokratik bireyler yetiştirme konusunda üzerine düşeni yerine getirmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kepenekçi (2000), tarafından yapılan "İnsan Hakları Eğitimi" adlı çalışmada; orta öğretim kurumlarında insan hakları eğitiminin yeri incelenmiş ve etkili bir insan hakları eğitimi için uygulanması gereken yöntemler üzerinde durulmuş ve insan hakları eğitimi konusunda yetersiz kalındığı, ortaöğretim kurumlarında uygulanan demokrasi ve insan hakları programının da yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Özkal (2000), tarafından yapılan araştırmada işbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarıları, benlik kavramları, tutumları üzerindeki etkileri ve cinsiyet ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmada kontrol gruplu ön test-son test deney deseni uygulanmıştır. Araştırmada deney gruplarında işbirlikli öğrenme tekniklerinden “Birlikte Öğrenme ve Birlikte Soralım-Birlikte Öğrenelim Tekniği”, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre;

1. İşbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde başarıları üzerinde geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu belirlenmiştir.

2. İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretimin öğrencilerin Sosyal Bilgiler başarıları üzerindeki etkilerinin cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermediği ortaya çıkmıştır.

3. İşbirlikli öğrenme tekniklerinden birlikte öğrenme tekniğinin öğrencilerin ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve benlik kavramları üzerinde geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu saptanmıştır.

Yeşil (2001), "İlköğretim Düzeyinde Okul ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmadaki Etkisi" adlı araştırmasında; Öğrencilere demokratik tutum ve davranışlar kazandırmada okul ve ailenin etkisini şu sonuçlar ile açıklamıştır;

1. Demokrasi eğitime, aile ortamı okul ortamına göre daha uygundur. Ancak yalnız sorumluluk bilincinin kazandırılmasına yönelik çalışmalarda sınıf ortamı aile ortamına göre daha elverişli bulunmuştur.

2. Aile ortamı; fiziksel bilgi ve kural boyutlarında yer alan tüm özellikler açısından, ifade, katılım ve sosyal ilişkiler boyutlarında çoğu özellik açısından daha uygundur. Aile ortamının, sınıf ortamına göre en zayıf kaldığı boyut sorumluluk boyutudur.

3. Aile ortamını öğrenciler, fiziksel, bilgi ve sorumluluk boyutunda; veliler ise kural, ifade, katılım ve sosyal ilişkiler boyutlarında daha demokratik bulmuşlardır.

4. Öğrenci davranışları, sınıf ortamı ve aile ortamının özelliklerinden anlamlı düzeyde etkilenmektedir. Ancak öğrencileri en çok etkileyen, arkadaşlarının davranışlarıdır.

5. Aile ortamı tüm boyutlar açısından demokrasi eğitime oldukça elverişli olmasına rağmen, bu olumlu yönünü öğrenci davranışlarına tam anlamıyla yansıtamamıştır.

Kasapoğlu (2001), "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okullarında İnsan Haklarına Uygun Davranma Düzeyleri Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" adlı araştırmasında; 2000–2001 öğretim yılında Ankara ili Altındağ ilçesinde anket yoluyla topladığı verilerden ulaştığı sonuçlar şu şekildedir;

1. Öğretmenlere göre; öğretmenler, okulda öğrencilere her zaman insan hakları ilkelerine uygun davranmaktadırlar. Öğrencilere göre ise öğretmenler, öğrencilere karşı çoğu zaman insan hakları ilkelerine uygun davranmamaktadırlar.

2. "Gerektiğinde öğrenciden özür dileme" davranışı hakkında öğretmenlerin görüşleri; cinsiyet ve hizmet sürelerine göre değişiklik göstermemektedir. Ancak bayan öğretmenler söz konusu bu davranışı daha fazla yapmaktadır.

3. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin tamamına yakını, birbirinden farklı olarak bulunmuştur. Öğrenciler, öğretmenlerin sözü edilen davranışları belirttiklerinden daha az sıklıkta gösterdiklerini düşünmektedirler.

Akar (2001) "İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasını Uşak ilinin, 27 ilköğretim okulunun 132 sınıf öğretmeni ve 32 sosyal bilgiler öğretmeni kapsayan bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; demokratik tutum ölçeğine katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı programı desteklemiş; diğer yarısı ise programın hedeflerinin gerçekleşmediğine inanmaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık %71'i programın uygulanmasında güçlüklerin olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin %73'üne göre ise programın geliştirilmeye ve değişikliklere ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır.

Katılmış (2002), tarafından Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili araştırmada; işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemlerinin, tarih konularının öğrenci başarısı üzerinde ve hatırd tutmaya düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 76 tane altıncı sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı ve hatırd tutma üzerinde geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Aycan ve Çalık (2003), tarafından yapılan "İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmada, toplumun farklı

kesimlerinin çocuklarına verilen eğitim modelindeki demokratik yaklaşımlar belirlenerek; demokrasi anlayışının, evrensel ilkelere uyan veya uymayan unsurlarının saptaması amaçlanmıştır. 2000–2001 eğitim, öğretim yılını kapsayan çalışma, Manisa merkezindeki devlet ilköğretim okullarının bir kısmı ile özel ilköğretim okullarının tamamında ve ayrıca okullaşmanın en yoğun yaşandığı yer olarak Demirci ilçesindeki devlet ilköğretim okullarının beşinci ve sekizinci sınıflarında öğrenim gören toplam 3628 öğrenciden % 10'unun (370 İlköğretim öğrencisi), demokratik eğitim konusundaki düşüncelerini araştırmıştır. Araştırmada, ilköğretim birinci basamak son sınıflarla, ikinci basamak son sınıflara öğrencilerine 6 olgu sorusu (cinsiyet, anne ve babanın eğilim düzeyleri ile meslekleri vb.) ile 27 yargı sorusu (demokrasinin anlamı, okul sorunlarının çözümleniş şekli, eğitsel kol çalışmalarına katılım şekli ve bu çalışmaların nasıl yapıldığı, sınıf başkanının, varsa okul temsilcisinin belirlenme şekli vb.) olmak üzere toplam 33 soruluk bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları şunlardır: 1. Manisa il merkezindeki devlet ve özele ait ilköğretim okulları ile Demirci ilçe merkezinin devlete ait ilköğretim okullarının beşinci sınıfları, sekizinci sınıflarından daha demokratik davranmaktadır. 2. Kız ilköğretim öğrencileri, erkek ilköğretim öğrencilerine göre daha demokratik bir davranış benimsemişlerdir. 3. Anne babanın öğrenim durumu, öğrencilerin demokratik tutum geliştirmesinde önemlidir. 4. Annenin mesleği, andımız, okul kıyafeti, öğrencinin sınıfta oturmak istediği arkadaşının seçimi ile yakın ilişkili haldeyken iken; babanın mesleği, demokrasinin tanımı, okul kıyafeti, ev ödevi, sınavlar, değerlendirmeler ve sosyal etkinliklere katılma ile yakın ilişkili olarak saptanmıştır.

Yazıcı (2003), tarafından yapılan araştırmada ise, ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi demokratik hayat ünitesinde tartışma yönteminin kullanılmasının öğrencilerin demokratik tutumlarına etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada yarı deneysel desen kullanılarak, deney ve kontrol grubuna araştırmacının hazırladığı demokratik tutum ölçeği uygulanmıştır. Üç haftalık ders işleme sürecinden sonra deney grubunun ön test sonuçları ile son test sonuçları arasında tüm alt boyutlarında (“Eşitlik”, “Açıklık”, “Düşünceye Saygı”, “Katılım”, “Sınıf Oyuna Başvurma”, “Azınlıkta Kalan Öğrencilerin Hakları”, “Bilimsellik” ve “Tartışma İstekliliği”) son test lehine anlamlı farklılıklar

bulunmuştur. Sonuç olarak; deney grubuna uygulanan tartışma yönteminin altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, demokratik hayat ünitesinde demokratik tutumların kazanılmasında, anlatım yöntemine göre daha etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2004), “Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenlerinin Demokrasi Anlayışına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmalarında, öğretmenlerin demokrasi anlayışlarına ilişkin algılarını ve bu algılarını bazı değişkenler açısından karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma verileri, 232 öğretmene uygulanan “ Öğretmenlerin Demokrasi Anlayışı Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin %88’i militan demokrasi anlayışını benimserken, meslekteki hizmet süresi açısından 16–20 yıllık öğretmenler ile mezuniyet durumu Fen- Edebiyat Fakültesi olan öğretmenlerin diğerlerine göre daha çok militan demokrasi anlayışını benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Emir ve Altun (2004), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demokratik İlkeleri Kazandırma Durumları ile İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı araştırmalarında, Sosyal Bilgiler dersinde demokratik davranışların kazandırılıp kazandırılmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma verileri 149 öğretmen ve öğrenciye uygulanan “Genel Demokratik Davranışlar”, “Sınıf İçi Demokratik Davranışlar” ve “Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılan Demokratik Davranışlar” ölçekleri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin demokratik davranışları öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrenci ve öğretmenlerin sınıf içi demokratik davranışlar ve Sosyal Bilgiler dersine demokratik davranışları konusundaki görüşleri arasındaki fark bulunmuştur.

Akpınar ve Turan (2004), tarafından yapılan “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde İlköğretim Öğretmenlerinin Demokrasi ve Demokrasi Eğitime Bakış Açısı” adlı araştırmada, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin demokrasi ve demokrasi eğitime bakış açılarının saptanılması amaçlanmıştır. Araştırma verileri ilköğretim basamağında görev yapan farklı branşlardaki 419 öğretmene uygulanan anketle belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, ilköğretim öğretmenlerinin demokrasi ve insan haklarını evrensel bir değer olarak kabul ettikleri ve Türkiye’deki demokrasi uygulamasını ve anlayışını yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenler tarafından, eğitim kurumlarının demokrasinin gelişmesinde

önemli görevleri olduğu, Türkiye'nin demokratik sisteme tam anlamıyla geçebilmesi için Avrupa Birliği üyesi olması gerektiği, mevcut eğitim programlarının Avrupa Birliği ile uyumlu olacak şekilde düzenlenilmesinin; öğrenci, öğretmen ve velilerin okul yönetimine katılmasının, öğrencilerin sınıfta karar alma sürecine katılmasının ve öğrencilere dönem sonunda demokratik tutum ve davranış notu verilmesinin demokrasi için gerektiği vurgulanmıştır.

Özer (2004), tarafından yapılan araştırma 2003–2004 eğitim yılının I. döneminde dördüncü sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde “Aile, Okul ve Toplum Hayatımız” ünitesinde 24 saatlik bir program çerçevesinde drama yönteminin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi araştırılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 22 soruluk “Aile, Okul ve Toplum Hayatımız” ünitesinin başarı testi ve 25 maddelik demokratik tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin demokratik tutumlarının uzlaşma boyutunda manidar bir etkisi bulunurken, demokratik tutumların empatik duyarlılık boyutunda ve ders başarısında manidar bir etkisi bulunmadığı sonucu çıkmıştır.

Doğanay ve Sarı (2004), tarafından yapılan araştırmada, ilköğretim öğrencilerine temel demokratik değerlerin ne düzeyde kazandırıldığının belirlenmesi ve bu değerlerin kazandırılmasında açık ve örtük programın etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2001–2002 eğitim -öğretim yılında, Adana il sınırları içinde yer alan alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki üç ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Bu okullara devam eden öğrencilere "Demokratik Değerlere Bağlılık Ölçeği" (DDBÖ) ile “Demokratik Değerleri Kazanma Süreci (DDKS) Anketi”; Sosyal Bilgiler öğretmenlerine de “Demokratik Değerlerin Kazandırılması Gereksinimi Ölçeği (DDKGÖ)” uygulanmıştır. Verilerin analizleri için betimsel istatistik, faktör analizi, güvenilirlik analizi ve t-testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin temel demokratik değerleri kazanma düzeyleri öğrencilerin görüşlerine göre öğretmen görüşlerinde olduğundan anlamlı bir şekilde daha yüksek olarak saptanmıştır. Demokratik değerlerin öğrencilere kazandırılma durumu ile kazandırılması istenilen düzey hakkındaki öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenler sorunun temelini en çok öğrenciden kaynaklanan

eksiklikler olarak belirtirken, çözüm önerisi olarak ise ilk sıralarda öğretmenin model olması ile sınıf ortamının demokratikleştirilmesini göstermişlerdir.

Akyüzlü (2005), tarafından yapılan "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları" adlı yüksek lisans tezinde Kahramanmaraş ilinin Türkoğlu ilçesinde bulunan öğretmen ve öğrencilerle sınırlanarak şu bulgulara ulaşılmıştır: 1.Öğretmenlere göre öğretmenler, eğitim öğretim faaliyetleri sırasında, düşünce ve davranışların eleştirilmesine izin verme, öğrenciler arasında herhangi bir ayırım yapmaktan kaçınma, ders ve sınıf içi etkinliklerde öğrenci görüşlerini alma ve her öğrenciye eşit fırsat sağlama imkan verme, öğrencilerin düşünce farklılıklarına saygılı olma ve hoş görme, öğrenci başarısını tarafsız değerlendirme v.s. demokrasi ve insan haklarına uygun davranışlar yapmayı öğretmenlerin tamamına yakını her zaman ya da çoğu zaman sergilemektedirler. 2.Söz konusu davranışların tamamına yakınında öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Öğrenciler, öğretmenlerinin belirttiklerinden daha az yapmakta, kadın ve erkek öğretmen bakımından demokratik tutum ve davranışları sergilemekte anlamlı fark saptanmamıştır. 3.Gerek Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarında, gerekse ilköğretim programının amaç ve ilkelerine demokrasi eğitimine yer verildiği halde, ilköğretimde demokrasi ile ilgili bağımsız bir dersin okutulmadığı, sadece bazı başlıklar altında demokrasi konularının yer aldığı görülmüştür.

Gürbüz (2006), İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıflarda vatandaşlık bilgisi dersinde demokrasi eğitimi adlı çalışmasının amacını, İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin demokrasinin unsurları ile ilgili görüşlerini belirlemek olarak açıklamıştır. Bu çalışmada nicel araştırma tekniklerinden genel tarama türlerinden "tekil tarama" tekniği kullanılarak, Bolu ili Merkez İlköğretim Okullarından Gazipaşa İlköğretim Okulu'nda uygulanmıştır. Bu çalışmada, demokrasinin unsurları ile ilgili öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla özgün bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek hazırlanmadan önce, ilgili literatür taraması yapılarak demokrasinin unsurları tespit edilmiştir. Demokrasiye ilişkin belirlenen unsurlar konuyla ilgili uzmanlarla görüşme yapılarak belirlenmiş ve çeşitli veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler, çözümlenerek maddelere dönüştürülmüştür. Bu

bilgiler doğrultusunda, hazırlanan ölçek taslağı; alan uzmanlarının kapsam, geçerlik, anlaşılabilirlik ve uygulanabilirlik konularındaki görüşlerine sunulmuş ve eleştirileri dikkate alınıp gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Tutum ölçeği araştırmacı tarafından elden uygulanmıştır. Verilen ölçeklerin dönüş oranı %100'dür. Araştırmacı tarafından geliştirilen özgün ölçeğin verilerinin çözümlenmesinde frekans dağılımları, yüzde, ortalama, standart sapma hesaplamaları ve 't' test analizleri yapılmıştır. Veriler, SPSS 10,0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin demokrasinin unsurlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular şunlardır:

1. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin demokrasinin unsurları içerisinde en fazla "özgürlük" kavramına ilişkin ifadelere katıldıkları ortaya çıkmıştır.

2. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin tutum ölçeği içerisinde en fazla katıldıkları görüşün "hoşgörü" kavramına ait "Bireylerin bir arada huzur içinde yaşamaları için karşılıklı hoşgörü ortamı olmalıdır." ifadesi olduğu saptanmıştır.

3. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin demokrasinin unsurları içerisinde katılımlarının en az olduğu kavramın "demokrasi eğitimi" olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin tutum ölçeği içerisinde katılmayanların oranının en yüksek olduğu maddenin "Sadece insan olmak insan haklarına sahip olmak için yeterlidir." ifadesi olduğu görülmüştür.

5. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin demokrasinin unsurları içerisinde en fazla kararsız kaldıkları unsurun "vatandaşlık" olduğu ortaya çıkmıştır.

6. İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin Demokrasinin unsurları içerisinde en fazla kararsız kaldıkları görüş ise "Bireyin nasıl vatandaş haline gelebileceği verilecek demokrasi eğitimi ile mümkündür." ifadesi olmuştur.

7. Demokrasinin unsurlarından “eşitlik, özgürlük ve hoşgörü” kavramlarına ilişkin ilköğretim yedinci ve sekizinci sınıf kız ve erkek öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

8. Demokrasinin unsurlarından “eşitlik ve özgürlük” kavramlarına ilişkin ilköğretim yedinci sınıf öğrencileri ile sekizinci sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Karahan ve diğerleri (2006), tarafından yapılan “Öğretmen Adaylarında Demokratik Tutum, Nevrotik ve Kendini Gerçekleştirme” adlı çalışmada öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinin; nevroitik eğilimlere, kendini gerçekleştirme düzeyine ve sosyal ilişkilerde yeterlik düzeyine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırmada ayrıca; bir sivil toplum örgütünün siyasal - kültürel etkinliklerine katılma durumu, cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenlere göre, öğretmen adaylarının Demokratik Tutum Ölçeği puanları arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığı da test edilmiştir. Örneklem toplam 723 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla Gözütok (1995) tarafından geliştirilen "Demokratik Tutum Ölçeği" ve Özgüven (1992) tarafından geliştirilen "Hacettepe Kişilik Envanteri" ve ayrıca "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi, t -testi ve LSD tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; demokratik tutum düzeyi düşüğe nevroitik eğilimlerin arttığını, kendini gerçekleştirme düzeyinin ve sosyal ilişkilerde yeterlik düzeyinin ise düştüğünü göstermektedir. Araştırmada ayrıca bir sivil toplum örgütünün siyasal kültürel etkinliklerine katılan öğrencilerin Demokratik Tutum ölçeği puanlarının katılmayanlara göre, dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin Demokratik Tutum Ölçeği puanlarının birinci sınıfa devam eden öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, kız ve erkek öğrencilerin demokratik tutum düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Yapılan araştırmalar bize demokrasi ve insan hakları eğitimini, bireylerin kendilerini gerçekleştirmeleri, toplumsal yaşam içinde; nitelikli yurttaş olup da evrensel değerlerin geliştirilmesi ve korunması için vazgeçilmez olduğunu kanıtlamaktadır.

II.1.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ehman (1977), tarafından yapılan iki yıllık bir sürede lise öğrencilerinin, toplumsal-politik tutumlarının değişmesine sebep olan çalışmalarının öğretime etkileri üzerinde yaptığı bir araştırmada eğer öğretmen demokratik, açıklayıcı, dostça bir sınıf ortamı yaratmak için çaba gösterirse tartışmanın içeriğinin arttığını, siyasal katılım becerilerinin geliştiği, yurttaşlık görevlerinin yüklediği sorumlulukların bilincine vardığını, toplumsal bütünleşmenin sağlandığını, uzlaşma eğilimlerinin belirginleştiğini, siyasal açıdan ilgi ve güven düzeyinin yükseldiğini saptamıştır.

Synder, Allman ve Arkadaşları (1975), tarafından ilköğretim birinci ve beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada gelişmeye açık ya da demokratik ortamın bulunduğu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin ek önderlik davranışlarının öğrenci tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir, öğretmen ve öğrenciler iki gruba ayrılarak, farklı ortamlar yaratılmıştır. Bir sınıftaki öğretmenler ortaya çıkan çeşitli sorunlarla otoriter ve kuralcı bir biçimde ilgilenmişler; öteki sınıftaki öğretmenler ise birey-bireye ve öğretmen-öğrenci ilişkilerini merkeze alarak sorunlara yaklaşmışlardır. Sonuçta açık ortamda bulunan sınıftaki öğrenciler, herhangi bir karmaşaya düştüklerinde demokratik yönetimi yeğlemişler, öğretmenlere bağımlılıkları kalmamış ve daha az boyun eğen bir tutum geliştirmişlerdir.

Crick (1998) tarafından yapılan “Vatandaşlık Bilgisi İçin Eğitim ve Okulda Demokrasiyi Öğrenme” adlı araştırmada; demokrasinin soyut bir kavram olduğu, bir bebeğe konuşma öğretir gibi sürekli tekrar edilerek öğretileceği, demokrasi öğretilirken kaynakların ve gücün adil veya adil olmayan şekilde nasıl paylaşılacağıyla ilgili aktiviteler düzenlenmesi gerektiğini açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilerin demokrasiyi konuşup tartışarak, seçim organize ederek, anlaşılmaz, hisli tartışmaların içinde, çözümlere doğru mücadele ederek öğrenecekleri belirtilmiştir. Okulda oluşturulan okul meclislerinin bu tür etkinliklere olanak sağlayacağını vurgulamıştır.

Gündoğdu (2001), tarafından yapılan “Bir Durum Çalışması: ABD’de Demokrasi Kavram ve Kültürü’nün İlköğretim Düzeyinde Öğretilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmada, ABD’de bir ilköğretim okulundaki demokrasi

kavramının nasıl öğretildiği ve demokrasi kültürünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri 1-6. sınıfları okutan 6 öğretmen ile yapılan görüşme ve 3 ay süreyle sınıflarda ve okullarda yapılan gözlemlerle toplanmıştır. Araştırma sonucunda tüm öğretmenler demokrasi kavramının ilköğretimin erken yaşlarından itibaren öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenler, demokrasi eğitiminde öğrencilerin seçimlere katılmalarına, sınıf ve okul kurallarına uymalarını sağlamaya, saygı ve sevgiyi öğretmeye, karakter eğitimine önem vermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin, derslerinde görsel materyallerden yararlandıkları, daha çok drama, tartışma ve beyin fırtınası gibi etkinliklere yer verdikleri ve okulda sosyal etkinliklere önem verdikleri belirlenmiştir (Gürbüz, 2006: 84).

Browne (2001), “İlköğretimde Vatandaşlık Eğitimi Politikalar ve Uygulamaları” adlı araştırmasında, bir ilköğretim okulundaki vatandaşlık eğitimi uygulamalarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma verileri, öğretmenlerle yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin vatandaşlık eğitiminin önemini farkında oldukları, ancak, sınıftaki uygulamalarında yalnızca vatana bağlılık antları ve vatanseverlik şarkılarına yer verdikleri, ders planlarında vatandaşlık eğitimiyle ilgili etkinliklere yer vermedikleri ve vatandaşlık eğitiminin sınıfta çaba harcamadan doğal olarak gerçekleşeceğine inandıkları bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca, bu araştırma ile öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi programının nasıl uygulanacağı ve sınıfın nasıl düzenleneceği konularında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir.

Balake, Brady Sanchez (2003), “Çocuklarda Demokratik İlkelerin Gelişimi” adlı araştırmalarında, ilköğretim okullarında ki öğretmen ve öğrencilerin okuldaki demokrasi algılarını ve vatandaşlık eğitimi uygulamalarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma verileri, öğretmen ve öğrencilere uygulanan anket, öğretmen ve okul yöneticileriyle grup görüşmeleri ve öğretmenlerin, ders planlarının incelenmesi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ders planlarında vatandaşlık konusundaki temel kavramlar ve vatanseverlik sembollerine çoğunlukla yer verdikleri, buna karşılık okullarda öğrencinin demokrasinin yaşayabilmesi için yeterli düzeyde model olunacak bir ortam oluşturamadıkları ortaya çıkarılmıştır.

Bunun sonucu olarak, öğrencilerin demokrasinin ilkelerini bilmelerine karşın bu ilkeleri yaşamlarında uygulayamadıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin okul yönetimi politikasının belirlenmesi, programların hazırlanması ve herhangi bir eğitsel etkinlik sürecinde okul kararlarına katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Cotmore (2003), tarafından yapılan “Okul Meclisinin Çalışma Planı” adlı araştırması; İngiltere’nin kırsal bölgelerindeki ilköğretim okullarındaki 7–11 yaş arasındaki öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmadır. Araştırma sonunda, büyük öğrencilerin meclis çalışmalarına daha duyarlı olduğu, toplantı süreleri yetmediği için, öğrencilerin kendi isteklerini konuşacak zaman bulamadığı, meclis çalışmalarından sorumlu olan öğretmenler dışındaki öğretmenlerin meclis çalışmalarına katılmaya istekli olmadıkları kanısına ulaşılmıştır. Ancak bunlara rağmen öğrenciler, kendi çalışmalarıyla mecliste gelişmeler gerçekleştirmişler. Ayrıca mecliste görevli öğrencilerin sorumluluk almaya istekli oldukları, meclis çalışmalarına katıldıkça çevresindeki olaylara seyirci kalmadıkları gibi önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar öğretmen davranışlarının, aile ve okul ortamının ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öğretmenlere, yetiştirildikleri yükseköğretim kurumlarında, demokratik tutum ve davranışların kazandırılması, onlarında kendi sınıflarında daha demokratik olmalarında etkili olacaktır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin büyük çoğunluğunun okul ve sınıf ortamında gerçekleştiği düşünülürse, öğretmen ve öğrencilerin demokratik bir ortamda eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmelerinin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca çocuk eğitiminde ve demokratik toplumun oluşmasında, demokrasinin yaşanarak gerçekleşmesi vurgulanmıştır.

II.2. Aktif Öğrenme İle İlgili Yapılan Çalışmalar

II.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Açıkgöz (1990), tarafından yapılan "İşbirlikli Öğrenme(Birlikte Soralım-Birlikte Öğrenelim) ve Geleneksel Bütün Sınıf Öğretiminin Başarısı, Hatırda Tutma

ve Duyuşsal Özellikler Üzerinde Etkileri" adlı araştırma 1989–1990 bahar döneminde İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümünde "Öğrenme Psikolojisi" dersine devam eden 48 öğrenci ile yapılmıştır. Deneysel olan bu araştırmada, veriler ön-ünite testi, son-ünite testi ve öğrenci kompozisyonları ile hatırd tutma testi ile elde edilmiştir.

Sünbül (1995), tarafından yapılan araştırmada; tarih dersinde işbirlikli öğretim yönteminin kullanılması sırasında grupla değerlendirme yapmanın, öğrenci erişisi ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma 1993–1994 öğretim yılında yedinci sınıfa devam eden 85 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonunda işbirliğine dayalı öğretim yönteminin kullanılması sırasında grupla değerlendirme, bireysel değerlendirme ve hiç değerlendirme yapmama öğrenci başarıları arasında anlamlı fark bulunurken, öğrenci tutumlarını kazandırma açısından aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öcal (1996), tarafından yapılan tarih dersine yönelik, işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemlerinin güdü, tarih başarısı üzerindeki etkileri ve öğrenci değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırma verileri, başarı testi, yazılı sınav ve öğrenci kompozisyonları ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubundaki öğrenciler, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı sınıflardaki öğrenciler bu yöntemden hoşlandıklarını ve bu yöntemin başarılarını olumlu yönde etkilediğini bildirmişlerdir.

Karaoğlu (1998) tarafından yapılan bir araştırmada geleneksel bütün sınıf öğretimi ve işbirlikli öğrenme etkinliklerinin ilkökul beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları ve öğrendiklerini hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri ile bu yöntemlerin uygulandığı sınıflarda sınıf yönetimi süreçlerinin ne şekilde yer aldığını incelenmiştir. Araştırma ilköğretim beşinci sınıflarından oluşan iki sınıfta yürütülmüştür. Sınıflardan birinde işbirlikli öğrenme tekniklerinden Birlikte Öğrenme tekniği, diğer sınıfta geleneksel bütün sınıf öğretimi uygulanmıştır. Araştırma sonunda işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını artırma konusunda bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işbirlikli

öğrenmenin öğrencilerin öğrendiklerini hatırd tutmaları veya öğrenilenlerin kalıcılığı konusunda geleneksel bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada varılan diğer bir sonuç da işbirlikli öğrenme tekniğinin uygulandığı sınıf ile geleneksel bütün sınıf öğretiminin uygulandığı sınıfta yer alan sınıf yönetimi süreçleri arasında işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıf lehine önemli farklar olduğudur.

Çullu (2003) tarafından aktif öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersi başarısı, hatırd tutma, öğrenci başarı yüklemeleri üzerindeki etkileri ve aktif öğrenme uygulamaları hakkındaki öğrenci görüşleri araştırılmıştır. Araştırma, 2002-2003 öğretim yılı birinci döneminde, MEB' e bağlı resmi bir ilköğretim okulunun iki yedinci sınıf şubesinde uygulanmıştır. Deney grubunda aktif öğrenme yöntem ve teknikleri, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemleri uygulanmıştır. Araştırmanın verileri deneysel işlemlerden önce ve sonra uygulanan "İstanbul'un Fethi ve Sonrası" ünitesi ile "Avrupa' da Yenilikler" ünitesine ait başarı testleri ve klasik sınavları. Öğrenci Yüklemeleri Ölçeği ve görüşme kayıtları kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, t testi, Bağımlı t test ile çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Aktif öğrenme yöntem ve teknikleri Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci başarısını artırmada daha etkilidir.

2. Aktif öğrenme yöntem ve teknikleri daha kalıcıdır.

3. Aktif öğrenmenin uygulandığı sınıfla, geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı sınıf arasında, başarı ve başarısızlık yüklemelerinde farklılık bulunmuştur.

4. Aktif öğrenme çalışmalarına katılan öğrenciler çalışma öncesi dersi heyecanla beklemiş ve çalışma sırasında uygulamalara neşeli, istekli bir şekilde katılmışlardır. Yardımlaşarak daha iyi öğrendiklerini ve gösterdikleri başarıların kendilerine olan saygılarını artırdığını dile getirmişlerdir. Öğrenciler, aktif öğrenme çalışmalarının öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve hızlandırdığı; işbirliğini, grupla

çalışmayı, paylaşmayı öğrendikleri ve arkadaşlarını daha yakından tanıma olanağı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Parmaksız (2004), “Aktif Öğrenme ve Alternatif Değerlendirme Yaklaşımlarının Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilirliği” isimli tez çalışmasının tarama modeli araştırma sonucuna göre; öğretmenlerin zamanın yetersiz ve alan konuların soyut olması nedeniyle genellikle anlatım yöntemini seçtiklerini saptamıştır. Ayrıca öğretmenlerin; aktif öğrenme teknikleri hakkında yeterince bilgilendirilmeyip eğitimini de almadıklarını saptamıştır.

Ülkemizde, farklı alanlarda yapılan çalışmalarda, aktif öğrenme tekniklerinin geleneksel öğretim tekniklerine göre, öğrencilerin akademik başarılarında ve derse yönelik tutumları üzerinde daha olumlu etkileri olduğu saptanmıştır.

II.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışındaki aktif öğrenmeyle ilgili yapılan araştırmalarda geleneksel öğretim yöntemleriyle, aktif öğrenme farklı boyutlara olan etkileri ile karşılaştırılarak, aktif öğrenmenin öğrencilerin akademik başarıları, sosyal becerilerinin gelişimi ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmaların bazılarında, aktif öğrenmenin grup içindeki etkileşime olan etkileri incelenerek, daha da etkili bir yöntem haline getirilmeye çalışılmıştır.

Johnson, Maruyama, Johnson, Nelson ve Skon (1981) Kuzey Amerika örneğinde, işbirliği verimliliği gruplar arası yarışma ile işbirliği, bireyler arası yarışma ve bireyselleşmiş hedef yapılarının geçerliğine ilişkin yapılan 122 çalışmayı yeniden gözden geçirerek işbirlikli, yarışmacı ve bireysel hedef yapılarının başarı üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Bu çalışmada 286 bulgu kabul edilmiş ve 3 meta analiz yöntemi kullanılmıştır. Meta analizi yöntemi sonucunda, işbirliğinin bireyler arası yarışma ve bireysel çabalardan çok daha etkili olduğu, gruplar arası yarışma ile işbirliği, bireyler arası yarışma ve bireysel çabaya göre daha üstün olduğu, bireyler arası yarışma ve bireysel çabalar arasında fark olmadığı saptanmıştır.

Slavin(1991), akademik başarı, grup içi ilişkiler, benlik saygısı, kaynaştırma ve diğer çıktılar açısından 70 yüksek nitelikli araştırma yapmıştır. Sonuçlar meta-analitik süreçler kullanılarak topluca incelenmiştir. Akademik başarıyla ilgili 67 araştırmanın 41' inde (%61), işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı gruplarda elde edilen başarı, kontrol gruplarına göre önemli bir farkla yüksek olarak saptanmıştır. 25 araştırmada fark bulunmazken 1 araştırmada da kontrol grubu lehine sonuç çıktığı belirtilmiştir. Araştırmaların diğer değişkenler açısından da genelde, işbirlikli öğrenme lehine olumlu sonuçlar verdiği görülmüştür(Özkal, 2000s.64'deki alıntı).

Mevarech ve Susak (1993) tarafından yapılan çalışmada işbirlikli-tam öğrenme yöntemlerinin etkileri ve öğrencileri sorgucu davranışları, yaratıcı ve başarıları üzerindeki unsurlarının her biri incelenmiştir. Araştırma ilköğretim üçüncü ve dördüncü sınıftan 271 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bir işbirlikli öğrenme grubu, bir tam öğrenmeye dayalı işbirlikli öğrenme grubu, bir tam öğrenme ve birde kontrol grubu üzerinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, işbirlikli tam öğrenme ve tam öğrenme öğrencilerinin kontrol gruplarından daha yüksek not aldığı, işbirlikli öğrenme gruplarında yaratıcı ve soru sorma becerilerini düzenleyen, ölçme üzerine çok daha yüksek not aldığı saptanmıştır.

Lampe ve Roze (1996) tarafından yapılan araştırmada, işbirlikli öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarı ve benlik saygısı üzerindeki etkileri ve cinsiyet ile ilişkileri araştırılmıştır. Araştırma ilköğretim dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya iki ilköğretim okulunun sekiz dördüncü sınıfından toplam 105 öğrenci katılmıştır. Araştırma 12 hafta sürmüştür. Veriler, Sosyal Bilgiler başarı testleri ve Coopersmith Benlik Saygısı Çizelgesi ile toplanmıştır. Araştırmada deney gruplarında işbirlikli öğrenme tekniklerinden "Birleştirme II" ve "Grup Araştırması tekniği", kontrol gruplarında ise geleneksel öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre;

1. Başarı açısından deney grupları lehine anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

2. Cinsiyetin açısından herhangi bir farklılık görülmemiştir. Hem kız hem de erkek öğrencilerin işbirlikli öğrenme yönteminden eşit derecede yarar sağladıkları saptanmıştır.

3. Deney ve kontrol grupları arasında benlik saygısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Cinsiyete göre sonuçlar incelendiği zaman benlik saygısındaki farklılıkların, kullanılan eğitimsel yaklaşıma bağlı olmadığı saptanmıştır. Ancak sonuçlar benlik saygısındaki kazanımların hem deney hem de kontrol grubunda, erkeklerin kızlardan daha yüksek puanlar aldıklarını göstermektedir.

Armstrong (1997), yaptığı araştırmada, işbirlikli öğrenme tekniklerinden Öğrenci Takımları Başarı Bölümlerinin (ÖTBB) ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ve akademik başarıları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmaya Mississippi devlet okulunda on ikinci sınıfta okuyan 47 öğrenci katılmıştır. Deney grubunda ÖTBB, kontrol grubunda ise geleneksel yöntem kullanılmıştır. Veriler tutum ölçeği ve başarı testi ayrıca nitel veriler ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda ÖTBB tekniğinin Sosyal Bilgiler dersi için etkili bir teknik olduğu saptanmıştır. Ancak deney ve kontrol grubu arasında tutum ve başarı testinde önemli bir farklılığa rastlanmamıştır. Nitel sonuçlar incelendiğinde ise öğretmenler, işbirlikli öğrenmeyi derste uygulamanın kolay ve zevkli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin de uygulamalardan hoşlandıkları saptanmıştır.

Garret (1998) tarafından yapılan, aktif öğrenmenin sosyal araştırma kurslarındaki etkilerinin araştırıldığı çalışma şu biçimde gerçekleştirilmiştir: Sınıf işbirlikli öğrenmeye göre hazırlanmıştır. İşbirliği gereklilikleri öğrencilere bildirilmiş ve gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın değerlendirilmesi uygulama kartları, puanlama, bir dakikalık çalışma kağıtları ile yapılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda, işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin karmaşık konuları daha iyi kavramalarını sağladığı, düşüncelerini sentezleyebildiklerini, neden-sonuç ilişkisi kurmalarına yardım ettiği, yeni bakış açıları geliştirmeleri ve düşüncelerini açıklayabilme becerisi kazandırdığı saptanmıştır.

Panitz (1998), tarafından yapılan çalışmada, farklı yetenek düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin hangi koşullar altında en iyi öğrenmeyi

gerçekleştirdikleri araştırılmıştır. Öğrenciler homojen, heterojen ve yakın başarı düzeyine sahip öğrenciler gibi üç tür işbirlikli öğrenme gruplarında soyut nedenleme problemlerini çalışmışlardır. Grup çalışmaları sonunda öğrenciler bireysel olarak soyut nedenleme testini cevaplamış, ayrıca da grup sürecine ilişkin tutum ve etkililik sorularını yanıtlamışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre; her üç grup koşullarındaki öğrencilerin edimleri arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Ancak yakın başarı düzeyine sahip öğrencilerin bulunduğu grupta yer alan öğrenciler, bireysel çalışmaya fazla ilgi göstermişlerdir. Aynı zamanda bu grupta bulunan ve grupta çalışıp grup sürecinin yararlı olduğunu düşünenlerin, diğerlerine göre son testte daha yüksek başarı gösterdikleri saptanmıştır.

Yurt dışındaki aktif öğrenmeyle ilgili değişik düzeylerde ve farklı alanlarda yapılan çalışmalar, aktif öğrenmenin, akademik başarı, sosyal becerilerin gelişimi ve duyuşsal öğrenme ürünleri üzerinde olumlu yönde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Aktif öğrenmenin daha da etkili hale getirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem seçimi, deney deseni, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

III.1. Deney Deseni

Araştırma deneme modelinde bir araştırmadır. Deneme modellerinde "Bağımsız değişkenlerdeki sistemli değişmelerin, bağımlı değişkeni nasıl etkiledikleri saptanmaya çalışılır" (Karasar,1996: 92). Araştırmada "kontrol gruplu ön test- son test araştırma modeli" kullanılmıştır. Guruplara deneysel işlemler başlamadan ön test uygulanmış, deneysel işlemler bittikten sonra son test uygulanmıştır.

Bu çalışmada, İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi, Demokrasinin Serüveni Ünitesi'nin işlenmesi sırasında aktif öğrenme (Kartopu, Şiir Yazma, Beyin Fırtınası, Tereyağ-Ekmek, Sandviç, Pazaryeri, Soruturu, Burada Herkes Öğretmen, Phillips 66, Nesi Var, Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?) tekniklerinin kullanılmasının öğrencilerin demokratik tutumlarına ve ders başarısına etkisi araştırılmaktadır. Başka bir ifadeyle, aktif öğrenme tekniklerinin (bağımsız değişken), öğrencilerin demokratik tutumlarına ve ders başarısına (bağımlı değişken) etki edip etmediği sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bu bölümüyle ilgili deney deseni Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Deney Deseni

Grubun Adı	Deney öncesi		Deney Sırası	Deney Bitişi	
	Ölçek	Ön test		Ölçek	Son test
Deney Grubu	Ö 1	T 1	Aktif Öğrenme Tekniklerine Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi	Ö2	T2
Kontrol Grubu	Ö 1	T 1	Herhangi Özel Bir Öğretimin Yapılmadığı Normal Öğretim	Ö2	T2

Kısaltmalar ve Anlamları

Ö 1: Denel işlem öncesi uygulanan demokratik tutum ölçeği

Ö 2: Denel işlemler sonrası uygulanan demokratik tutum ölçeği

T 1: Demokrasinin serüveni ünitesinin başarı ön testi

T2: Demokrasinin serüveni ünitesinin başarı son testi

III.2. Denekler

Bu araştırmanın katılımcıları, İzmir ili Buca ilçesi Akşemsettin İlköğretim okulunda, 2007-2008 II. döneminde öğrenimine devam eden 6-A ve 6-B sınıfı öğrencileridir. İki sınıftan, 6-B sınıfının kontrol grubunu, 6-A sınıfının deney grubunu oluşturduğu, kura usulüyle belirlenmiştir. Araştırmaya eksiksiz katılan öğrenci sayılarına Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrenciler

Gruplar	Öğrenci sayısı	Okul
Deney Grubu(6A)	28	Akşemsettin İlköğretim Okulu
Kontrol Grubu(6B)	31	Akşemsettin İlköğretim Okulu

Araştırmaya katılan öğrencilerin denkleştirilmesi için öğrenci dosyalarından, başarı testinin ön test sonuçlarından ve tutum ölçeğinin ön test puanlarından yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel dosyalarının incelenmesi sonucu, demografik özelliklerinin deneklerin eşitlenmesini sağlayacak yeterlilikte olduğu kabul edilmiştir.

Uygulama başlamadan önce deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin demokratik tutumları ve “Demokrasinin Serüveni” ünitesine ilişkin ön öğrenmeleri açısından birbirinden anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediğinin belirlemek için uygulanan başarı testi ile tutum ölçeğinin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Grupların Uygulama Öncesi Başarı Ön Test t- Testi Sonuçları

Başarı Testi	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
	Deney	28	6,8214	3,73228	,836	47	,208
	Kontrol	31	6,6452	2,62740			

Tablo 4’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi ön testinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında, deney grubu lehine 0.17 puanlık bir fark bulunmaktadır. Bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını sınamak için, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t = 0,836$ değeri bulunmuştur. Bu değer 47 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 2.021 değerinin altındadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesinde Demokrasinin Serüveni Ünitesi’ne yönelik başarı durumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark yoktur. Bu denel işlem öncesinde her iki grubun başarı yönünden denk olduklarını göstermektedir.

Tablo 5. Grupların Uygulama Öncesi Demokratik Tutum Ölçeği Ön Test t- Testi Sonuçları

Tutum Ölçeği	Değişken	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p
	Faktör 1 (Hoşgörü)	Deney	28	47,0357	7,48570	,682	,498
		Kontrol	31	48,1935	5,47978		
	Faktör 2 (Uzlaşma)	Deney	28	34,7143	6,76515	,355	,724
Kontrol		31	35,2581	4,93266			

Tablo 5’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği “Hoşgörü” boyutu ön testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 47, 03, kontrol grubunki ise 48, 19’ dur. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir.

Deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği Uzlaşma boyutu ön testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 34, 71, kontrol grubunki ise 35,25’dir. İki

grubun aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkı yoktur. Bu veri, grupların uygulama öncesi ilgili değişkenler açısından eşit niteliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki verilerin doğrultusunda her iki grubun denel işlem öncesinde eşit oldukları söylenebilir.

III.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçlarında iki tür ölçme aracı kullanılmıştır. Öğrencilerin uygulamadan öncesi ve sonrasında bilgi düzeylerindeki farklılıkları belirlemek amacıyla “Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Başarı Testi ” geliştirilmiştir. Her iki gruptaki öğrencilerin demokratik tutumlardaki değişimleri belirlemek amacıyla “Demokratik Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu ölçme araçları araştırmacı tarafından geliştirilerek güvenilirlik ve geçerlik için uzmanlarla çalışılmıştır. Bu araçların oluşturulma aşamaları aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

III.4.1. Demokratik Tutum Ölçeği

Ölçeğin amacı ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin bazı temel demokratik tutumlar açısından gelişimini ölçmesidir.

Bu araştırmada kullanılacak tutum ölçeği, tutumları ölçmede en yaygın olarak kullanılan likert tipi bir ölçektir (Tavşancıl, 2002: 139). Ölçekte 5’li likert tip kullanılmıştır. Her bir madde için cevaplayıcının “Her zaman”, “Sıklıkla”, “Ara sıra”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenecektir.

Olumlu maddeler, "Her zaman" seçeneğinden başlamak üzere 5'ten 1'e doğru, olumsuz maddeler ise "Hiçbir zaman" seçeneğinden başlamak üzere 1'den 5'e doğru puanlandırılmıştır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 110 olarak belirlenmiştir.

Literatür incelemeleri sonucu birçok çalışmada demokratik tutumların belirleyicisi olarak ele alınan değerler farklı şekillerde ele alınmıştır. Araştırmalar ışığında, bu çalışmaya uygun olarak “empatik tutum, çoğulculuk, uzlaşma, kendini ifade becerisi, problem çözme, ortak karar alma, katılımcılık, işbirliği, kurallara

uyuma, insan haklarına saygı ve hoşgörü” ele alınacak temel değerler olarak belirlenmiştir. Seçilen bu temel değerlerin birey tarafından kazanılması için uygun davranışlar uzman görüşüne başvurularak belirlenmiştir. Her bir değer için ölçek maddesi oluşturulmuştur. Tanımlanan bu işlemlere örnek aşağıda sunulmaktadır.

Örnek:

Hedef: İşbirliği- Yardımlaşma ilişkin davranışları geliştirebilme

Hedef Davranış: 1. Grup çalışmasında bana verilen her türlü görevi yaparım

Ölçeğin madde havuzu beş alt boyuttan oluşan 59 maddeyi içermektedir. Geçerlilik için ölçek, eğitim alanında uzman iki öğretim üyesi, bir araştırma görevlisi ve iki Sosyal Bilgiler Dersi öğretmeninin görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşü alınarak madde sayısı 36'ya düşürülmüştür. Düzeltme ve öneriler sonrasında, ölçek iki Türkçe öğretmene sunularak dil açısından uygunluğu incelenmiştir. Bundan sonra ilköğretim altıncı sınıfa devam eden 10 öğrenciye ölçeğin son hali okutulmuş ve ölçekle ilgili görüşleri alınmıştır. Öğrenciler, ölçekte anlamadıkları herhangi bir kelime olmadığını ve ölçek maddelerinin görüşlerini yansıtabildiğini belirtmişlerdir. Belirtilen aşamalardan sonra, ölçeğin yüzeysel geçerliliğinin sağlandığı düşünülmektedir. Bu aşamadan sonra hazırlanan "Demokratik Tutum Ölçeği" İzmir ili Buca ilçesindeki dört ilköğretim okulundan toplam 250 altıncı sınıf öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 11 bilgisayar programıyla analiz edilmiş ve 11 maddenin (2, 7, 9, 13, 14,16, 28, 29, 31, 34, 36) madde-toplam korelasyonunun 0,3'ten düşük olduğu görülmüştür. Bu maddeler ölçek güvenirliğini olumsuz etkilediğinden çıkarılmıştır. Bu aşamadan sonra faktör analizi işlemine geçilmiştir.

Faktör analizi yapılmadan önce, verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. Araştırmada, ölçeğin KMO değeri 0.83 olarak bulunmuştur. Bu durumda, 0.83'lük değer, oldukça yüksektir ve verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Verilerin çok değişkenli normal

dağılımdan geldiği ise Barlett Sphericity testi ile test edilmektedir (Tavşancıl, 2002). Test sonucu 2201,02 olarak bulunmuştur. Sonucun anlamlı çıkması, verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Böylece KMO ve Barlett testi sonuçları, bu veriler üzerinden faktör analizi yapılabileceğini, yani verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Faktör analizine 24 madde ile başlanmıştır. İlk analiz sonuçları incelendiğinde, ölçeğin öz değeri 1'den büyük 5 faktörde toplandığı ve bu faktörlerin açıkladığı toplam varyansın % 47.92 olduğu görülmüştür. Faktörlere giren maddeler incelendiğinde, ortaya çıkan faktörlere isim verilemekte zorlanılmıştır. Bu nedenle, Özer(2004) araştırmasına benzer şekilde, ölçeğin iki faktörlü olabileceği düşünülmüş ve ölçeğin faktör yapısı iki olarak sınırlandırılarak, iki faktör üzerinden analiz yapılmıştır. Veriler varimax dik döndürme tekniği kullanılarak incelendiğinde bir maddenin (19. madde) iki faktörde yüksek yük değerine sahip olduğu gözlenmiş ve bu madde çıkarılarak, faktör analizi yeniden yapılmıştır. Yeni durumda binişme gösteren madde olmadığından, faktörlerde yer alan maddelerin faktör yükleri incelenmiş ve faktör yükü için alt sınır 0.30 olarak belirlenmiştir. Son durumda, ölçek iki faktörden oluşmaktadır ve iki faktörün açıkladığı varyans oranı % 32,44'tür. Ölçeğin madde sayısı ise 22 olarak belirlenmiştir.

Bu aşamada her faktöre giren maddeler incelenmiş ve faktörler isimlendirilmiştir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim vermeye çalışılmıştır (Büyüköztürk, 2002). Birinci faktörde yer alan maddeler; empati, bireyler arası ilişkiler ve insan haklarına saygı vb. ile ilgili tutumları ağırlıklı olarak içerdiğinden birinci faktöre "Hoşgörü" ismi verilmiştir.

İkinci Faktörde toplanan maddeler; işbirliği, katılım, grup kararı, ortak karar verme vb. ile ilgili tutumları ölçücü nitelikte olduğundan ikinci faktör "Uzlaşma", adı verilmiştir. Tablo 6, Demokratik Tutum Ölçeği'ne ilişkin faktör analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 6. Demokratik Tutum Ölçeği'ne İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Döndürülmüş Faktörler için Yük Değerleri	
	Hoşgörü Boyutu (I.Faktör)	Uzlaşma Boyutu (II. Faktör)
5	,707	
3	,677	
1	,662	
4	,615	
10	,585	
33	,541	
6	,521	
32	,466	
8	,453	
24	,402	
22	,347	
30	,341	
26		,660
21		,634
17		,591
20		,587
12		,586
27		,576
15		,565
35		,532
18		,478
23		,352
Öz değer (Toplam=7,463)	5,238	2,225
Açıklanan Varyans (Toplam=32,44)	22,776	9,673

Faktör analiziyle belirlenen faktörlerin güvenilirliklerini belirlemek amacıyla faktörlerin Croanbach alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 7, faktörlerin isimlerini, madde sayılarını ve Croanbach alpha iç tutarlılık katsayılarını göstermektedir. Tablo 7'ye göre, Birinci faktörde yer alan maddeler; empati, bireyler arası ilişkiler ve insan haklarına saygı vb. ile ilgili tutumları ağırlıklı olarak içerdiğinden birinci faktöre "Hoşgörü" ismi verilmiştir.

İkinci Faktörde toplanan maddeler; işbirliği, katılım, grup kararı, ortak karar verme vb. ile ilgili tutumları ölçücü nitelikte olduğundan ikinci faktör "Uzlaşma", adı verilmiştir.

Tablo 7. Demokratik Tutum Ölçeğinin Croanbach Alpha Çalışması

Faktörlerin İsimleri	N	Cronbach-alpha
Hoşgörü Boyutu	12	0,78
Uzlaşma Boyutu	10	0,78
Toplam	22	0,83

Son haliyle bu çalışmada ön ve son test olarak uygulanan "Demokratik Turum Ölçeği" iki alt boyuttan ve 22 maddeden oluşmuştur ve Ek 1'de ölçeğe yer verilmiştir.

III.4.2. Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Başarı Testi

Araştırmada öğrencilerin "Demokrasinin Serüveni" ünitesinde öğrenilmesi gereken kazanımların ne derece kazandıklarını sınamak amacıyla, çoktan seçmeli "Bilgi Başarı Testi" geliştirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin "Demokrasinin Serüveni" ünitesi konularının hedef davranışlarının kazandırılma düzeyini belirlemek amacıyla Orta Öğretim Geçiş Sınavı'nda(OKS) sorulan demokrasi ve insan hakları ile ilgili sorular incelenmiştir. Yapılan alan incelemesinden sonra, öncelikle her bir kazanımı yoklayan en az beş soru olmak üzere dört seçenekli 43 test maddesi geliştirilmiştir. Hazırlanan başarı testinin kapsam geçerliliğini kontrol etmek amacıyla belirtke tablosu hazırlanmıştır (Ek 2). Test maddeleri belirlendikten sonra sosyal bilimler alanında uzman iki öğretim üyesinin, bir araştırma görevlisinin ve iki sosyal bilgiler dersi öğretmenin görüşlerine dayalı olarak test 40 maddeye düşürülerek testin geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu aşamadan sonra başarı testi İzmir ili Buca ilçesindeki dört ilköğretim okulundan toplam 216 ilköğretim yedinci sınıf öğrencisine ön uygulama olarak yapılmıştır. Böylece testin kapsam geçerliliğine ilişkin değerlendirmelere ulaşılmıştır. Öğrencilere uygulanan test sonucunda elde edilen veriler, bilgisayar ortamında İTEMAN bilgisayar programıyla analiz edilmiştir. Ölçme gücü düşük

maddeler testten atıldığında testin son formu 26 sorudan oluşmuştur. Tablo 8, test maddelerinin seçilmesinde kullanılan madde güçlük dereceleri ve ayıricılık indislerini içermektedir.

Tablo 8. Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Başarı Testi Maddelerinin Güçlük Dereceleri ve Ayıricılık Güçleri

Madde no	Güçlük Derecesi	Ayıricılık Gücü
1	,310	0,815
2	,384	0,795
3	,347	0,833
4	,352	0,834
5	,394	0,644
6	,417	0,774
7	,407	0,668
8	,417	0,636
9	,384	0,690
10	,380	0,635
11	,310	0,438
12	,380	0,802
13	,310	0,677
14	,407	0,469
15	,523	0,437
16	,426	0,639
17	,375	0,534
18	,324	0,604
19	,315	0,636
20	426	0,550
21	,306	0,659
22	,421	0,415
23	,319	0,569
24	,338	0,465
25	,347	0,588
26	,352	0,560
Testin aritmetik ortalaması		13,009

Testin standart sapması	6,361
Testin güvenilirlik katsayısı	,81
Test maddelerinin ortalama güçlük indeksi	,325
Test maddelerinin ortalama ayıricılık indeksi	,330

Çoktan seçmeli 26 maddeden oluşan testin aritmetik ortalaması 13.009, güvenilirlik katsayısı $KR_{20} = .81$ 'dur. Test maddelerinin ortalama güçlüğü .32, ortalama ayıricılık indisi ,33'tür. Maddelerin güçlük indisi ,31 ile ,52 arasında, ayıricılık gücü indisi de .83 ile .46 arasında değiştiği görülmektedir. Geliştirilen başarı testi Ek 3'te sunulmuştur

III.4.3 İşlem Yolu

Deneyin gerçekleştirilebilmesi için bir çalışma planı uygulanmıştır. Plan doğrultusunda sırayla hazırlık çalışmaları, yetiştirme çalışmaları, ön ölçümler, denel işlemlerin gerçekleştirilmesi ve son ölçümler uygulanmıştır.

III.4.3.1 Hazırlık Çalışmaları

Araştırmanın temel amacı; aktif öğrenme tekniklerinin öğrenci başarısına ve demokratik tutumlara etkisini incelemek olduğundan, bu yöntemin uygulanacağı deney grubuna aktif öğrenme yöntemine göre öğretim yapılması amacıyla öğrenci kitabı ile öğretmen günlük ders planı hazırlanmıştır.

İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan; yönetim biçimleri, demokrasinin gelişimi, demokrasinin temel taşları, demokrasinin tarihsel süreci, Türk kadını ve kadın hakları konularının, öğrenciler tarafından zevkle ve yüksek katılımı ile öğrenilmesi için Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabı hazırlanmıştır.

Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabı; araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygun gördüğü kitaplardan yararlanılarak hazırlanmıştır. DSÖK hazırlanması aşamasında bu konuyu içeren MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Program Kılavuzu kitabından (Safran, 2006) ve ilgili şu kaynaklardan yararlanılmıştır; Altun ve diğerleri (2006), Duman ve

Karakaya (2001), Gözaydın ve Dicleli (2000), Gürkaynak ve Gözütok (1998), Gözübüyük (1997), Öztürk ve diğerleri (2007), Orridge (2003), Mindes ve Donovan (2001), Kepenkçi (2000), Fountain (1999), Douglas (2001), Cohen (1995), Felder ve Brent (1997), Canfield (1999) ve Bonwell (1991). Ayrıca kazanımlar, konular, ödevler ve değerlendirmeler açısından DSÖK, Milli Eğitimin Bakanlığı'nın uygun gördüğü kitapla eşdeğer olarak hazırlanmıştır.

DSÖK öğrencilere kazandırılmak istenen hedef ve davranışları kolayca anlayabilecekleri, dersten zevk alabilecekleri, kendi yeteneklerini ortaya koyabilecekleri biçimde, aktif öğrenme yöntemlerine uygun olarak hazırlanmıştır. DSÖK düzenlendikten sonra, içeriğinin öğrenci seviyesine uygunluğu, verilen yönergelerin anlaşılabilirliği konusunda gerekli uzman görüşüne başvurulmuş ve öğretmenlerden yardım alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

DSÖK'ün içeriğinde öğrencilerin; kazanımları, grupla beraber üst düzey zihinsel faaliyet göstererek bilgiyi yapılandırmalarını sağlayacak etkinlikler ve faaliyetler yer almaktadır. Üniteye yer alan beş kazanım için ortalama dört etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlanan programın etkinlikleri, süreleri, kazanımları ve teknikleri Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Hazırlanan Programın Etkinlikleri, Süreleri, Kazanımları ve Teknikleri

Kazanımlar	Aktif Öğrenme Teknikleri ve Öğretimsel İş	Etkinlikler
1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. Süre: 40+40	Burada herkes öğretmen, Nesi var, Öykü tamamlama	Etkinlik:1, 2, 3, 4,
2.Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. Süre: 40+40+40	Kartopu, şiir yazma	Etkinlik: 5,6,7
3.Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip	Siz olsaydınız ne yapardınız?, Tereyağ-ekmek, görsel imge oluşturma	Etkinlik: 8, 9, 10, 11,12

olunması gerektiğini savunur. Süre: 40+40+40+40		
4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. Süre: 40+40+40	Sandviç, Pazar yeri	Etkinlik: 13, 14, 15, 16
5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar. Süre: 40+40	Beyin Fırtınası, Phillips66	Etkinlik:17, 18, 19
Ünite Değerlendirme (Süre: 40)	Soru turu	Etkinlik:20, 21, 22

Tablo 9'daki bilgiler öğretmenin kullandığı günlük ders planı doğrultusunda hazırlanmıştır. Günlük ders planı örneği Ek 4'te verilmiştir.

Araştırmayı uygulayıcı kendi çalıştığı ilköğretim okulunda ve kendi ders saatlerinde uygulamıştır. İlgili birimlerden ve okulda çalışan diğer öğretmenlerden deneyin uygulanması ile ilgili izin alınmıştır. İlgili izinler Ek 5'dedir.

III.4.3.2 Yetiştirme Çalışmaları

Bu araştırmada yetiştirme çalışmaları deney grubunda aktif öğrenme tekniklerinden; burada herkes öğretmen ve şiir yazma yöntemlerinin denenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, deney grubunu yetiştirirken, kontrol grubunda müfredat gereği yapılması gereken, bilgiyi öğrencilerin bulmasını sağlayacak sorularla ve etkinliklerle dersini işlemiştir.

III.4.3.3 Ön Ölçümler

Ön ölçüm için başarı testi ve tutum ölçeği her iki gruba da aynı anda 28.03.2008 tarihinde uygulanmıştır.

III.4.3.4 Denel İşlemler

Denel işlemlere 03.04.2008 tarihinde başlanmış, 02.05.2008 tarihinde uygulama sona ermiştir. Çalışmalar sürdürülürken araştırmanın yapıldığı okulun

haftalık çalışma programında belirlenen sosyal bilgiler ders saati sürelerine (3 saat) uyulmuş, toplam uygulama ders saati 15' i bulmuştur. Uygulamalar sırasında deney grubu, “Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabını” kullanmıştır. Denel işlemler sırasında her iki grupta konuların birbirine paralel gitmesine dikkat edilmiştir.

III.4.3.4.1 Aktif Öğrenme Grubu

Aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubunda ; aktif öğrenme tekniklerinden; “Kartopu, Şiir Yazma, Beyin Fırtınası, Tereyağ-Ekmek, Sandviç, Pazaryeri, Soru Turu, Burada Herkes Öğretmen, Phillips 66, Nesi Var?, Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?” teknikleri kullanılmıştır. Öğretimsel işler olarak ise “Poster Afiş Hazırlama, Görsel İmge Oluşturma, Şiir Yazma, Öykü Tamamlama, Resim Hakkında Konuşma / Yazma, Yanlışları ve Nedenlerini Bulma, Örnek Verme, Kendini Değerlendirme, Slogan Bulma, Dramatizasyon, Şarkı Yazma,” kullanılmıştır (Açıkgöz, 2006: 85–169). Bu teknikleri deney gurubu öğrencileri “Demokrasinin Serüveni Öğrenci Kitabı” ve günlük ders planı ile çalışma yapmışlardır. Bu çalışmalara ilişkin örnek doküman ve resimler Ek 4’tedir.

III.4.3.4.2 Geleneksel Öğretim Grubu

Bu grupta dersler geleneksel öğretim yöntemlerinden anlatım ve soru cevap yöntemiyle işlenmiştir. Bu grupta denel işlemler, belirtilen sırayla gerçekleştirilmiştir.

- 1-Öğretmen konunun sorularını öğrencilere cevaplandırmış.
- 2-Ders kitabında yer alan etkinlikler sırasıyla yapılmıştır.
- 3-Öğrencilerin örnekler vermeleri istenmiştir.
- 4-Soru cevap yöntemi ile derse devam edilmiştir.
- 5-Öğretmenin konuyu özetleyen sorular sormasıyla ders sona ermiştir.

III.4.3.5 Son ölçümler

Son ölçüm için başarı testi ve tutum ölçeği her iki gruba da aynı anda 11.05.2008 tarihinde uygulanmıştır.

III.4.3.6 Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırma sürecinde kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 11.0 istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi amacıyla aşağıdaki teknikler kullanılmış, her birinin kullanıldığı yerler ilgili bulgular ele alınırken açıklanmıştır.

1 -Aritmetik ortalama

2-Standart Sapma

3-t testi

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda ele alınan problemin çözümü için, araştırma sürecinde toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri, ortaya çıkan bulgular ve bu bulgulara ilişkin yoruma yer verilmiştir.

IV 1. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın birinci hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Birinci. hipotezi test etmek için, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere başarılarını ölçmek amacıyla “Demokrasinin Serüveni Başarı Testi” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu testlerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test başarı testlerinden aldıkları puanlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Deney ve Kontrol Guruplarının Demokrasinin Serüveni Başarı Testine Ait t-Testi Sonuçları

Başarı Testi	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Ön Test	Deney	28	6,8214	3,73228	,836	47	,208
	Kontrol	31	6,6452	2,62740			
Son Testi	Deney	28	20,6786	4,49735	4,773	56	,000
	Kontrol	31	14,7742	5,00473			

Tablo 10’da görüldüğü gibi, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön testlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında, deney grubu lehine 0.17 puanlık bir fark bulunmaktadır. Bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını sınamak için, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t = 0,836$ değeri bulunmuştur. Bu değer 47 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 2.021 değerinin altındadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Bir başka deyişle, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesinde Demokrasinin Serüveni Ünitesi’ne yönelik başarı durumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 10’daki bulgulara göre, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin son testten elde ettikleri puan ortalamaları arasında, deney grubu lehine 5.9 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınanmış ve $t = 4,773$ değeri bulunmuştur. Bulunan bu değer 56 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 2.000 tablo değerinden büyüktür. Bu sonuç, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme teknikleri kullanılarak yapılan öğretimin uygulandığı deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarıları ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol gruplarına ait son başarı testi ortalamaları incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin kullanımı öğrenci başarısını artırmada normal müfredattan daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hipotez 1 reddedildi.

IV 2. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın ikinci hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

İkinci. hipotezi test etmek amacıyla deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla “Demokratik Tutum Ölçeği” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının “Demokratik Tutum Ölçeği”nden aldıkları ön test ve son test puanları ile ilgili bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Deney ve Kontrol Guruplarının Demokratik Tutum Ölçeğine Ait t-Testi Sonuçları

Demokratik Tutum Ölçeği	Değişken	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p
Ön uygulama	Faktör 1 (Hoşgörü)	Deney	28	47,0357	7,48570	,682	,498
		Kontrol	31	48,1935	5,47978		
	Faktör 2 (Uzlaşma)	Deney	28	34,7143	6,76515	,355	,724
		Kontrol	31	35,2581	4,93266		
Son uygulama	Faktör 1 (Hoşgörü)	Deney	28	51,1786	4,71447	2,029	,047
		Kontrol	31	48,3226	5,94636		
	Faktör 2 (Uzlaşma)	Deney	28	38,3214	4,50558	2,112	,039
		Kontrol	31	35,5161	5,57298		

Tablo 11’de görüldüğü gibi deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği “Hoşgörü” boyutu ön testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 47,03, kontrol grubunki ise 48,19’ dur. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir.

Deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği Uzlaşma boyutu ön testinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 34, 71, kontrol grubunki ise 35,25’dir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkı yoktur. Bu veri, grupların uygulama öncesi ilgili değişkenler açısından eşit niteliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 11’de görüldüğü gibi iki grubun ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu durum aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumlara olumlu etkisi olduğunu doğrulamaktadır. Ayrıca Tablo 11 ölçeğin boyutları açısından incelediğimizde de Hoşgörü boyutu alt ölçeğinden deney grubu öğrencilerinin aldıkları puanların aritmetik ortalamaları; 51,17; kontrol grubu öğrencilerinininki ise 48,32’dir. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınanmış ve $t = 2.029$ değeri bulunmuştur. Bu durumda fark istatistiksel olarak deney grubunun lehine anlamlı olarak çıkmıştır. Uzlaşma boyutu açısından deney grubu öğrencilerinin aldıkları puanların aritmetik ortalamaları; 38,32; kontrol grubu öğrencilerinininki ise 35,51’dir. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınanmış ve $t = 2,112$ değeri bulunmuştur. Bu durumda fark istatistiksel olarak deney grubunun lehine anlamlı çıkmıştır. Aktif öğrenme teknikleri ile işlenen sosyal bilgiler dersinde, öğrencilerin demokratik tutumlarında, yükselme olduğu tespit edildi. Hipotez 2 reddedildi.

IV 3. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın üçüncü hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Üçüncü hipotezi test etmek için, deney grubundaki öğrencilere (deneyin etkililiğini sınamak) başarılarını ölçmek amacıyla “Demokrasinin Serüveni Başarı Testi” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu testlerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır.

Deney grubunun ön test ve son test başarı testlerinden aldıkları puanlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Deney Gruplarındaki Öğrencilerin Demokrasinin Serüveni Başarı Testi Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Deney Grubunun	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	Sd	p
Ön test	28	6,8214	3,73228	-17,89	27	,000
Son test	28	20,6786	4,49735			

Tablo 12 incelendiğinde deney grubunun son test aritmetik ortalamasının ön test aritmetik ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını sınamak için bağımlı t testi yapılmış olup, $t = 17.89$ değeri bulunmuştur. Bu değer 27 serbestlik derecesinin. 05 anlamlılık düzeyindeki 2.052 değerinden büyüktür. Bu sonuç deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubunda, öğrenci başarısını artırdığı tespit edildi. Hipotez 3 reddedildi.

IV 4. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın dördüncü hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Dördüncü hipotezi test etmek için, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarını ölçmek amacıyla “Demokrasinin Serüveni Başarı Testi” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu testlerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Kontrol grubunun ön test ve son test başarı testlerinden aldıkları puanlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Demokrasinin Serüveni Başarı Testi Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol Grubunun	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	Sd	p
Ön test	31	6,6452	2,62740	-8,007	60	,000
Son test	31	14,7742	5,00473			

Tablo 13 incelendiğinde kontrol grubunun son test aritmetik ortalamasının ön test aritmetik ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını sınamak için bağımlı t testi yapılmış olup, $t = 8.007$ değeri bulunmuştur. Bu değer 60 serbestlik derecesinin .05 anlamlılık düzeyindeki 2.000 değerinden büyüktür. Bu sonuç kontrol grubunun ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ve kontrol grubu başarısında normal müfredat öğretiminden sonra artış olduğunu göstermektedir. Hipotez 4 reddedildi.

IV 5. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın beşinci hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Beşinci hipotezi test etmek için, deney grubundaki öğrencilere (deneyin etkililiğini sınamak) demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla “Demokratik Tutum Ölçeği” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu ölçeklerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının “Demokratik Tutum Ölçeği”nden aldıkları ön test ve son test puanları ile ilgili bulgular Tablo 14’da gösterilmiştir.

Tablo 14. Deney Grubun Demokratik Tutum Ölçeği Son ve Ön testi Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p
Faktör 1 (Hoşgörü)	Ön	28	47,0357	7,48570	-3,078	,005
	Son	28	51,1786	4,71447		
Faktör 2 (Uzlaşma)	Ön	28	34,7143	6,76515	-3,625	,001
	Son	28	38,3214	4,50558		

Deney grubunun demokratik tutumlarına ilişkin iki alt boyutta yapılan ön test, son test sonuçları arasında iki alt boyutta ("Hoşgörü ", " Uzlaşma ") son test lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Deney grubunun " Demokratik Tutum Ölçeği " "Hoşgörü" alt boyutu ön test ile son test puanları Tablo 14 incelendiğinde; deney grubunun ön test ortalamasının $X=47,0357$ iken, son test ortalamasının $X=51,1786$ 'ya yükseldiği görülmektedir. Deney grubunun demokratik tutumlarının hoşgörü boyutu ön test, son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik yapılan t-testi sonucunda, son test puanı lehine anlamlı farklılık görülmektedir ($t=-3,078$; $p<0,05$). Bu sonuca göre deney grubuna uygulanan aktif öğrenme tekniklerinin 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde, demokratik tutumların "Hoşgörü" alt boyutunun kazanılmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Deney grubunun " Demokratik Tutum Ölçeği", "Uzlaşma" alt boyutu ön test ile son test puanları Tablo 14 incelendiğinde; deney grubunun ön test ortalamasının $X=34,7143$ iken, son test ortalamasının $X=38,3214$ 'e yükseldiği görülmektedir. Deney grubunun demokratik tutumlarının uzlaşma boyutu ön test, son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik yapılan t-testi sonucunda, son test puanı lehine anlamlı farklılık görülmektedir ($t=3,625$; $p<0,01$). Bu sonuca göre deney grubuna uygulanan aktif öğrenme tekniklerinin 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde, demokratik tutumların "Uzlaşma" alt boyutunun kazanılmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Bu durum aktif öğrenme tekniklerinin demokratik tutumların kazanımında etkili olduğunu doğru olarak saptamaktadır. Hipotez 5 reddedildi.

IV 6. Hipoteze İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırmanın altıncı hipotezi “Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Altıncı hipotezi test etmek için, kontrol grubundaki öğrencilerin demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla “Demokratik Tutum Ölçeği” ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deneklerin bu testlerden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Kontrol grubunun “Demokratik Tutum Ölçeği”nden aldıkları ön test ve son test puanları ile ilgili bulgular Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Kontrol Grubunun Demokratik Tutum Ölçeği Ön test ve Son test Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	GRUP	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p
Faktör 1 (Hoşgörü)	Ön	31	48,1935	5,47978	-,089	,930
	Son	31	48,3226	5,94636		
Faktör 2 (Uzlaşma)	Ön	31	35,2581	4,93266	-,193	,848
	Son	31	35,5161	5,57298		

Tablo 15’de kontrol grubunun demokratik tutumlarında “Hoşgörü” alt boyutuna ilişkin ön test ve son test puanları incelendiğinde kontrol grubunun ön test ortalamasının $X=48,19$ iken son test ortalaması $X=48,32$ ’dir. Bu sonuca göre kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonucuna göre anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($t=0,89$; $p=0,930$). Bu durumda kontrol grubuna uygulanan normal müfredat öğretiminin

demokratik tutumlardan “Hoşgörü” alt boyutunun kazanılmasında etkili olmadığı söylenebilir.

Tablo 15’de kontrol grubunun demokratik tutumlarında “Uzlaşma” alt boyutuna ilişkin ön test ve son test puanları incelendiğinde kontrol grubunun ön test ortalamasının $X=35,25$ iken son test ortalaması $X=35,51$ ’dir. Bu sonuca göre kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonucuna göre anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($t=,193$; $p=0,848$). Bu durumda kontrol grubuna uygulanan normal müfredat öğretiminin demokratik tutumlardan “Uzlaşma” alt boyutunun kazanılmasında etkili olmadığı söylenebilir. Demokratik tutum ölçeği sonuçlarına göre kontrol grubunun ön test son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur Hipotez 6 kabul edildi.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

V 1 Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın problemi; “İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde, aktif öğrenme tekniklerinin öğrencilerin demokratik tutumlarına ve ders başarılarına etkileri nelerdir? şeklinde ifade edilmiştir. Problemin her bir hipotezine ilişkin elde edilen sonuçlar sırayla aşağıdaki gibi yorumlanarak özetlenmiştir.

V 1 1 Hipoteze İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Bir başka ifadeyle aktif öğrenme teknikleri sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin ders başarılarının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Araştırmanın bu bulguları; Öcal (1996), tarafından yapılan “Tarih dersine yönelik, işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemlerinin güdü, tarih başarısı üzerindeki etkileri ve öğrenci değerlendirmeleri”; Karaoğlu (1998), tarafından yapılan araştırmada “Geleneksel bütün sınıf öğretimi ve işbirlikli öğrenme etkinliklerinin ilkökul beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları ve öğrendiklerini hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri”; Lampe ve Roze (1996) tarafından yapılan araştırmada, “İşbirlikli öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarı ve benlik saygısı üzerindeki etkileri ve cinsiyet ile ilişkileri”; Armstrong (1997), tarafından yapılan araştırmada “İşbirlikli öğrenme tekniklerinden Öğrenci Takımları Başarı Bölümlerinin (ÖTBB) ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları ve akademik başarıları üzerindeki etkileri”; Özkal (2000), tarafından yapılan araştırmada “İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarıları, benlik kavramları, tutumları üzerindeki etkileri ve cinsiyet ile ilişkileri”; Katılmış (2002), tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemlerinin, tarih konularının öğrenci

başarısı üzerinde ve hatırdı tutmaya düzeyleri üzerindeki etkisi” ve Çullu (2003) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler dersi başarısı, hatırdı tutma, öğrenci başarı yüklemeleri üzerindeki etkileri ve aktif öğrenme uygulamaları hakkındaki öğrenci görüşleri” adlı araştırmaların aktif öğrenme tekniklerinin öğrencilerin başarılarını artırdığına yönelik bulgularıyla örtüşmektedir.

V 1 2 Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile aktif öğrenme tekniklerinin uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin demokratik tutum ölçęinden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın bu bulguları; Gömleksiz (1993) tarafından yapılan “Kubaşık öğrenme yöntemi ile geleneksel yöntemin demokratik tutumlara ve erişkiye etkisi” ve Yazıcı (2003), tarafından yapılan “İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi demokratik hayat ünitesinde tartışma yönteminin kullanılmasının öğrencilerin demokratik tutumlarına etkisi” adlı araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Yani geleneksel müfredat yerine kullanılan tartışma yöntemi veya kubaşık öğrenme yöntemi gibi öğrencinin aktif olduğu öğretim yöntemleri öğrencilerin demokratik tutumların kazanılmasında etkili olduğu saptanmıştır.

V 1 3.Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır. Uygulanan aktif öğrenme teknikleri deney grubu öğrencilerin başarılarını oldukça artırmıştır.

Araştırmanın bu bulguları; Özkal (2000), Katılmış (2002), Karaoğlu (1998), Çullu (2003), Armstrong (1997) ve Lampe ve Roze (1996) gibi araştırmacıların araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

V 1 4.Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, başarı testi ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır.

Kontrol grubunun kendi içinde, ön test-son test verilerine göre normal müfredatın uygulandığı kontrol grubunda başarıda artış gerçekleşmiştir. Bundan yola çıkarak öğrenci başarıları üzerinde, yeni müfredatın etkili olduğu söylenebilir. Ancak Tablo 10 incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin başarısının artımında toplam ön test puanlarının ortalaması $X= 8,12$ puan yükselirken deney grubunun ön test ve son test ortalaması $X= 13,85$ oranında yükselmiştir. Deney ve kontrol grubu ön test ve son test ortalamaları arasındaki fark $X=5,73$ olarak hesaplanmıştır. Başka bir ifadeyle aktif öğrenme teknikleriyle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarıları daha yükselmiştir.

Araştırmanın bu bulguları; Özkal (2000), Katılmış (2002), Karaoğlu (1998), Çullu (2003), Armstrong (1997) ve Lampe ve Roze (1996) gibi araştırmacıların araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

V 1 5. Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark vardır. Uygulanan aktif öğrenme teknikleri, deney grubu öğrencilerin demokratik tutumlarının olumlu yönde artmasında etkili olmuştur.

Araştırmanın bu bulguları; Gömleksiz (1993) ve Yazıcı (2003), tarafından yapılan araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Yani geleneksel müfredat yerine kullanılan tartışma yöntemi veya kubaşık öğrenme yöntemi gibi öğrencinin aktif olduğu öğretim yöntemleri öğrencilerin demokratik tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir.

V 1 6. Hipotez İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersinde normal müfredatın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerin, demokratik tutum ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Normal müfredat öğretimin uygulandığı, kontrol grubunda, demokratik tutumların “Hoşgörü ve Uzlaşma” alt boyutlarının kazandırılmasında etkili olmadığı saptanmıştır.

V.2 Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Yapılacak çalışmaların daha uzun süreli aktif öğrenme teknikleri uygulamalarını içermesi ve planlama sürecinde örneklemin niteliklerinin dikkate alınması önerilmektedir.
2. Aktif öğrenme tekniklerinin, demokratik değer ve tutumların geliştirilmesi yönünde değişik evren ve örneklemlerde çeşitli çalışmalarda kullanılması literatüre katkı sağlayacaktır.
3. Demokratik tutumların olumlu yönde geliştirilmesine yönelik çalışmaların tek bir derste ve tek bir ünite kapsamında değil, tüm derslerde uygulanması önerilmektedir.
4. Okullarda ders dışı etkinliklerin, kulüp çalışmaları ve ders içi aktif katılım okul çağı çocuğunun demokratik tutum ve değerlerinin ne tür düzenlemelerle geliştirilebileceğinin araştırılması literatüre katkı sağlayacaktır.
5. Aktif öğrenme teknikleri ve demokrasi eğitimi hakkında öğretmenlere hizmet içi seminerleri düzenlenerek, öğretmenlerin bu alandaki bilgilerinin artırılması önerilmektedir.

6. Eğitim fakültelerine Aktif öğrenme ve demokrasi eğitimi adlı bir ders verilmesi önerilmektedir.
7. İlköğretim okul müfredatına “toplumsallaşma” adı altında bir ders verilmesi önerilmektedir.
8. Demokrasinin bir yaşam kültürü olarak benimsetilmesi için özellikle ilköğretim yer alan derslerde hoşgörü, katılım işbirliği, insan haklarına saygı ve uzlaşma gibi değerler yaşatılarak verilmesi önerilmektedir.
9. Öğrencilerin değişen dünya ve toplum düzenine ayak uydurabilmeleri için ulusal ve uluslararası basından yararlanarak olayların tartışılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Ü. K. (2006). **Aktif Öğrenme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Açıkgöz, K.Ü.(1990) **İşbirliğine Dayalı Öğrenme Ve Geleneksel Öğretimin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarı, Hatırda Tutma Düzeyleri ve Duyuşsal Özellikleri Üzerindeki Etkileri**. Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi: Ankara: Eylül, 1990, ss.187-200
- Akar, C. (2001) **İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi**. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Akpınar, B., Turan, M. (2004). **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde İlköğretim Öğretmenlerinin Demokrasi Ve Demokrasi Eğitimine Bakış Açısı**. Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu,20 – 21 Mayıs 2004 Bildiriler. On sekiz Mart Üniversitesi Yayını. 386 - 396
- Akyüzlü, K. A. (2005). **İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları (Türkoğlu Örneği)** Yayınlanmamış. Yüksek Lisans Tezi. KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Altun A.ve Emir, S. (2004). **Sosyal Bilgiler Öğretimlerinin Demokratik İlkeleri Kazandırma Durumları İle İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri**. Uluslar Arası Demokrasi Eğitimi Sepozyumu. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Armstrong. S. D. (1997). **The effect of student team achievement divisions cooperative learning technique on super secondry social studies students' achievement and attitude towards social studies class**. Southern Missippi Üniversitesi. Doktora tezi.
- Arslan, A. (2004). **Oluşturmacı Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Etkileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, A. (1997). **İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi İle İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen Ve Öğrencilerin Demokratik Tutum Ve**

Davranışlarının Karsılaştirmalı Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Aycan, N., Çalık, D. (2003). **İlköğretim okullarında demokrasi eğitimi: Manisa örneği.** Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler. Cilt: 1, Sayı: 2: 19–29

Bademci, V. (2000). **Türkiye’de Okullar Ne İşe Yarar.** Ankara: Alp Yayınları

Balake, S., Brady, T. ve Sanchez, S. (2003). **Enculturation of democratic principles i the young: A vision of equity education in public schools.** Educational Research Quarterly. 28(1) 48-49

Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi: Öğrenci Kılavuzu.** Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.

Başaran, İ., E. (1995). **Eğitim Psikolojisi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Baştürk, R ve Işıkoğlu, N. (2007). **İlköğretim Öğretmenlerinin Yapılandırmağı Yaklaşım İlgili Öğretim Stratejileri Hakkındaki Görüşleri.** Ankara: Tevfik Fikret Yayınları Bildirileri. ss: 131-135.

Baymur, F. (1994). **Genel Psikoloji.** İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Beldağ, A. (2003). **Sosyal Bilgiler Dersinde TBMM’nin Açılış Konusunun Öğrencilerdeki Demokratik Bilincin Oluşmasındaki Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.

Bilen, M. (1993). **Başarılı Öğretim İçin Teknikler.** Ankara: Ankara Basım Sanayi.

Bilge, S. (1997). **İlkokul Hayat Bilgisi Ders Programında Demokrasi.** Ankara: Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Bonwell, C., C. and Eison, J. (1991). **Active Learning: Creating Excitement in The Classroom.** Eric Digest.

Browne, W. P. (2001). **Citizenship Education: Policy and Practice İ In The Elementary Grades.** The Social Studies. 94(2). 149-159.

Büyükkaragöz, S. (1996). **Hoşgörü, Demokrasi ve Eğitim.** Eğitim ve Bilim. Cilt: 20 (Sayı: 101) ss. 9–17.

- Büyükkaragöz, S. (1998).Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi. Ankara: TDV.
- Büyükkaragöz, S. 1989, **Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi**, Konya.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. PegemA Yayıncılık: Ankara
- Can, N. (2005). **Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi ve sorunları**. Çağdaş Eğitim.321.(31-36).
- Canfield, J., Hansen, M. V. (1999). **Tavuk Suyuna Çorba İkinci Porsiyon**. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Carr, A., D, Jonassen, M., Litzinger ve R. Marra. (1998). **Good Ideas to Educational Revoluation: The Role of Systemic Change in Advancing Situated Learning, Constructivism and Feminist Pedagogy**. Educational Technology V. 38, n. 1, Jan-Feb: 5-15
- Clements, D., H. (1997). (Mis) **Constructing Constructivism**. Teaching Children Mathematics. V. 14, N, 4: 198-200.
- Cohen, R. (1995). **Students Resolving Conflict**. New Jersey: Good Year Boks.
- Cotmore, R. (2004). **Organisational Competence of a School Council**. Children & Society Volume, London, 2004.
- Crick, N. R., Bigbee, M. A. (1998). **Relational And Overt Forms Of Peer Victimization: A Multi Informant** Approach. Journal Of Consulting And Clinical Psychology, 66, 337-347.
- Çullu (2003) Çullu, F. (2003). **Aktif Öğrenmenin Yüklemeler, Başarı ile Hatırda Tutma Üzerine Etkileri ve Öğrenci Görüşleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). **Eğitim Terimleri**. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Demirtaş, A. (2007). **Okullarımızda Demokrasi Eğitimi Neden ve Nasıl**. Çağdaş Eğitim. 339:10-12.

- Deveci, H. (2005). **Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı**. The Turkish Online Journal of Educational Technology TOJET July 2005 ISSN: 1303-6521 volume 4 Issue 3 Article 21
- Doğan, İ. (2004). **Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları**. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2000). Yaratıcı Öğrenme. Şimşek, A. (Ed.). **Sınıfta Demokrasi**. (171–207). Ankara: Eğitim-Sen Yayınları
- Doğanay, A. (2002). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. (Editörler Cemil Öztürk-Dursun Dilek), s: 15–46, Ankara: Pegema Yayıncılık
- Doğanay, A. Sarı, M. (2004), **Öğretim Amaçlarının Belirlenmesi, İfade Edilmesi ve Uygun İçeriğin Seçimi**, (Edt: Ahmet Doğanay-Emin Karip). Ankara, Pegema Yayıncılık.
- Doğanay, A., Çuhadar, A., Sarı, M. (2004). **Sosyal Bilgiler Ve Sınıf Öğretmenlerinin Demokrasi Anlayışlarına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi**. Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu. Çanakkale:20 – 21 Mayıs 2004 Bildiriler. On sekiz Mart Üniversitesi Yayını. 362 – 373
- Douglass, N. H. (2001). **Saygı ve Sorumluluk Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Duman, T., Karakaya, N. ve Yavuz, N. (2001). **Vatandaşlık Bilgisi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- EARGED (Eğitim Araştırmaları ve Geliştirme Dairesi). (2003). **Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Ehman, L. (1977) **Social Studies İnstructional Factor Cousing**. New York: Change İn High School Students Social Political Attudents Over A Two Year Period.
- Engin, M.S. (2003). **Demokrasi ve Eğitim**. Çağdaş Eğitim Dergisi. 304.(10–13).
- Erdem, M. (tarihsiz). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayınları
- Ertürk, Selahattin. (1979) **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Yelkentepe Basımevi.

Felder, R.M and Brent, R.B.(1997). **Effective Teaching Workshop**. Nort Caoline State University.

Fidan, N. (1986). **Okulda Öğrenme ve Öğretme Kavramlar İlkeler Yöntemler**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Fountain, S. (1999). **Peace Education In UNICEF**. UNICEF Staff Working Papers. Working Paper Education Section Programme Division UNICEF New York. PD-ED-99/003.

Garret, K.J. (1998). **Cooperative learning in social work research courses:Helping students help one another**. Journal of Social Work Education, Vol.34, ss. 237-247.

Genç, Z. Kalafat, T (2008). **Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma**. Sosyal Bilimler Dergisi ss: 212

Gömlüksiz, M. (1993). **Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksek Yöntemin Demokratik Tutumlara ve Erişiyeye Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Gözaydın, İ. ve Dicleli, A. (2000). **Yurttaş 2000**. İstanbul: Bzd Yayıncılık

Gözütok, F. D. (1995). **Öğretmenlerin Demokratik Tutumları**. Ankara:Türk Demokrasi Vakfı.

Gündem, S.(1995). **Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış: İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.(21–46)

Gündoğdu, K.(2001). **Bir Durum Çalışması. ABD’de Demokrasi Kavramı ve Kültürünün İlköğretim Düzeyinde Öğretilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri**. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. 2 (ss 1223–1232). Bolu: İzzet Baysal Üniversitesi.

Gürbüz, G. (2006). **“İlköğretim 7. ve 8. Sınıflarda Vatandaşlık Bilgisi Dersinde Demokrasi Eğitimi”**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Gürkaynak, İ., Gözütok, Akipek, Ş., D., Bağlı, M., Erhürman, T., Uluç, F.(1999). **Yurttaş Olmak İçin Eğitici El Kitabı**. İstanbul: Umut Vakıf.

İnceoğlu, M. 2000. Tutum Algı, İletişim. Ankara: İmaj Yayınevi.

İra, N. (2004).**Etkili Sınıf Yönetimi ve Aktif Öğrenme**. Çağdaş Eğitim. ss. 36

Karahan, T., Sardoğan, M., Özkamalı, E. ve Dicle, A. (2006), **Öğretmen Adaylarında Demokratik Tutum, Nevrotik Eğilimler ve Kendini Gerçekleştirme**. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 30 (149-158).

Karaoğlu, İ.B. (1998). **Geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısı, hatırd tutma ve sınıf yönetimi üzerindeki etkileri**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Karasar, N. (1985). **Demokrasi Eğitimi**. Ankara: Ted Bilim Yayınları.

Karasar, N. (2000). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kasapoğlu, H. (2001).**İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okullarda İnsan Haklarına Uygun Davranma Düzeyleri Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Katılmış, A. (2002). **İşbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin Sosyal Bilgiler dersi tarih konularındaki başarı ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkileri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

Kepenekçi (2000), Kepenekçi, Y. K. (2000). **İnsan Hakları Eğitimi**. Ankara: Anı Yayıncılık

Kıncal, R.Y. (1998) **Vatandaşlık Eğitiminin Sınırları**. Felsefe Kongresi. Erzurum.

Kısakürek, M.A.(1985). **Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi**. AÜEBF Yayınları. Ankara.

Köken, N. (1995). **İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya. s: 2

Küçükahmet, L. (1989). **Demokrasi İçin Eğitim**. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Ankara.

- Kuzgun, Y. (2002). **Eğitimde Kendini Gerçekleştirme.** (ed. Şimşek, A.). Ankara: Eğitim-Sen Yayınları (1-25).
- Lampe, J.R.ve Roze, G.E. (1996). **Effects of cooperative learning among hispanic students elementary Social Studies.** Journal of Educational Research,89,3,187-201
- MEB, (2007) **Sosyal Bilgiler Öğretim Klavuzu** Kitabı. Ankara.
- Mevarech, R. Z. ve Susak, Z. (1993). **Effects of learning with Cooperative-Mastery Method on Elementary Students,** Journal of Educational Researh, 86:4 197-205.
- Oğuz, A. (2004). **Demokratik Değerlerin Kazandırılması.** Çoluk Çocuk Dergisi Ankara: Kök Yayıncılık.
- Orridge, M. (2003). **Eğitimlerinizi Canlandırmanın 75 Yolu.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Öcal, M. G. (1996).**Akademik Çelişki Tekniğinin Tarih Derslerindeki Başarı İle Güdü Üzerindeki Etkileri Ve Öğrencilerin Değerlendirilmeleri.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özer, M. (2004). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi.** Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özkal, N.(2000). **İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı, Tutumlar, Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri.** Yayımlanmamış Doktora Tezi.Dokuz Eylül Üniversitesi.Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, C. (Ed.). (2007). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2002). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: PegemA .
- Panitz,S.M.(1998). **The effects of various ability groupings on achievement and attitude outcomes in cooperative learning groups.** South Carolina Üniversitesi. Doktora tezi.

- Parmaksız, R. (2004). **Aktif Öğrenme ve Alternatif Değerlendirme Yaklaşımlarının Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilirliği**. Zonguldak: Yüksek Lisans Tezi.
- Safran, M. (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi: 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuz Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Sağlam, H. İ. (2000). **Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü**. Milli Eğitim Dergisi. S: 146.
- Slavin, R. E. (1991). **Research on cooperative learning and achievement: What we know, what we need to know**. Center for Research on the Education of Students Placed at Risk Johns Hopkins University.
- Sönmez, V. (1999). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. MEB Yayınları. Öğretmen Kitapları Dizisi. İstanbul.
- Sözer, E. (1998). **Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
- Sünbül, A.M. (1995). **İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemlerinde Kullanılan Değerlendirme Biçiminin Öğrencilerin Erişi Ve Tutumlarına Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Synder, Allman ve Arkadaşları. (1975). **Classroom Structure and Children's Perceptions of Authority: An Open and Closed Case** .Urban Education.
- Şahin, A.Ç.(1995). **İlköğretim Okullarında Yönetim Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki Yeri**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şaşan, H. (2002). **Yapılandırmacı Öğrenme**. Yaşadıkça Eğitim Dergisi. 74-75
- Talim Terbiye Kurulu. (2006). **Sosyal Bilgiler Öğretim Programı**. Ankara: MEB Yayınları.
- Tanırlı, H. (2007). **Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi İle İlgili Konuların İlköğretim Kurumlarında Okutulmakta Olan Ders Kitapları İçerisindeki Yerinin İncelenmesi**. Kahramanmaraş: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tanilli, S. (1996). **Devlet ve Demokrasi**. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Taş, M. (2005). **Öğretmen Eğitimde Aktif Öğrenme**. G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2). 178–184.

TDV, 1992. **Demokrasi Nedir?**, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara.

ÜNAL, S.. (2000). **Aktif Öğrenme, Öğrenmeyi Öğrenmek ve Probleme Dayalı Öğrenme**. **Öğretmen Dünyası**, (249).

Yağcı, E.(1997). **Sınıf İçi Demokratik Öğretimin Öğrenci Erişisi Ve Akademik Benlik Kavramına Etkisi**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13:171-179

Yanpar, T. (2007). 2005 Yılı **Sosyal Bilgiler Programındaki Atatürkçülük ile İlgili Kavramları Öğrencilerin Algılamaları**. Adana: Çukurova Üniversitesi.

YAZICI, K.(2003). **İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokratik Hayat Ünitesinde Tartışma Yönteminin Kullanılmasının Öğrencilerin Demokratik Tutumlarına Etkisi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi

Yeşil, R. (2001) **İlköğretim Düzeyinde Okul Ve Ailenin Demokratik Davranışları Kazandırmadaki Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşil, R. (2002). **İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi**. Çağdaş Eğitim Dergisi, Cilt: 290 s: 31

Yeşil, R. (2004). **İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem**. G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1). 35-41.

Yeşilmen, N., 1983. **Sınıf İçi Sözlü Öğretimin Etkileşim Analizi Yoluyla**

Yıldırım, L., 1994. **İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları ile Öğrencilerin Demokratik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkinin Saptanması**. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılman, M. (1995). **Demokrasimizin Kültürel Temelleri**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

EKLER

Ek 1

DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler, Sevgili Çocuklar;

Bu ölçek demokrasiye ile ilgili tutumları ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek sonuçları, yalnızca bu konudaki tutumları belirlemek amacıyla kullanılacak, başka hiçbir amaç için ölçek sonuçlarından yararlanılmayacak. Ölçekte 22 madde bulunmaktadır. Her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra o maddeye ilişkin görüş ya da duyguya katılma derecenizi maddenin karşısında bulunan tabloya: çarpı(X) işareti koyarak belirtiniz. Vermiş olduğunuz içten, doğru cevaplar ve cevapsız madde bırakmamakta gösterdiğiniz özen, bu araştırmanın başarılı olabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Gösterdiğiniz özen için teşekkür ederim.

Derya Gül Sinem ŞAHİNER
İlköğretim Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

	DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Başkalarının haklarına saygı duyarım					
2	Bütün arkadaşlarımla düşüncelerine saygı duyarım					
3	Grup çalışması sonucunda ortak karar alınmasını isterim					
4	Arkadaşlarımla kararlarına saygı duyarım					
5	Sınıfta alınacak kararlara katılmak isterim					
6	Sınıf başkanı seçimlerinde istediğim aday için oy kullanırım					
7	Bir konuda benden farklı düşünen arkadaşşıma saygı duyarım					
8	Arkadaşımdan farklı düşünüyorsam düşüncemi açıklamak istemem					
9	Benim isteklerime uygun olmayan kurallara uymam					
10	Aynı fikirde olmadığım arkadaşşımla sözünü keserim					
11	Grup çalışmasında bana verilen her türlü görevi yaparım					
12	Sınıf başkanımı öğretmenimizin seçmesini isterim					
13	Arkadaşımla fiziksel özellikleriyle dalga geçerim					
14	Sınıfta alınan kararlar bana uygun olmasa da uyarım					
15	Kurallar hayatımızı düzenler					
16	Düşünmeden sorumsuzca davranmam, davranışlarımla sonuçlarını tahmin ederim					
17	Okul kurallarına öğretmenlerim olmadığı zaman uymam					
18	Derste söz alıp konuşan arkadaşşımla dinlemekte zorlanırım					
19	Arkadaşımla hakkında olumsuz düşünceler beslemeden, dikkatlice					

	dinlerim					
20	Haksızlık yaptığım zaman arkadaşımın özür dilerim					
21	Sınıf tartışmalarında konu ile ilgili düşüncelerimi söylerim					
22	Grup çalışması yapmaktan hoşlanmam					

Ek 2. ÜNİTE: DEMOKRASİNİ SERÜVENİ BELİRTKE TABLOSU

KAZANIMLAR	BİLİŞSEL ALAN			DUYUŞSAL ALAN
	BİLGİ	KAVRAM	UYGULAMA	
1.Kazanım: Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır	1, 6	2,4, 7, 8	3	5
2.Kazanım: Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır	9, 10	12, 13, 14	11	
3.Kazanım: Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	16	15, 18, 19	17	
4. Kazanım: Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder	20	-	22	
5.Kazanım: Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar	23, 25	24	26	21
TOPLAM=26	8	11	5	2

Ek 3 DEMOKRASİ SERÜVENİ BAŞARI TESTİ

1. I.Kral halkı istediği gibi cezalandırır.
- II. İnsan hakları güvence altındadır
- III. Ülkeyi yöneten kişi seçimle başa geçer.
- IV. Kral her şeyin üstündedir

Yukarıdaki ifadelerden hangisi monarşinin özelliği değildir?

- A) I ve II B)II ve III
C)II ve IV D)I ve IV

2. .I.Yönetim gücü bir zümreye aittir.
- II. Yönetimi elinde bulunduranlar keyfi uygulamalar yapar.
- III. Ülkede seçimler yapılır.
- IV. Halkın istekleri dikkate alınmaz.

Yukarıda verilen ifadelerden hangisi oligarşinin özelliği değildir?

- A) III B) II C) I D) IV

- 3 I.Din adamları yönetimde etkilidir.
- II. Yasalar dini kurallara göre düzenlenir
- III. Din ve devlet işleri ayrı yürütülür.
- IV. Hükümdarlar, dini kurallarla ülkeyi yönetir

Yukarıdakilerden hangisi teokrasi ile yönetilen ülkelerde görülmez?

- A) IV B)III C)I D)II

4. Aşağıdakilerden hangisi oligarşi, teokrasi, monarşinin ortak özelliğidir?

- A) İnsan hakları sınırlıdır
B) Halkın görüşleri önemlidir
C) Dine dayalıdır
D) Yöneticiler seçimle iş başına geçer.

- 5.I.Ülkeyi küçük bir grup yönetir
- II. Kral ülkeyi istediği gibi yönetir.
- III. Ülkeyi seçtiği temsilciler aracılığı ile halk yönetir

Yukarıda üç farklı yönetim şeklinin özelliklerine yer verilmiştir. Bu yönetim şekilleri sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

	I	II	III
A) Cumhuriyet	Monarşi	Oligarşi	
B) Monarşi	Oligarşi	Cumhuriyet	
C) Cumhuriyet	Oligarşi	Monarşi	
D) Oligarşi	Monarşi	Cumhuriyet	

6. I.Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir
- II. Yurttaşların temel hak ve hürriyetleri güvence altındadır.

Yukarıdaki ifadeler hangi yönetim şeklinin özellikleridir?

A) Cumhuriyet B) Monarşi C) Oligarşi D) Teokrazi

7. Demokrasi, çoğunluğun idaresi olup, bu sistemde hâkimiyetin asıl sahibi millettir. Yöneticiler halk tarafında belli süre için seçilir. Herkesin seçme ve seçilme hakkı vardır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi demokrasinin dayandığı temel ilkelere biri değildir?

A) Çoğulculuk B) Milli egemenlik
C) Padişah D) Hürriyet ve eşitlik

8. Milli egemenlik, milletin ülkeyi yönetme yetkisine sahip olmasıdır. Millet, sahip olduğu egemenlik hakkını temsilciler aracılığıyla kullanır.

Buna göre, aşağıdaki yönetim şekillerinin hangisinde milli egemenliğin sağlandığı söylenebilir?

A) Oligarşi B) Monarşi
C) Meşrutiyet D) Cumhuriyet

9. Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin gelişim sürecine olumlu katkıda bulunmuş gelişmelerden biri değildir?

A) Oligarşinin en yaygın yönetim şekli olması
B) Padişahın yetkilerinin sınırlanması
C) Yargının bağımsız olması
D) Yöneticilerin seçimle iş başına gelmesi

10. Demokrasi tarihsel gelişimi için atılan ilk adım aşağıdakilerden hangisi?

A) Magna Carta B) Fransız İhtilali
C) İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi D) Haklar Beyannamesi

11. Osmanlı Devleti, 1876'da anayasa kabul ederek padişahın yetkileri sınırlandırılmıştır. Bu Osmanlı Devletinde iki farklı yönetimin şekli yürütülmüştür.

Osmanlı Devletinde yürütülen bu iki farklı yönetim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Monarşi, cumhuriyet
B) Monarşi, meşrutiyet
C) Oligarşi, monarşi
D) Cumhuriyet, oligarşi

12. 1215'de İngiltere kralı tarafından kabul edilen ve Magna Carta denilen bir belgede; "Kral, kanuna uygun ve mahkeme kararı olmadıkça hiç kimseyi tutuklatamaz, hapsediremez, sürgüne yollayamaz" denilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İnsanların cezalandırılması uygulamasının sona erdiği
B) Krallık yönetimlerinin sona erdiği
C) İngiltere'de monarşi yönetiminin güçlendiği
D) İngiltere'de insan haklarından bazılarının koruma altına alındığı

13.Fransız İhtilali sırasında ve ihtilal sonrasında birçok demokratik gelişme yaşanmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Fransız İhtilali'nin demokratik yönetim anlayışının gelişmesine yaptığı katkılardan biri değildir?

- A) İnsan haklarını savunmak için bir beyanname ilan edilmesi
- B) Hakları güvence altına almak için anayasanın ilan edilmesi
- C) Halkın bir kralı tahttan indirebileceğini göstermesi
- D) İlk defa kralın yetkilerinin sınırlandırılması

14. Hem yöneticiler hem de yönetilenler hukuk kurallarına uymak zorundadır.

Bu ifade demokrasinin niteliklerinden hangisini kanıtlar?

- A)Herkes yasalar önünde eşittir
- B)Yargı bağımsızdır
- C) Kararlar belli bir baskı altında alınır
- D)Yöneticiler belli bir süre için seçilir

15.Ülkemizde yasalar önünde herkes eşittir ve aynı haklara sahiptir. Vatandaşların haklarını korumak devletin görevidir.

Bu durum Türkiye Cumhuriyetinin hangi özelliğinin bir sonucudur?

- A) Sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları
- B) Nüfusun kalabalık olması
- C)Demokrasıyla yönetilmesi
- D)Bilimsel çalışmalara katkıda bulunması

16 İnsanların sahip olduğu en temel ve birinci hakkıdır. Herkes doğumuyla birlikte bu hakkı kazanır. İnsan hakları ile ilgili sözleşmelerde de bu hakkın vazgeçilmez olduğu vurgulanmıştır.

Yukarıda özellikleri verilen temel hakkımız aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özel hayatın gizliliği
- B) Konut dokunulmazlığı
- C) Seyahat etme hakkı
- D) Yaşama hakkı

17. Düşünce ve ifade özgürlüğü birbirlerini tamamlar. Düşünce özgürlüğünün anlamlı olabilmesi için insanların düşündüklerini ifade edebilmeleri gerekir.

Aşağıdakilerden hangisi düşünceleri ifade etmenin yollarından biri olamaz?

- A)Kitap ve makale yazarak düşüncelerini açıklama
- B)Basın yolu ile düşüncelerini açıklama
- C) Baskı ve şiddet yolu ile düşüncelerini açıklama
- D) Toplantı düzenleyerek düşüncelerini açıklama

18.**Din ve vicdan özgürlüğü aşağıdaki durumların hangisinde ihlal edilmiş olur?**

- A) İnsanların istediği dini seçmesi

- B) İnsanların inandıkları dinin gereklerini yerine getirebilmesi
 C) İnsanların seçtikleri dinden dolayı ayrımcılık görmemesi
 D) İnsanların belli bir dini kabul etmeleri için baskı yapılması
19. * Hiçbir insan mahkeme kararı olmadan tutuklanamaz.
 * Hakim kararı olmadan kimsenin konutuna girilemez.

Bu hakların bulunduğu bir ülke ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İnsanların dokunulmazlıkları vardır
 B) Özel yaşam korunmaktadır
 C) Konut dokunulmazlığı vardır
 D) Vatandaşlar yöneticilerini kendisi seçmektedir
20. I. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

- II. I. Meşrutiyet
 III. Tanzimat Fermanı
 IV. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Verilen belgelerden hangileri uluslararası düzeyde insan hakları ile ilgili düzenlemeler yapmıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve IV D) I ve III

21. Demokrasi, bütün insanların eşit haklara sahip olmasını, toplum düzenini bozan herkese ayırım yapmaksızın aynı yaptırımların uygulanmasını esas alan yönetimin biçimidir.

Buna göre, bir toplumda demokrasinin yerleşmesi, öncelikle aşağıdakilerden hangisinin varlığına bağlanabilir?

- A) Kendi haklarına sahip çıkan bilinçli bir toplum oluşturmaya
 B) Güvenlik güçlerinin sayıca fazla olmasına
 C) Herkesin zekâ seviyesinin yüksek olmasına
 D) Sivil toplum kuruluşlarının çeşitliğine

22. Demokratik toplumlarda kimsenin diğerine göre daha üstün bir hak ve özgürlüğü yoktur.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle en iyi şekilde açıklanabilir?

- A) Bir toplumda ne kadar farklı düşünce varsa o toplum o derece demokratiktir.
 B) Farklı dil, din, ırk, siyasi düşünce ve kanaatten olan insanlar, yürürlükteki kanunların eşit koruculuğu altındadır
 C) Kişi hak ve hürriyetleri geçici de olsa askıya alınamaz
 D) Bazı kişiler doğuştan itibaren birtakım hak ve hürriyetlere sahiptir

23. Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün çabalarıyla kadınlara semce ve secimle hakkının verilmesi ve Türk Medeni Kanunu ile evlenme boşanma miras gibi

konularda kadınların erkeklerle aynı hakların tanınması sağlanmıştır. **Bu yeniliklerin aşağıdakilerden hangisinin gelişmesini sağladığı söylenebilir**

- A) Çocuk hakları
- B) Kadın hakları
- C) Eğitim olanaklarını
- D) Uluslar arası ilişkileri

24.Cumhuriyet dönemine kadar bilim, sanat ve edebiyat gibi alanlarda tanınmış Türk kadını yok denecek kadar azdı. Cumhuriyet döneminde ise, Halide EDİP, Münevver AYAŞLI, Afet İNAN gibi dünyaca tanınmış Türk kadınları yetişmiştir.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisini sonucu olduğu söylenebilir?

- A) Milli gelirin artmasının
- B) Sanata duyulan ilginin artmasının
- C) Kadın nüfusunun artmasının
- D) Kadına verilen hakların ve değerinin artmasının

25.**Aşağıdakilerden hangisi Türk kadınının Cumhuriyetin ilanından sonra elde ettiği haklardan biridir?**

- A) Fabrikalarda çalışma hakkı
- B) Seçme ve seçilme hakkı
- C) Dernek kurma hakkı
- D) Eğitim hakkı

26.Türk kadını Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra birçok hakkına kavuşmuştur. Türkiye Devleti, daha sonra kadın haklarını güvence altına alan uluslar arası sözleşmeleri de imzalamıştır.

Bu gelişmelerden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Türkiye kadın hakları konusunda dünyanın gerisinde kalmıştır
- B) Türkiye'de kadın hakları artan oranda kısıtlanmıştır
- C) Türkiye'de kadın haklarına verilen önem artmıştır
- D) Türkiye'de kadın hakları konusu ihmal edilmiş

CEVAP ANAHTARI

1 B	13 D	25 B
2 A	14 A	26 C
3 B	15 C	
4 A	16 D	
5 D	17 D	
6 A	18 D	
7 C	19 D	
8 D	20 C	
9 A	21 A	
10 A	22 A	
11 B	23 B	
12 D	24D	

EK 4

AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 1

ÖĞRETMEN: Derya Gül Sinem ŞAHİNER

ÜNİTE: : Demokrasinin Serüveni Ünitesi

KONU: Yönetim Şekilleri ve Demokrasinin temel ilkeleri

KAZANIM: Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.

SINIF: 6-A **SÜRE :** 40+40 Dakika

YÖNTEM VE TEKNİKLER

TEKNİK: Burada herkes öğretmen, Nesi var, Öykü tamamlama

ÖĞRETİMSEL İŞLER: Resim hakkında konuşma / yazma, görsel imge oluşturma.

KAYNAKLAR VE MALZEMELER:

İŞLEYİŞ

1-Öğretmen, derste ilk önce “Yönetim biçimleri” konusunu burada herkes öğretmen tekniği ile işleyeceğini öğrencilere söyler. Teknik hakkında bilgi verir.

2-Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan konuyla ilgili bilgileri okumalarını ve konu ile ilgili notlar alıp konun sorularını yazmalarını ister.

3-Öğretmen, öğrencileri rasgele gruplara ayırır. Grupları oluşturan öğrenciler bir yönetim biçimini seçerek arkadaşlarına hazırladıkları görsel malzemeyle öğretirler. Her öğrencinin grup içindeki anlatımı bince ilgili etkinlikleri(Etkinlik: 1,2, 3) bireysel yapıp etkinliklere verdikleri cevapları karşılaştırıp tartışırlar. Tartışma sonucu varılan ortak karar grup üyeleri tarafından görsel bir imgeye dönüştürülür ve sınıfa açıklanır.

4-Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan cumhuriyetle ve demokrasiyle ilgili okuma parçalarını okumalarını ve etkinlikleri (Etkinlik:4) yapmalarını ister.

5-Öğretmen, öğrencilere “Nesi Var” oyununu oynayacağını belirtir. Gönüllü öğrencilerden birini “ebe” yaparak sınıf dışına çıkarır. Diğer öğrenciler ortaklaşa bir yönetim şeklini belirlerler. Ebe olan öğrenci sınıfa girdikten sonra arkadaşlarına “nesi var diye” sorar, öğrencilerden aldığı ip uçları doğrultusunda belirlenen yönetim şeklini tahmin etmeye çalışır.

Özet- Kapanış: Öğretmen, toplum yaşam örgütlenmeyi gerektirir. Toplumu oluşturan bireyler arası ilişkileri düzenlemek için etkin bir güce ihtiyaç vardır. Toplum içerisinde ilişkileri düzenleyen bu güce devlet denir. Devletler bu yönetme gücünü farklı şekilde kullanabilir. Devlet yönetim şekillerine göre “Monarşi, Cumhuriyet, Oligarşi, Teokrasi” olarak çeşitlenmiştir. Türkiye demokrasiyle yönetilen bir ülkedir. Ülkemizde demokrasi yönetiminin bir uygulama şekli olan cumhuriyet rejimi uygulanır açıklamasını yapar.

Değerlendirme: DÖSK’te yer alan araştıra etkinliği ile değerlendirme yapılacak.

AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 2

ÖĞRETMEN: Derya Gül Sinem ŞAHİNER

ÜNİTE: : Demokrasinin Serüveni Ünitesi

KONU: Demokrasinin Tarihsel Gelişimi(DEMOKRASİ YOLUNDA İLERLİYORUZ)

KAZANIM: Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.

SINIF: 6-A **SÜRE :** 40+40+40 Dakika

YÖNTEM VE TEKNİKLER

TEKNİK: Kartopu, şiir yazma

ÖĞRETİMSEL İŞLER: Görsel imge oluşturma.

KAYNAKLAR VE MALZEMELER:

İŞLEYİŞ

6-Öğretmen, derste ilk önce “Demokrasinin tarihsel gelişimi” konusunu kartopu tekniği ile işleyeceğini öğrencilere söyler. Teknik hakkında bilgi verir.

7-Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan konuyla ilgili bilgileri okumalarını ve konu ile ilgili kendi ifadeleriyle notlar almalarını ister.

8-Öğretmen, öğrencilere üzerinde arkalı önü çiçek çizili kağıtları dağıtır. Öğrencilere çiçekler üzerine kendilerince önemli olan tarihi yazmaları istenir. Çiçeklerin olduğu kağıtlar toplanarak değiş tokuş yapılır. Yeni tarihli çiçeklerini

alan öğrenciler akıllarında kaldığı kadarıyla tarihteki olayı yazarlar ve sınıfa sunarlar. Bütün çiçekler okunur ve eksiklikler giderilir.

9-Öğretmen, Türk tarihinde demokrasinin gelişim sürecinin önemli noktaları üzerinde tekrar durarak öğrencilere haber yazıyorum etkinliğini (Etkinlik:6) yapmalarını ister.

Özet- Kapanış: Yeni Türk Devleti'nin daha kuruluş aşamasında demokrasi yönetimini benimsemiştir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği günlerde kurulmakta olan yeni Türk Devleti'nin millet egemenliğine dayalı olacağını gösteren kararların alınmasını sağlamıştır.

Değerlendirme: Öğretmen, öğrencilerin DÖSK'te yer alan performans ödevini yapmalarını ister.

AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 3

ÖĞRETMEN: Derya Gül Sinem ŞAHİNER

ÜNİTE: : Demokrasinin Serüveni Ünitesi

KONU: Demokrasinin Getirdikleri

KAZANIM: Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.

SINIF: 6-A

SÜRE : 40+40+40+40 Dakika

YÖNTEM VE TEKNİKLER

TEKNİK: Siz olsaydınız ne yapardınız?, Tereyağ-ekmek

ÖĞRETİMSEL İŞLER: Resim hakkında konuşma / yazma, görsel imge oluşturma.

KAYNAKLAR VE MALZEMELER:

İŞLEYİŞ

10- Öğretmen, derste ilk önce “Demokrasinin Getirdikleri” konusunu tereyağ- ekmek tekniği ile işleyeceğini öğrencilere söyler. Teknik hakkında bilgi verir.

11- Öğretmen, önce öğrencilerin bu konu ile ilgili “Bildiklerim-Öğrenmek İstediklerim-Öğrendiklerim” adlı etkinlikte yer alan “Bildiklerim” ve “Öğrenmek İstediklerim” adlı bölümleri doldurmalarını ister ve yapılanları inceler.

12- Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan konuyla ilgili okuma parçalarını okumalarını ve ilgili etkinlikleri (Etkinlik: 8, 9) yaparak soruları yanıtlamalarını ister.

13- Öğretmen, öğrencileri rasgele gruplara ayırır. Grupları oluşturan öğrenciler bir araya gelerek etkinliklere verdikleri cevapları karşılaştırıp tartışır. Tartışma sonucu varılan ortak karar grup üyeleri tarafından görsel bir imgeye dönüştürülür ve sınıfa açıklanır.

14- Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan konuyla ilgili bilgi notlarını okuyup resimleri ve sloganları incelemelerini ve grup olarak bunları tartışmalarını ister. Grupların yorumları sınıfa sunulur.

15- Öğretmen, öğrencilerin DÖSK’te yer alan konuyla ilgili etkinlikleri (Etkinlik: 11, 12) yapmalarını ister.

Özet- Kapanış: Öğretmen, “Demokrasilerde insanlar düşünce ve kanaatlerini açıklama hakkına sahiptir. Birden fazla ve farklı görüşün olması çok seslilik getirir. Bu durum demokrasilerin gelişmesini sağlar. Ayrıca demokrasilerde düşünce ve ifade özgürlüğünün yanı sıra din ve inanç hürriyeti vardır. Özgürlüklerin keyfi şekilde kısıtlaması toplumların bilim, sanat ve kültür açısından gerilemesine neden olur.” açıklamasını yapar.

Değerlendirme: Öğretmen, öğrencilerden okuldaki yürütülen projeler, kurallar ve kararlarla ilgili şikayet ve önerilerde bulunmak için Anayasa’mızın onlara verdiği haklar doğrultusunda dilekçe yazmalarını ister (Etkinlik: 10).

Ek 4'ün devamı

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasinin Serüveni Ünitesi

Öğrenci Kitabı

Derya Gül Sinem ŞAHİNER

Nisan-2008

İzmir

BİRAZ DÜŞÜNELİM

1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimleri hangileridir?
2. Geçmiş dönemlerde ve farklı kültürlerde demokratik yönetim anlayışlarında ne gibi gelişmeler olmuştur?
3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne nasıl sahip oluruz?
4. İnsan haklarının tarihsel gelişimini analiz etmek için tarihsel belgelerden nasıl yararlanırsınız?
5. Türk tarihi boyunca kadınların toplumdaki konumları nasıldı?

ÜNİTEDE YER ALAN KONULARIMIZ

- YÖNETİM ŞEKİLLERİNİ ÖĞRENELİM
- DEMOKRASİ YOLUDA İLERLİYORUZ
- TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ
- DEMOKRASİNİN GETİRDİKLERİ
- TARİH BOYUNCA İNSAN HAKLARI
- TARİHTEN BUGÜNE, TÜRK KADINLARI
- ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

ÜNİTEDE YER ALAN KAVRAMLARIMIZ

		ANAYASA	
CUMHURİYET	MONARŞİ	MEŞRUTİYET	KATILIM EŞİTLİK
MİLLİ EGEMENLİK	TEOKRASİ	DEMOKRASİ	SEÇİM
OLİGARŞİ	SALTANAT	TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER	

YÖNETİM ŞEKİLLERİNİ ÖĞRENELİM

BİRAZ DÜŞÜNELİM

- ✓ Sizce insan hakları için en uygun yönetim biçimi nasıl olmalı?
- ✓ Mustafa Kemal ATATÜRK “Türk milletinin karakter ve âdetlerine en uygun olan yönetim biçimi cumhuriyet yönetimidir” sözüyle ne anlatmak istemiştir?

1. MONARŞİ

“Ben bir kralım. Babam, onun babası ve ondan önceki büyük dedelerim de kraldı. Benden sonra da yerime oğlum geçecek. Ülkemde ben ne istersem o olur. Emirlerim herkes tarafından tartışılmaksızın kabul edilir. Emirlerime karşı çıkanlar ölümle cezalandırılır. Cezalandırma ve bağışlama

yetkileri yalnızca bana aittir. Birini istediğim göreve getirebilir veya canım ne zaman isterse görevden alabilirim. Yaptıklarımın dolay kimseye hesap vermem.”

Bilgi Notu: Yukarıdaki örnekte olduğu gibi siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzenine **monarşi** denir.

Monarşi yönetimi;

- Bu yönetim anlayışı uzun yıllar sürdü.
- Yöneticinin adı ülkeden ülkeye değişti. Mısır'da firavun, Sümerlerde patesi, Rusya'da çar, İran'da şah, Avrupa'da kral, Hindistan'da raca, Gaznelilerde sultan, Orta Asya Türk devletlerinde hakan, kağan unvanlarını taşıdı. Adları değişse de anlayış aynıydı.
- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek kişide toplanırdı. Ülkenin tek yöneticisi olan bu kişinin her emri sorgulanmadan yerine getirilirdi. O istediğini sürgüne gönderebilir, istediğini affederdi. Kimseye hesap vermezdi, kimse tarafından denetlenmezdi.

Yukarıda kralı anlattıklarına ve bilgi notuna bakarak grup arkadaşlarınızla birlikte monarşi ile ilgili yorum soruları hazırlayınız.

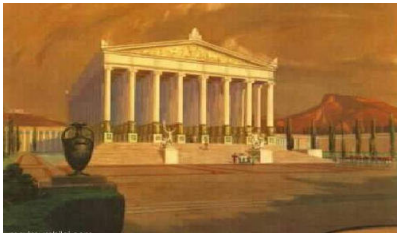

1.
.....
2.
.....
3.
.....

2.OLİGARŞİ

Ben eski Yunan şehir devletlerinden biri olan Atina'da yaşıyorum. Atina'yı asiller sınıfı içinden seçilmiş olan dokuz kişilik arhonlar grubu yönetir. Ben de bu grubun bir üyesiyim. Ancak benim yetkilerim diğer arhonlara göre daha geniştir. Onların izniyle kamu yönetimini ve askerî

komutayı elimde tutuyorum. Fakat bu yetkilerimi istediğim gibi kullanma hakkına sahip değilim. Bir işe başlamadan önce asiller grubuna danışmak ve onlardan onay almak zorundayım. Yönetimde başarılı olamazsam arhonlar beni görevden alıp yerime başka birini getirebilir.

Bilgi Notu: Siyasal gücün birkaç kişilik bir grubun elinde toplandığı yönetim biçimine **oligarşi** denir. Bu rejim eski Yunan polislerinde (şehir devletleri) uygulanmıştır. Benzer bir yönetim olan aristokraside ise yönetim soylu bir sınıfın denetimindedir.

- Devlet yönetimi bir zümrenin veya bir grubun elinde bulunur ve ülke onlar tarafından yönetilir. Bu zümreler; aristokratlar, zenginler, tüccarlar, çiftlik sahipleri ya da işçi sınıfı olabilir.
- Devleti yönetenler sadece bu sınıflara mensup kişiler tarafından seçilir.

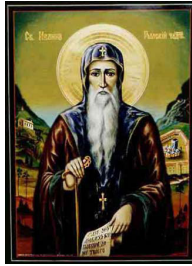

- Bu sistemde, yönetenler halkın egemenliğini, temel hak ve hürriyetleri yeterince tanımazlar.

Yukarıda Atinalı kişinin anlattıklarına ve bilgi notuna bakarak grup arkadaşlarınızla birlikte oligarşi ile ilgili yorum soruları hazırlayınız

1.
2.
3.
- ...

3.TEOKRASİ

Bizler din adamları sınıfı olarak Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileriyiz. Tanrı adına konuşur ve karar veririz. Bu ülkede bizim izin vermediğimiz hiçbir şey yapılamaz. Herkes bizim emirlerimize uymak zorundadır. Çünkü söylediklerimize karşı çıkmak, Tanrı'nın buyruklarına karşı çıkmak demektir.

Bilgi Notu: Siyasi iktidarın, Tanrı'nın temsilcileri olduklarına inanılan din adamlarının, elinde bulunduğu yönetim biçimine **teokrasi** denir.

- Bu yönetimde din adamları (ruhban sınıfı) siyasi ve ekonomik güce sahiptir.
- En belirgin teokrasi yönetimi Orta Çağda Avrupa'da yaşandı. Papa, uzun yıllar savaşa ve barışa karar verip kilise adına vergi topladı. Krallar bile yönetime papanın elinden taç giymeden başlayamazdı.
- İslam devletleri de teokrasi yönetimini kullandı. Osmanlı Devleti'nde padişahlar aynı zamanda Müslümanların ruhanî lideriydi.
- Yapılan bütün işler Tanrı adınadır. Onun için yöneticilerin yaptıkları halk tarafından tartışılmaz, eleştirilemez ve değiştirilemez.

Yukarıda din adamının anlattıklarına ve bilgi notuna bakarak grup arkadaşlarınızla birlikte teokrasi ile ilgili yorum soruları hazırlayınız

1.
.....
2.
.
3.
...

Aralarında bazı farklılıklar olmasına rağmen buraya kadar gördüğün üç yönetim biçiminin benzer yönleri vardır. Ancak şimdi göreceğin yönetim biçimi daha öncekilere göre oldukça farklı özellikler taşır.

4.CUMHURİYET

Merhaba Ben Murat, geçtiğimiz 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda kısa süreliğine de olsa TBMM Başkanının koltuğuna oturdum. TBMM ülkemizde egemenliğin millet adına kullanıldığı yerdir. Meclisimiz anayasaya göre belli aralıklarla yapılan seçimlerle yenilenir. Ülkemizde bütün vatandaşlar eşittir. Bu nedenle herkesin seçme seçilme hakkı vardır.

Türk milletinin seçtiği milletvekilleri bu meclisin çatısı altında toplanırlar. Belli bir süre için onlara verdiğimiz yasama yetkisini kullanarak yasalar yapar ve ülkeyi yönetirler. Cumhurbaşkanı TBMM seçer. Başbakan meclis içinden çıkar. Yürütme gücünü kullanan hükümete güvenoyu veren, onu denetleme ve görevden alma yetkisine sahip olan da yine TBMM'dir.

Ülkemizde, yasama ve yürütme yetkileri gibi yargı yetkisinin kaynağı da millettir. Bu nedenle millet adına yargılama yapan mahkemeler bağımsızdır ve hiç kimseden emir almazlar.

Bilgi Notu: Milletın, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimine **cumhuriyet** denir.

- En çok bilinen tanımı ile cumhuriyet; halkın kendi kendini yönetmesidir.
- Egemenliğin kayıtsız şartsız halka ait olmasıdır.
- Çoğu zaman demokrasi ile karıştırılır. Oysa cumhuriyet bir rejim, demokrasi ise cumhuriyetin uygulanış biçimidir.

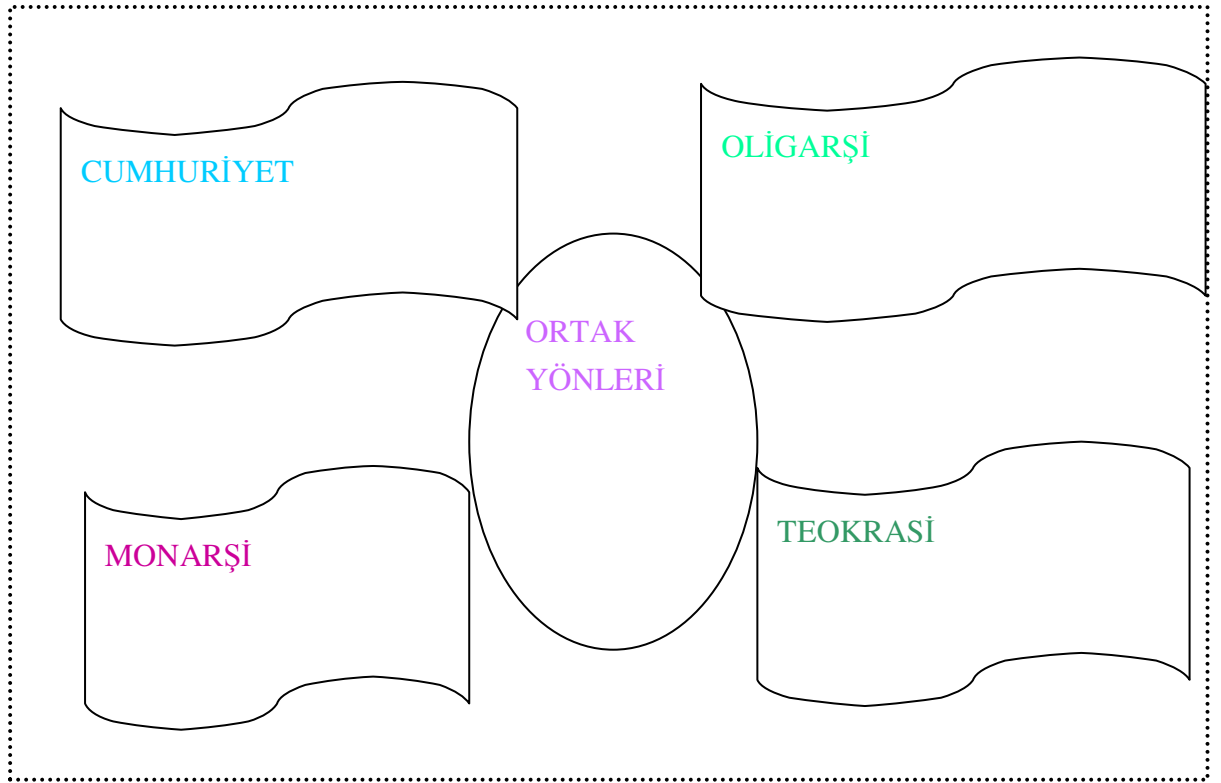

Yukarıda Murat'ın anlattıklarına ve bilgi notuna bakarak grup arkadaşlarınızla birlikte cumhuriyet yönetimi ile ilgili yorum soruları hazırlayınız

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ETKİNLİK 1: YÖNETİM ŞEKİLLERİ

Aşağıdaki şekillerin içine her bir yönetim biçiminin birbirinden ayıran farklarının yazınız. Ortadaki şekle ise bu yönetim biçimlerinin ortak yönlerini yazınız.

ETKİNLİK 2: Okul meclisi başkanlığına aday olduğunu düşün ve kendine sloganlı bir afiş hazırla.

☺ Yukarıda öğrendiklerime göre bence en uygun yönetim şekli..... çünkü;.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK: 3**YÖNETİM ŞEKİLLERİ DEĞERLENDİRELİM**

Yönetim şekillerinin özelliklerini aşağıdaki boşluklara yazınız.

<i>YÖNETİM ŞEKLİ</i>	<i>YÖNETEN</i>	<i>SOSYAL DURUM</i>	<i>YASALAR</i>	<i>DİN VE İNANÇ</i>
<i>CUMHURİYET</i>				
<i>MUTLAKMONARŞİ</i>				
<i>MEŞRUTİYET</i>				
<i>OLİGARŞİ</i>				
<i>TEOKRASİ</i>				

ETKİNLİK 4:DEMOKRATİK TOPLUM

Günümüzden çok önceleri eski çağlarda, ilkel bir kabilenin iki avcısının birlikte avlandıklarını düşünelim. Avcılardan her ikisinin de avın tamamını kendi mağarasına götürmek istediğini farz edelim. Bu durumda, avcıların istekleri birbiriyle çelişecektir. Sizce, iki avcı arasında **çatışma** biçiminde ortaya çıkan ilişki, nasıl **çözüm** bulur ya da düzenlenir?

Doğa yasalarına göre çözüm, kuvvetli avcının diğerini ortadan kaldırması ya da kendi isteğini diğerine zorla kabul ettirmesi ve avın tamamını kendi mağarasına götürmesidir. Buna karşın, avcıların ait oldukları toplum (kabile) içinde, örneğin, "Şu şu şu şekillerde birlikte avlanan avcılar, avı şu şu şu şekillerde paylaşırlar." diye bir **gelenek / kural / yasa** oluşmuş ise iki avcı, avladıkları hayvanı bölüşecektir. *Avdan pay almak, birlikte avlanan iki avcı için haktır. Bu demokratik bir tutumdur.*

Birbirlerine zarar vermeden avı paylaşmaları için bu avcılar **kurallara (hukuk)** ihtiyacı vardır.

Payına düşen miktar, avcıya **hukuk (gelenek / kural / yasa)** tarafından tanınmış yetkidir. Ama avcı, bu yetkisini kullanabilmek (bundan sonraki avdan da pay alabilmek) için kurallara uymak (avı şu şu şu koşullarda, diğer avcıyla şu şu şu şekillerde paylaşmak), **yükümlülük** altına girmek durumundadır.

Her ikisi de birbirinden **farklı** (sarı ve siyah derili) olan iki avcı, bu farkı kabile içinde diğerinin zararına kullanmaya kalkışırsa yine düşmanlıklar oluşacaktır. Oysa her ikisi de kendisinden farklı olana **hoşgörü** gösterirse kabile büyük olasılıkla (birisi av sürmede daha gelişkin, diğeri ok atmada daha becerikli olduğu için) daha fazla av, daha iyi yaşam olanaklarına kavuşacaktır. Avcılardan birisinin sarı, diğerinin siyah derili olması herhangi bir fark meydana getirir mi? Getirirse avcılar arasındaki çatışma çözülemez. Buna karşılık, her ikisi de toplumun koyduğu kurallar (yasalar) karşısında **eşit** ise çatışma olmaz.

İcbar GÖZAYDIN, Bilge DİCLELİ

Yurtaş 2000 (Kısaltılmıştır.)

Yukarıda verilen metni dikkatlice okuyun ve metinde koyu renkle yazılmış kavramlar ile ilgi bir öykü yazınız.

BENİM ÖYKÜM;

Araştırılım: 1.Cumhuriyetle yönetilen her ülke demokratik midir?

2. Aşağıdaki tabloyu araştırarak doldurunuz.

REJİM (YÖNETİM)

Türleri	Yöneten kişi	Günümüzde örneği var mı?	Geçmişte Uygulandığı Ülke	(+)Demokratik (x)Yarı demokratik (-)Demokratik değil
Monarşi				
Oligarşi				
Teokrasi				
Meşrutiyet				
Cumhuriyet				

ETKİNLİK 5: Gelecekleri için oybirliği yaptılar!

Gelecekleri için oybirliği yaptılar

Konak Belediyesi Çocuk Meclisi beşinci kez toplandı. Dönem Başkanı Şizen Madanoğlu,

yeni dönemin açılışı nedeniyle yaptığı konuşmada tüm çocukların Ulusal Egemenlik Bayramı'nı kutladı. Konak Belediyesi Çocuk Meclisi'ne katılan Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, meclis divanının kızlardan oluşmasının cumhuriyetin getirdiği bir özellik olduğunu söyledi. Madanoğlu mecliste alacakları kararların faydalı hizmetler olarak uygulanacağını belirtti.

Madanoğlu başkanlık adına verdiği önerelerde Öykü

Günleri etkinliklerinin daha kapsamlı olarak kutlanmasını ve bu etkinlikler çerçevesinde İlköğretim Okulları arasında yarışma düzenlemesini istedi. Karar oybirliği ile kabul edildi. 45 okuldan gelen 45 meclis üyesinin katıldığı toplantı da yeşil alanların imara açılıp açılmaması konuşuldu ve tartışıldı. Söz alan meclis üyeleri yeşil alanların imara açılmamasını; hatta yeşil alanların arttırılmasını ve fidan dikim çalışmalarının hızlandırılmasını talep ettiler. Talepler oybirliği ile kabul edildi. Çocuk Meclisi Milli Eğitim Bakanlığı'na ulaştırılmak üzere de bir tavsiye kararı aldı. İlköğretim okullarında bilgisayar derslerinin seçmeli kapsamdan çıkarılarak zorunlu ders haline getirilmesi istendi. Okul kantinlerinde denetimlerin arttırılması, semt kütüphanelerinin yaygınlaştırılması amacıyla bir kampanya başlatılması ve bu kampanyaya yediden yetmiş herkesin katılması için çağrıda bulunulması kararlaştırıldı.

(Bir gazete haberi 06 Nisan 2008 Pazar)

1.Yukarıdaki gazete haberinde, demokratik bir yönetim şekli olan cumhuriyetin hangi özellikleri vurgulanmıştır?

.....

.....

.....

2. Sence Öğrenci Meclisine üyeler nasıl seçilmektedirler?

3. Öğrenci Meclislerinin görevleri nelerdir?

4. Öğrenci Meclisinde üyeler ne gibi çalışmalar yapmaktadır?

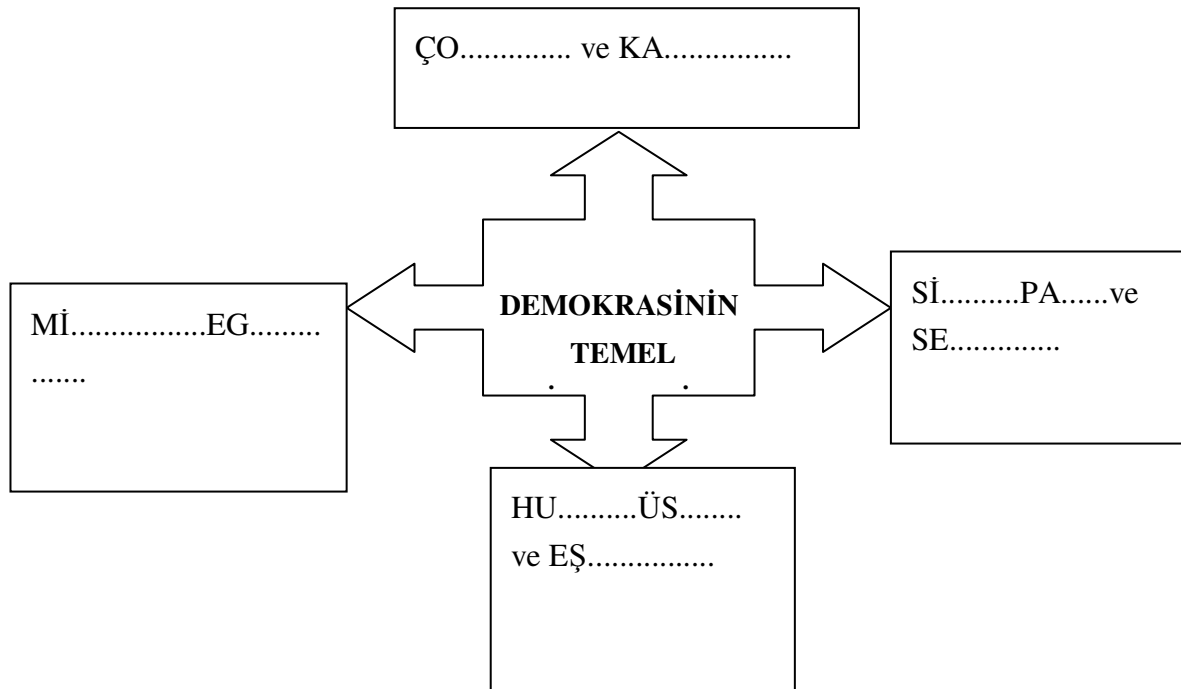
ETKİNLİK 6:

“ Türk Büyük Millet Meclisinin bütün programlarının özü şu iki esastır: Tam bağımsızlık , kayıtsız şartsız milli egemendir!...”

Mustafa Kemal ATATÜRK, 1920

Demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden ayrılan temel ilkelerini araştırıp aşağıdaki tabloda göstererek açıklayınız.

2.DEMOKRASİ YOLUDA İLERLİYORUZ

Sizce, demokrasi bugünkü hâline gelene kadar neler yaşamıştır?

Sizinle demokrasinin, tarihten günümüze kadar olan yolculuğunu inceleyelim. Öncelikle aşağıda da göreceğiniz gibi demokrasinin gelişip olgunlaşması uzun ve zor dönemeçlerden sonra gerçekleşmiştir.

Demokrasinin gelişip olgunlaşmasını bir insanın gelişimine benzetebiliriz. Bebek, doğduktan bir süre sonra emekler, konuşur ve yürür. Ardından çocuk, genç ve yetişkin olur. İşte demokrasi de tıpkı bir insanın gelişim aşamalarında olduğu gibi çeşitli aşamalardan geçer. Bir insanın kaza geçirmesi, hastalanması gibi demokrasi de zaman içinde hastalanmış ve çeşitli kazalar geçirmiştir. Önemli olan iyileşip gelişimini sürdürmesidir.

Demokrasinin Doğuşu

☞ (MÖ 450) Atina'da Sokrates, Aristo ve Platon (Eflatun) gibi bilim ve düşünce adamlarının katkılarıyla yeni bir yönetim şekli doğdu. Antik Yunan şehir devletlerinde doğrudan demokrasi uygulandı. Forum adı verilen toplantılara katılan siyasi hakka sahip erkek Yunan vatandaşları oy kullanıp ülke yönetimine katılıyordu. Seçimle iş başına gelen Yunan arhonu Solon halkı koruyan reformlar hazırladı. Site devletleri denilen şehir devletlerinde kadınlar ve köleler vatandaş olarak kabul edilmiyordu. Yetişkin erkeklerin ise oy kullanma ve halk meclisinde konuşma yapma hakkı vardı.

☞ (MS 212) Roma imparatorluğu'nda doğan herkese vatandaş olma hakkı tanındı.

Demokrasinin İlk Adımları

☞ (MS 1215) İngiltere kralı Yurtsuz Jan'ın imzaladığı Magna Cartha (Magna Karta = Büyük Şart) ile kral ilk kez yetkilerini sınırlamış, halka bazı hak ve özgürlükler tanımıştır. Keyfi vergiler ve yargısız infazlar sona erdirildi.

⌘ (1689) İngiltere'de kral 1. Charles devrildi. Cumhuriyet rejimine geçildi. 1689'da Haklar Bildirgesi ilan edildi. Bildirgede insanların yaşama, özgürlük, eşitlik ve mülk edinme gibi doğal hakları olduğu belirtildi. Ulusal düzeyde olan bu belge çevre toplumlarda demokratikleşme çalışmalarını hızlandırdı. Bu bildirge ile seçimlerin serbestçe yapılmasına ve mecliste (parlamento) ifade özgürlüğüne imkân tanındı.

⌘ (18. yüzyıl) Avrupa'da Aydınlanma Çağı başladı. Bu çağın düşünürlerinden olan Montesquieu (Monteskü) yasama, yürütme ve yargının ayrı olmasını savundu. J. J. Rousseau (Ruso) *Toplum Sözleşmesi* isimli ünlü kitabında "eşitlik, özgürlük ve kardeşliği" savundu. J. Locke (Luk) ise temel hakların başında gelen yaşama hakkını, özel mülkiyet hakkını ve diğer belirli özgürlüklerin yaşama geçmesini savundu.

Ekmek
bulamıyorlarsa

Demokrasi Büyüyor

⌘ (1776) Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi kabul edildi. George Washington (Corç Vaşington) başkanlığında Amerika Birleşik Devletleri

adında bir devlet kurularak İngiltere Birleşik Krallığı'ndan ayrıldılar. 1. Philadelphia Kongresi düzenlendi. İnsan Hakları Bildirisi yayımlandı. Bu belge Fransa halkına örnek oluşturdu. Savaşın sona Amerika'da kölelere özgürlük ve oy verme hakkı tanındı.

⌘ (1789) Ağır vergiler, eşitsizlik, uzun süren savaşlar ve duyarsız yönetime karşı baş kaldıran Fransız halkı kral XVI Lui'yi tahttan indirdi. Kurucu Meclis kuruldu. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yayımlandı. Temel haklar koruma altına alındı. Fransız ihtilali gerçekleşti. Sonunda cumhuriyet kuruldu.

⌘ (1791) yılında Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi imzalanmıştır. Bu bildirgede egemenliğin özünün ulus olduğu

vurgulanmıştır. Egemenliğin ulusa dayanmadığı hiçbir iktidarın kabul olunamayacağı belirtilmiştir.

Demokrasinin Zor Yılları

☞ (1945) ikinci Dünya Savaşı sonucunda diktatörlük, faşizm ve komünizmle yönetilen rejimler yerini demokratik yönetimlere bıraktı. Ancak, ardından soğuk savaşıla iki cepheli (kutuplu) bir dünya oluşmaya başladı. Demokrasinin hızı azaldı.

Berlin Duvarı bir ülkenin insanlarını ve bir şehri birbirinden ayırdı.

Demokrasinin Bugünü

☞ (1948) Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edildi.(10 Aralık İnsan hakları Bildirgesi ilan edildi, anlaşmayı imzalayan uluslar insan haklarını uluslar arası düzeyde önleme çabasına girdi.)

☞ (1950) Avrupa Konseyi ülkeleri 4 Kasım'da Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni yayımladı. Böylece anlaşmaya imza atan devletlerde hak ihlali gerçekleştirildiğinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde yargılanmaya başladı.

☞ (1989) Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla insanların ve özgürlüklerin arasına duvarlar örülmesi sona erdi.

☞ (1991) Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla Doğu Avrupa ülkelerinin komünist rejiminin yerini, demokratik yönetimler almaya başladı.

☞ Bugün dünya nüfusunun % 60'ı demokrasiyle yönetilmektedir. Dünyadaki ülkelerin yarısından fazlası (192 ülkenin 120'si) seçimle gelen iktidarlar tarafından demokrasiyle yönetiliyor.

1. Demokrasinin dünya üzerindeki serüvenine bakınca bunun sadece bir millete veya devlete ait olmadığını söyleyebilir misiniz? Neden?

2. Sizce demokrasinin daha da gelişmesi için neler yapılmalıdır?

3. Demokrasinin yolculuğu ile ilgili hangi olayı demokrasiye zarar olarak değerlendiriyorsunuz?

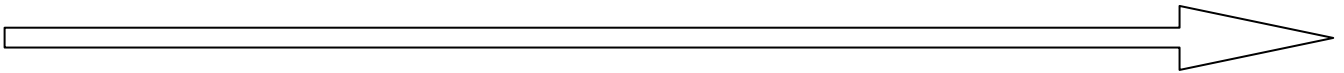
PERFORMANS ÖDEVİ: HAK VE ÖZGÜRLÜK HABERLERİ

KONU: HAK VE ÖZGÜRLÜK ALBÜMÜ

AMAÇ: Öğrencilerin hak ve özgürlük kavramları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak.

YAPILIŞ: Öğrenciler iki hafta süre ile gazete ve dergilerde yer alan haberleri takip ederek, çıkan hak ve özgürlük haberlerini tarih sırasına uygun yerleştirerek bir hak ve özgürlük albümü oluştururlar.

ETKİNLİK 7: Yukarıda anlatılan demokrasinin tarihsel gelişimini tarih şeridi yapınız.

TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ

Sence demokratikleşme sürecinin dünyanın her yerinde aynı hızla gerçekleşmemesinin nedenleri nelerdir?

Ülkemizde bugün geçerli olan yönetim anlayışı demokrasidir. Peki, demokrasiye giden yolda İlk adım ne zaman atılmış ve demokrasi anlayışı tarih boyunca hangi aşamalardan geçerek günümüzdeki anlamına kavuşmuştur?

Aşağıda sana bu konuda yardımcı olacak kronolojik bir tarih şeridi görüyorsun.

1808	II. Mahmut ayan sınıfı ile Sened-i İttifak adlı bir belge imzaladı. Osmanlı tarihinde ilk kez bir padişah kendi yetkilerinden taviz verdi
1839	Osmanlı Padişahı Abdülmecit, Tanzimat Fermanı'nı ilan etti. Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu) imzalandı. Herkese can, mal, namus güvencesi verildi. Kanun önünde herkes eşit sayıldı. Temel hak ve özgürlükler koruma altına alınmış oldu.
1876	<p style="text-align: center;">Osmanlı Devleti, 23 Aralık 1876'da</p> <p>Kanunuesasî (Anayasa)'yı kabul ve ilan etti. Monarşik yönetimden meşrutiyet yönetimine geçildi. İlk milletvekili seçimleri yapıldı ve Mebuslar Meclisi açıldı. Aşağıdaki resimde 1877 Şubatında yapılan seçimlerde oy kullanan seçmenleri görüyorsun.</p>
1908	<p>Padişah II. Abdülhamit kendi yanında halkın temsilcilerinden oluşan Osmanlı Mebusan Meclisi'nin açılmasına izin verdi. Osmanlı tarihinin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi bir kez daha ilan edildi. Halk padişahın yanında da olsa ilk kez yönetime katıldı. 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet Döneminde siyasi partiler kuruldu.</p>

1920	Anadolu'da İtilaf Devletlerinin başlattığı işgallere karşı halk Mustafa Kemal liderliğinde Kurtuluş Savaşı başlattı. Ulusal bağımsızlık ile beraber ulusal egemenlik de sağlandı. 23 Nisan'da TBMM açıldı. Halk temsilcilerini seçti Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra Osmanlı padişahlık sistemi, saltanatın kaldırılmasıyla sona erdi. 1921 Anayasası (Teşvik-i Esasi) ilan edilerek Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası yürürlüğe girdi.
1923	 <p>29 Ekim 1923'te Mustafa Kemal ATATÜRK'ÜN önderliğinde demokratik cumhuriyet ilan edildi.</p>
1934	<p>Türk kadını ilk kez dünyada pek çok ülkede henüz kabul edilmediği hâlde siyasi haklar kazandı. Milletvekili seçme ve seçilme hakkı elde etti. Yapılan seçimlerde 17 kadın milletvekili TBMM'de görev aldı.</p>
1945	1930–1945 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olarak ülkeyi yönetti. II. Dünya Savaşı bittikten sonra parti içinde başlayan uzlaşmazlıklar yeni partilerin açılmasına yol açtı. Demokrasinin vazgeçilmezi çok partili hayat başladı.

Bilgi Notu: Tarih boyunca Türk devletlerinde, demokratik yönetim özelliklerini görmek mümkündür. Kurultay, Toy, Divan devlet meselelerinin bir arada görüşülüp karara bağlandığı yerlerdi. Hükümdar, halkın görüşlerine başvurur, halkı dinlerdi. Hükümdarın çadırında (otağ) devletin önemli meseleleri, başta hükümdar olmak üzere, hükümdarın eşi (hatun), vezir ve boy beyleri ile görüşülüp karara bağlanırdı.

ETKİNLİK: 9**DEMOKRASİNİN GETİRDİKLERİ**

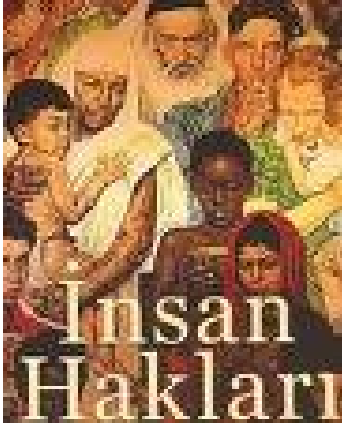
"Bildiklerimi ve öğrenmek istediklerimi konu işlenmeden Öğrendiklerim ise konu sonunda doldurunuz.

	BİLDİKLERİM 	ÖĞRENMEK İSTEDİKLERİM 	ÖĞRENDİKLERİM
1			
2			
3			
4			
5			

Yandaki karikatürde arkadaşlık ilişkileri için uygun olmayan iki kare var. Onları bul ve olması gerekeni sen çiz.

DEMOKRASİNİN GETİRDİKLERİ

Yandaki resimlerde olduğu gibi yeni doğan bir çocuğun yaşama hakkı vardır. Kötürümler, güçsüz yaşlılar, hastalar da bu hakka sahiptirler. Çünkü doğumdan, hatta annemizin hamilelik döneminden itibaren hepimiz bu hakka sahibiz.

1. Sizce, yukarıdaki resimlerde yer alan insanlar, kendi kendilerine bu hakkı elde edebilir mi? Peki, haklarını aramaya gücü yetmeyen bu insanlar, haklarını nasıl elde edeceklerdir?

2. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve uluslararası belgelerde, yaşama hakkının devlet tarafından güvence altına alındığını biliyor muydunuz?

Evimizin yakınlarında küçük yerler var mı? Aslında buralar öylesine küçüktür ki haritada bile görülmez. Ama oralar, biz insanların dünyasını oluşturur. Oturduğumuz mahalle, okuduğumuz okul, derse girdiğimiz sınıf, çalıştığımız fabrika, çiftlik, büro, dükkân... İşte buralarda; her baba, anne, kardeş, nine, dede, öğrenci, kadın ve çocuk, yani biz, insanoğlu eşit haklar ve eşit fırsatlar isteriz. Ayrımcılık yapılmaksızın onurumuzun gözetilmesini isteriz. Tabi ki bunların, yakın çevremizde önemsenmeden dünya çapında önemsenmesini bekleyemeyiz. Kendi çevremizde bu hakların gözetilmesiyle ilgilenmezsek dünyadaki insanların haklarına önem verilmesini boşu boşuna bekleriz.

Size göre insan hakları nerede başlamaktadır?

.....

ETKİNLİK: 10 EVDEKİ VE OKULDAKİ HAKLARIMIZ

SIRA	EVDEKİ HAKLARIMIZ	OKULDAKİ HAKLARIMIZ
1		
2		
3		
4		
5		

**EY HALKIM! BÜTÜN İNSANLAR EŞİT VE ÖZGÜR
DOĞARLAR**

"... Bir rüya görüyorum; bir gün bu ulus ayağa kalkacak ve sorgusuz sualsiz kabullendiğimiz tüm insanların eşit yaratıldığı gerçeğini tam anlamıyla sonuna kadar hayata geçirecek!

Bir rüya görüyorum; bir gün Georgia (Cor-ciya)'nın kızıl tepelerinde eski kölelerin ve eski sahiplerinin çocukları bir kardeşlik masasının etrafında birlikte oturabilecekler!

Bir rüya görüyorum; bir çöl şehri olan, adaletsizliğin ve baskının ısıyla yanıp kavrulan Mississippi (Misisipi) eyaleti bile, bir gün bir adalet ve özgürlük vahasına dönüşecek!

Bir rüya görüyorum; bir gün dört ufak çocuğum, derilerinin rengiyle değil, karakterleriyle değerlendirildikleri bir ülkede yaşayacak!

Bugün bir rüya görüyorum!

Bir rüya görüyorum; bir zamanlar ırkçıların ve yasaklamacıların kol gezdiği Alabama'da; küçük siyah erkek çocukları ve küçük siyah kız

çocukları ile küçük beyaz erkek çocukları ve küçük beyaz kız çocukları kardeşçe el ele tutuşabilecekler.

... Bırakın Mississippi'nin her bir tepesinden, kubbesinden ve her bir dağından çınlansın özgürlük. Bırakın çınlansın!"

Martin Luther King (Martin Luter King), (28.09.1963)

Ali ÇİMEN

Tarihi Değiştiren Konuşmalar (Kısaltılmıştır.)

1. Yukarıdaki konuşmanın hangi amaçla yapıldığını düşünüyorsunuz?

2. Sizce, resimde hitap edilen topluluğun temel haklar ve özgürlüklerle ilgili ortak sorunları neler olabilir?

3. Çocuk haklarıyla ilgili sizin bir rüyanız olsaydı, onu nasıl ifade ederdingiz?

4. Aşağıdaki çocuk haklarının ihlaliyle ilgili konu başlıklarından hangisini seçersiniz? Neden?

- *KÜÇÜK ÇOCUKLARIN ÇALIŞTIRILMASI*
- *KIZ ÇOCUKLARININ OKULA GÖNDERİLMEMESİ*
- *BEDENSEL VE ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA DİĞER ÇOCUKLARDAN FARKLI DAVRANILMASI*

"Kendi ışığının parlamaya devam etmesini sağlamak için başkasının ışığını söndürmek zorunda değilsiniz." Bernard BARUCH
(Bernar Baruş)

Yukarıdaki sözü, özgürlüklerin sınırı açısından arkadaşlarınızla düşünüp tartışınız.

BİRAZ DÜŞÜNELİM

İnsan hakları, basit bir biçimde "**Bütün insanların yalnızca insan olmalarından dolayı sahip olduğu evrensel haklar**" şeklinde tanımlanabilir. Şimdi siz de, yalnızca insan olmanızdan dolayı doğal olarak sahip olduğunuz hakları düşünün. İnsan oluşunuzun doğal bir uzantısı olarak ne tür haklara sahipsiniz? Düşündüklerinizi aşağıdaki boşluğa yazın.

1.....

.....

2.....

.....

3.....

.....

4.....

.....

5.....

.....

TEMEL HAKLAR

1.Yaşama Hakkı

En temel haktır. Diğer tüm haklar yaşama hakkı olmadan bir anlam ifade etmez. Bu hakkı;

- ✓ Sağlıklı bir çevrede yaşama
- ✓ Kişi dokunulmazlığı
- ✓ Eğitim hizmetlerinden yararlanma hakları bütünlemektedir.

Doğar doğmaz elde edilen bu hakka tüm insanlar sahiptir, Hiçbir koşulda yaşama müdahale edilmesi söz konusu olamaz. Tarihte farklı düşünce, inanç veya ırka sahip olduğu için yaşama hakkı elinden alınan insanlar olduğu gibi günümüzde de bu durumun örneklerine ne yazık ki rastlanılmaktadır. Dünyada yaşanan savaşlarda halen çok sayıda insan yaşamını kaybetmekte, açlık, salgın hastalıklar ve çevresel sorunlar nedeniyle insanların yaşama hakları tehdit edilmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI (1982)

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

MADDE 17. – Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

2. Kişi Dokunulmazlığı Hakkı

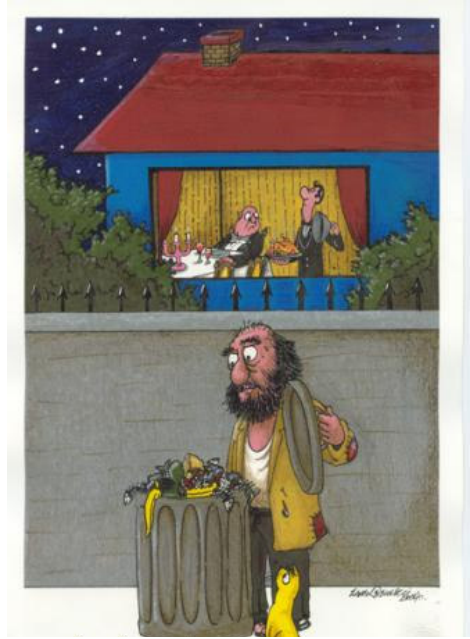
İnsanlar yaşama hakkına sahip olmanın bir gereği olarak kişi dokunulmazlığı hakkına da sahiptir. Bu nedenle kimsenin beden ve ruh sağlığına zarar verecek davranışlarda bulunulamaz.

Bu durum demokratik toplumlarda yasalarla güvence altına alınmıştır. İşkenceye uğrayan veya izni olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tabi tutulan bir kişinin yetkili makamlara başvurması gerekir.

Anayasamızda bazı durumlarda bu hakkın göz önünde bulundurulamayacağı belirtilmiştir.

- ✓ Bir ayaklanma veya isyanın bastırılması,
- ✓ Sıkıyönetim ve olağanüstü hal gibi durumlarda yetkili makamların emirlerine uyulmaması hâlinde bu hak kısıtlanmaktadır.

Yandaki resim size ne hissettiriyor arkadaşlarınızla paylaşınız

3. Din ve Vicdan Özgürlüğü

Tarih boyunca insanlar temel haklardan olan din ve vicdan özgürlüğünü elde etmek için mücadele etmişlerdir.

Teokratik yönetimlerden laik yönetimlere zorlu bir süreçten sonra ulaşımlardır. Laik yönetim anlayışı ile beraber barış ve hoşgörü ortamının oluşması sağlanmıştır. Demokratik ülkelerin, vazgeçilmezlerinden biri halkına din ve vicdan özgürlüğü tanınmasıdır, insanlar istediği dine inanma veya inanmama hakkına sahiptir. Dini inançlarının gereğini yerine getirip getirmeme hakkı da vardır.

İnançlar konusunda devlet herkese eşit mesafede olmalı, mezhep ayrımlarına karşı taraflı davranmamalıdır. Atatürk din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili, "Din ve mezhep, herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse, hiç bir kimseyi ne bir din, ne de bir mezhep kabulüne zorlayabilir. Din ve mezhep, hiç bir zaman, siyaset aracı olarak kullanılamaz." demiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI (1982)

VI. Din ve vicdan hürriyeti

MADDE 24. – Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

4. Düşünce Ve Kanaat Hürriyeti

☺ *İnsan düşünmeden ve düşüncesini ifade etmeden yaşayabilir mi?*

Böyle bir soru karşısında vereceğiniz yanıt düşüncelerinizin ürünüdür. Bu durumda düşünce özgürlüğü hakkının önemi daha iyi anlaşılır. Herkes aynı şekilde düşünmek zorunda değildir. Toplumda farklı düşünen insanların olması toplumların ilerlemesini ve gelişmesini sağlayan bir zenginliktir. Demokratik bir toplumda farklı düşünceler hoşgörülü bir ortamda dile gelebilir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI (1982)

VII. Düşünce ve kanaat hürriyeti

MADDE 25. – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

ETKİNLİK: 12 ELEŞTİRİYORUM--GELİŞTİRİYORUM

Açıklama: Aşağıdaki verilen boşluklara okul proje, kural ve kararlarından 5 tane yazıp onlar hakkındaki düşüncelerinizi öneri ve şikâyet kısmına yazınız. Şikâyet konularınız sınıfça tartıştıktan sonra sınıf ortak kararınızı öğretmene aşağıdaki dilekçe formunu doldurarak iletiniz.

OKUL PROJELERİ VE KURALLARI 	ÖNERİLERİM 	ŞİKÂyetLERİM 	
1			
2			
3			
4			
5			

AKŞEMSETTİN İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜ'NE

.....

Adresi:

Tarih:

İmza:

Ad, soyad:

ETKİNLİK: 13 BU ÜLKENİN CUMHURBAŞKANI SİZ OLSAYDINIZ NE YAPARDINIZ?

Açıklama: Ülkemizin anayasasını değiştirme hakkı size tanınmış olsaydı, aşağıdaki durumlarda neler yapabilirsiniz?

1. Anayasa'mıza hangi hakkı eklemek isterdiniz? Neden?

2. Anayasa'mızdaki hangi hakkı değiştirmek ya da kaldırmak isterdiniz? Neden?

3. Anayasa'mızda yer alan hangi hakları kısıtlardınız? Neden?

4. Anayasa'mızda olağanüstü durumlarda haklarımız kısıtlanır, bu durumlar hangileridir?

5. Siz olsaydınız hangi durumlarda hakları kısıtlardınız? Neden?

<i>ANAYASA'MIZDA HAKLARIN KISITLANDIĞI DURUMLAR</i>	<i>DÜZENLEDİĞİM HAKLARIN KISITLANDIĞI DURUMLAR</i>
1.	
2.	
3.	
4.	

Çünkü:.....

.....

.....

ETKİNLİK: 14 Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları metni dikkate alarak cevaplayınız

Otobüsleydim bugün. Bir adam bindi. Sarımsak yemiş. Yanımda durmadı benim, uzağa gitti. Gene de duyuluyordu ağzının kokusu. Burnumu tıkadım. Ben zaten inecektim, ama gideceğim yete varmamış olsam da inerdim. Çekilir şey değildi o koku.

Nasıl yaparlar bunu? Kendi keyiflerinden başka hiçbir şey düşünmezler mi bu adamlar? Şunu bunu rahatsız edeceklermiş umurlarında değil. Onlar sarımsağı yesin. Ben sevmem o nesneyi, ama bunca yüzyıldır insanoğlu yiyor onu. Demek bir tadı var, yesinler. Kimsenin zevkine karışacak değiliz. Ama sarımsak yedikten sonra dalmasınlar kalabalığın içine, düşünsünler de ötekini berikini rahatsız etmesinler. Sarımsak yemeyi seveni gördüm, ama kendisi yemeden sarımsak kokusundan hoşlanana görmedim. Aksanı yenmez mi bu? Çoluk çocuk akşam yemeğinde yersiniz o sarımsağı, sonra oturursunuz evinizde, olur biter.

"Şu adama bir çatayım" dedim içimden. Söylemeliydim düşürdüklerimi Bir kavgadır çıkardı. Biliyorum, otobüstekilerin çoğu da ondan yana olurdu. Canı istemiş de sarımsak yemiş o adamcağız! Ne karıştırmışım ben? Belki de bir alaturkalık, alafrangalık tartışması acarlar, bana züppe derlerdi. Göze alamadım. Ama atmalı göze. Kavgaya etmeyi, tartışmayı, züppe sayılmayı almalı göze, dayak yemeyi bile göze almalı. Kimsenin işine, keyfine karışmak değildir bu, insanları, biraz da ötekini berikini düşünmeye, sunu bunu rahatsız etmekten çekinmeye çağırmaktır. Bana öyle geliyor ki bu da bir yurttaşın başlıca görevlerindendir.

Böyle kavgaları, tartışmaları bu uğurda dayak yemeyi göze almazsak bu ülke sarımsak kokusundan kurtulamaz. Yani, bu toplumun insanları yalnız kendilerini düşünüp başkalarına aldırılmaktan bütün kötülüklerin anası olan huydan silkinemez.

Nurullah ATAÇ
Günce

1. Yazar, insan haklarının sınırını hangi örnekte vermiştir?

.....
.
.....
.....

2. Günlük hayatta sizin karşılaştığınız böyle durumlar oldu mu?

.....
.
.....
.....

3.Siz olsaydınız sarımsak yiyip toplum içinde dolaşanlara tepki verir miydiniz?
Tepkiniz ne olurdu?

.....
.....
.....

4. Metinde anlatılan durumu gözünüzün önüne getirip bir resim çizer misiniz?

5. Yazarın duygu ve düşüncelerini göz önünde bulundurursanız sizce yazar, nasıl bir kişiliğe sahip olabilir?

.....
.....
.....

TARİH BOYUNCA İNSAN HAKLARI

- ☺ İnsan, insana hak ettiği değeri ne zamandan beri vermektedir, hiç düşündünüz mü?
- ☺ Bugün sahip olduğumuz haklarımız ne zamandan beri uygulanıyor?

Belgelerle İnsan Hakları

İlk yazılı kanunlar Mezopotamya'da yaşamış Sümerlere aitti. Bu kanunlar oldukça insancıldı. Cezalar fidye ile ödeniyordu. Sümer kanunlarını daha sonra Babil hükümdarı Hammurabi geliştirdi. Hammurabi kanunları Sümerlerinkinden daha katıydı ve cezaları kısasa kısas esasına dayanıyordu.

1.HAMMURABİ TANIYALIM: BABİL ÜLKESİNDE ADALETİN KRALI "HAMMURABİ"

HAMMURABİ YASALARI

Babil Kralı Hammurabi (MÖ. 1795–1750)'nin adıyla anılan bu kanunlar bir yönetici tarafından halka ilan edilen en eski kanun olarak bilinmektedir. Bütün ağır suçların ölümle cezalandırıldığı bu kanunlarda yer alan önemli bazı düzenlemeler arasında “kana kan göze göz” misilleme ilkesine dayanır. Her ne kadar bu yaptırımlar günümüzde geçerli evrensel hukuk ilkesine uygun olmasa da, Hammurabi Kanunları'nda yer alan pek çok ilke bazı açılardan insan haklarına önem vermesi açısından dikkati çekmektedir. Arkeolog Jean Vincent Scheil'in 1901'de Irak'ta bulduğu ve Fransa'ya taşıdığı Hammurabi Kanunları'nın yazılı olduğu 'stel' bugün Louvre Müzesi'ne sergileniyor.Yaklaşık iki metrelik silindirik bir taşın üzerine Akad dilinde çivi yazısı ile yazılan kanunlar tam 282 madde, ancak bu maddelerin 30'u okunmayacak durumdadır.

HAMMURABİ YASALARI

1. Bir müteahhit, herhangi birisi için inşa ettiği binayı sağlam yapmaz da ev yıkılır ve ev sahibi ölürse, inşaatı yapan öldürülür.
2. Sağlam yapmadığı bir binanın çökmesi üzerine ev sahibinin malları zarar götürse, müteahhit binayı yeniden yapar ve ev sahibinin bütün zararını karşılar.
3. Bir binanın inşaat kurallarına uyulmadan yapılan bir duvarı yıkılırsa, müteahhit bütün masrafları karşılayarak o duvarı sağlamlaştırır.
4. Bir oğul babasına vurursa, elleri balta ile kesilir.
5. Ameliyat sırasında hastayı öldüren doktorun elleri kesilir.
6. Eğer bir yargıç bir davaya bakar ve bir karara varırsa verdiği hükmü yazılı olarak takdim eder; daha sonra verdiği kararda bir hata ortaya çıkarsa bu kendi hatasından kaynaklanırsa o zaman davada onun tarafından kararlaştırılan para cezasının on iki katını öder ve halka ilan edilerek yargıçlık makamından el çektirilir ve bir daha asla yargıçlık icra etmek için oraya oturamaz.
7. Mallarını kaybetmeyen bir kişi kaybettiğini belirtiyor ve yanlış iddialarda bulunuyorsa; onları kaybetmemiş olsa bile eğer Tanrı huzurunda kaybettiğini iddia ettiği bütün malları tazmin edilir.
8. **Eğer bir kişi her hangi birinin karısına iftira atarsa ve bunu ispat edemezse bu adam hâkim huzuruna çıkarılır ve alını işaretlenir.(derisi çizilerek ya da belki de saç kesilerek).**
9. Bir mülkün kirasını ödeyerek başka her türlü yükümlülükten muaf olma hakkına sahip olan bir kabile reisi, adam ya da tebaa tarlası, evi ve bahçesi üzerindeki bu imtiyazını karısına ya da kızına devredemez; borcuna karşılık veremez.
10. Bir kişi kendi teknesini bir gemiciye kiralarsa ve gemicinin dikkatsizliğinden tekne enkaz haline gelir ve batarsa gemici tekne sahibine tazminat olarak başka bir tekne verir.
11. Eğer bir adam başka bir adamın gözünü çıkarırsa onun gözü de çıkarılır(göze göz).
12. Bir adam kendisi ile eşit olan birinin dişini kırarsa onun da dişi kırılır(dişe diş).

2.VEDA HUTBESİ (MS 632) MEKKE

HZ. MUHAMMED HACDA MÜSLÜMANLARA SESLENİRKEN

HZ. Muhammed'in Veda Haccı sırasında yaptığı konuşma olan, Veda Hutbesi, insan haklarının korunması ile ilgili mesajlar içerir

VEDA HUTBESİ

Ey insanoğlu! Beni dinleyin, sonra bu mevkide sizinle bir daha buluşamam.

1. İslamiyet'ten önceki zamana ait bütün cahiliyet âdetlerini ayağımın altına alıp çiğniyorum.
2. Bir Arap'ın, Arap olmayan yabancıya, bir yabancıнын bir Arap'a üstünlüğü yoktur. Çünkü bütün insanlar Âdemoğullarıdır. Âdem de topraktır.
3. Bir kimseye kardeşinin malı helal olmaz, sadece gönül rızasıyla verirse başka. Kendinize zulüm etmeyin.
4. Kölelere gelince; onlara kendi yediklerinizden yedin ve giydiklerinizden giydirin. Affedemeyeceğiniz bir hata işlersen onlardan ayrılın. Onlar da Allah'ın kullarıdır ve kötü muameleye layık değillerdir.
5. Cahiliye âdetlerini ayağımın altına alıp çiğniyorum. Bütün kan gütmeye davaları tamamıyla ortadan kaldırmıştır. Bunlar yalan ve uydurma şeylerdir.

6. Ey halk! Sizin, kadınlarınız üzerinde birtakım haklarınız vardır. Onlar sizin haklarınıza riayet etmelidirler. Onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Onlara karşı iyi davranın.

Eşlerinize şefkatle muamele edin.

7. Her birinizin kanı ve malı ötekine haramdır.

8. Nezdinde bir emanet bulunan kimse, bu emanet kime aitse ona vermelidir.

9. Her katil, suçundan kendisi sorumludur. Hiçbir katilin işlediği suç, çocuklarına gelmez. Hiçbir oğlun ve kızın suçu, babayı sorumlu etmez.

3.MAGNA CARTA (MS 1215)

İNGİLTERE - KRAL YURTSUZ JOHN

Kral Yurtsuz Jan'ın imzaladığı Magna Carta (Büyük Şart) İngiliz demokrasininin temeli sayılır. Bu belge kralın yanında soylular meclisini ön plana çıkardı. Bu belgenin bazı maddeleri aşağıda verilmiştir

MAGNA CARTHA

Kral John:

1. Hiç kimse, hatta kral bile, yasanın üstünde değildir.
2. Krallığımızda, ülkemizin genel meclisinin izni olmadıkça zorla, askerlik hizmeti karşılığı olarak vergi ya da yardım parası alınmaz.
3. Hiç kimse, asilzadelerin ücreti için ya da diğer herhangi bir kiralık arazi için gerekli olandan daha fazla hizmet vermeye zorlanamaz.
4. Bundan böyle hiçbir hâkim herhangi bir kimseyi ilgili olayda doğru ve güvenilir deliller ortaya koymadan dava edemez.
5. Kendi zümresinden olanlar ya da ülkenin ilgili yasalarına uygun olarak verilen bir karar olmadıkça hiçbir özgür kişi tutuklanamaz, hapse atılamaz, malı ve mülkü elinden alınmaz, sürgüne yollanamaz ya da herhangi bir biçimde kötü muameleye maruz bırakılamaz.
6. Hak ya da adaleti kimseye satmayacağız, menetmeyeceğiz ya da geciktirmeyeceğiz.
7. İngiliz kilisesinin özgür olacağına karar verdik

4.KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN'IN KANUNLARI (1520-1546)

OSMANLI DEVLETİ

Osmanlı ülkesinde batıda olduğu gibi insan hakları ile ilgili bir mücadelenin yaşandığı söylenemez. Osmanlı toplumunda haklar halkın direniş ve mücadelesi ile değil tüm yenilikler gibi padişahın uygun bulması ile verilirdi. Toplumsal düzeni sağlamak üzere Osmanlı Devletinde Müslümanlar için şer'i ve örfi hukuk, gaynmüslimler için ise zimmî hukuk uygulanırdı

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN'IN KANUNLARI

Osmanlı Devleti'nin en güçlü padişahlarından birisi Kanuni Sultan Süleyman'dır. Daha önceki padişahların yapmış olduğu kanunları da bir araya getirerek yeni kanunlar hazırlamıştır. Kanunların birçoğu, önceki dönemlerde uygulananlardan oluşmuş, bunları yazılı hâle getirmiştir. Ona Kanuni unvanının verilmesinin nedeni, bütün işlerini kanunlara uygun yapması ve çok sayıda kanun çıkarmasıdır. Kanuni'nin kanunnamesinde; cinayetler karşılığında belirlenen cezalar konusunda kanun sabittir. Sipahi, köylü, şerif, inkârcı ve suçlu ayrımı yoktur. Her kim ki bu suçlardan birisi ile suçlanırsa karşılığında belirlenen ceza ile cezalandırılır.

Kanuni Sultan Süleyman

☞ Sultan Süleyman'a "KANUNİ" unvanı sence neden verilmiştir?

5.İNSAN HAKLARI VE YURTTAŞ BİLDİRİSİ (26 AĞUSTOS 1789)

FRANSIZ MİLLÎ MECLİSİ

Fransa'da ulusal bilincin oluşmasında ve devrim yaşanmasında aydınların büyük katkısı vardır. Halk ekonomik sıkıntı çekiyordu. Adalet ve özgürlük yoktu.

Jean Jacques Rousseau, Voltaire, Montesquieu ve Diderot gibi aydınlar Fransız Devrimi'ni gerçekleştirmede halkı bilinçlendirmişlerdir.

İNSAN HAKLARI VE YURTTAŞ BİLDİRİSİ (26 AĞUSTOS 1789)

1. İnsanlar, haklar yönünden özgür ve eşit doğar ve yasarlar. Sosyal farklılıklar, ancak ortak yarara dayanabilir.
2. Her siyasal toplumun amacı, insanın doğal ve zaman aşımı ile kaybedilmeyen haklarını korumaktır. Bu haklar; özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir.
3. Egemenliğin özü esas olarak ulustadır. Hiçbir kuruluş, hiçbir kimse açıkça ulustan kaynaklanmayan bir iktidarı kullanamaz.
4. Yasa ister koruyucu, ister cezalandırıcı olsun herkes için aynıdır. Tüm yurttaşlar yasa önünde eşit olduklarından, yeteneklerine göre her türlü kamu görevi, rütbe ve mevkiye eşit olarak kabul edilirler. Bu konuda yurttaşlar arasında erdem ve yeteneklerinden başka bir ayırım gözetilmez.
5. Bir kimse, ancak yasanın belirlediği hâllerde ve yasanın öngördüğü şekillere uyularak suçlanabilir, yakalanabilir ve tutuklanabilir.
6. Her insan suçlu olduğuna karar verilinceye kadar masum sayılacağından, tutuklanmasının zorunlu olduğuna karar verildiğinde, yakalanması için zorunlu olmayan her türlü sert davranış yasa tarafından ağır biçimde cezalandırılmalıdır.
7. Hiç kimse inançları nedeniyle -bunlar dinî nitelikteki inançlar olsa bile- tedirgin edilmemelidir.
8. Düşüncelerin ve inançların serbest iletimi insanın en değerli haklarından. Bu nedenle her yurttaş serbestçe konuşabilir, yazabilir ve yayınlatabilir, ancak bu özgürlüğün yasada belirlenen kötüye kullanılması hâllerinden sorumlu olur.
9. Kamu gücünün devamını sağlamak ve idarenin masraflarını karşılamak için herkesin vergi vermesi kaçınılmazdır. Vergi, tüm yurttaşlar arasından olanakları oranında eşit olarak dağıtılır.
10. Mülkiyet dokunulmaz ve kutsal bir hak olması nedeniyle yasa Je beftenen kamu ihtiyacı açıkça gerekmeyp adil ve peşin bir tazminat ödenmedikçe, kimse bu haktan yoksun bırakılamaz.

6.KANUNUESASÎ (İLK TÜRK VE OSMANLI ANAYASASI)

İSTANBUL MEBUSLAR MECLİSİ II. ABDÜLHAMİD (1876)

Osmanlı Devleti'nde ilk kez meşrutiyetin ilanı ile anayasa ilan edilmiş ve halkın temsilcilerinden oluşan meclis açılmıştır. Bu anayasa Türk tarihinin "ilk anayasası" kabul edilmiştir.

KANUNUESASÎ

- A. Osmanlı Devleti kişi hürriyetlerine sahip insanların haklarını korumakla sorumludur.
- B. Kişi özgürlüğü her türlü baskı ve zorlamaya karşı korunmuştur. Hiç kimse kanunun belirlediği nedenlerin dışında herhangi bir bahane ile cezalandırılmaz.
- C. Osmanlı Devleti'nin resmî dini İslam'dır. Genel düzeni ve asayişini bozmamak şartıyla bütün dinlerin uygulanması serbesttir. Tüm dinlerin güvenliğini devlet sağlayacaktır.
- Ç. Eğitim serbesttir. Kanuna uymak şartıyla her Osmanlı vatandaşı özel ve genel eğitim alma hakkına sahiptir.
- D. Herkesin mal ve mülk edinme hakkı vardır. Güvence altındadır. Devlet kimsenin malına el koyamaz. Ancak bazı durumlarda bu uygulanabilir.
- E. Osmanlı Devleti'nde, herkesin evinde herhangi bir baskıya maruz kalmadan yaşamaya hakkı vardır. Devlet, kanunun belirlediği durumlar dışında hiç kimsenin evine ve iş yerine zorla ve izinsiz giremez.
- F. Kanunların belirlediği şekiller dışında hiç kimse bağlı bulunduğu mahkemeden başka bir mahkemeye götürülemez.
- G. Bir kanuna dayalı olmadığı sürece kimseden vergi ve buna benzer para alınmaz.
- H. İşkence ve benzeri her türlü eziyet kesinlikle ve tamamen yasaktır.

7.İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ (10 ARALIK 1948)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

II. Dünya Savaşı'nda yaklaşık 60 milyon insan öldü. Yeni bir savaşı yaşanması, dünya barışının sağlanması için 1945'te Birleşmiş Milletler kuruldu. Ülkeler arası sınır sorunlarını çözmek dışında insan hakları ihlallerinin önlenmesi gerekiyordu. Bu sorun artık ülkelerin bir iç sorunu olmaktan çıkmalı ve evrensel boyutta ele alınmalıydı. Bu amaçla 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yayımlandı.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ (10 ARALIK 1948)

1. Bütün insanlar özgürdür ve hepimize eşit davranılmalıdır.
2. Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din gibi ayrımlar gözetmeksizin eşittir.
3. Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. Ne bir kimsenin seni kölelik veya kulluk altında bulundurma hakkı ne de senin bir başkasını kölelik veya kulluk altında bulundurma hakkın vardır.
4. Hiç kimsenin sana işkence yapma ve incitme hakkı yoktur.
5. Herkesin hukuk önünde eşit muamele görme hakkı vardır.
6. Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin herkese eşit uygulanmalıdır.
7. Suçu ispatlanmadıkça herkes suçsuzdur.
8. Birisi tarafından zarar gören herkesin yardım isteme hakkı vardır, fakat iyi bir nedeni olmadan kimse evinize giremez, mektuplarınızı açamaz veya sizi ya da ailenizi rahatsız edemez.
9. Herkesin kendi dinini uygulama, ibadet etme ve isterse dinini değiştirme hakkı vardır.
10. Herkesin düşündüğünü söyleme, bilgi alıp vermeye hakkı vardır.
11. Herkesin ülke yönetimine katılma ve ülke yönetimini seçme hakkı vardır.
12. Herkesin yeterli yaşam standardı ve hasta oldukları zaman tıbbi yardım alma hakkı

Ancak bildirgenin hukuksal yaptırımı yoktu. Yani bildirgeyi tanıdığı hâlde insan hakları ihlali yapan ülkeler yargılanamıyordu. Bu nedenle Avrupa Konseyi üyesi olan hükümetler 4 Kasım 1950'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni yayımladı. Bu sözleşmenin onaylanması ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi hükümleri uygulamaya konuluyordu. Ayrıca bildirgeyi onayladığı hâlde aykırı davranan ülkeler yargılanmaya başladı.

Hak ihlaline uğrayan insanlar ülkelerindeki mahkemelerde sorunlarını çözememezse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurabilecekti.

Bildirgede sizin için önemli olan dört maddeyi işaretleyin. Bu maddeleri önemli bulmanızın nedenleri neler?

.....

.....

.....

.....

Bu bildirgeye eklenmesi gerektiğini düşündüğüm maddeler;.....

.....

.....

.....

8.AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ (4 KASIM 1950)

AVRUPA KONSEYİ

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ (4 KASIM 1950)

1. Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur. Kanunun ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı, hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.
2. Hiç kimseye işkence yapılamaz, insanlık dışı ya da küçültücü ceza veya muamele uygulanamaz.
3. Hiç kimse köle ve kul hâlinde tutulamaz. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve angaryaya tâbi tutulamaz.
4. Herkesin özgürlüğe ve kişi güvenliğine hakkı vardır. Belirtilen hâller ve kanunda belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.
5. Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu maddelere bağımlı bir kimsenin veya yersiz yurtsuz kişilerin kanuna uygun olarak gözaltına alınması özgürlüğünün kısıtlanacağı durumlardır.
6. Hiç kimse işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkûm edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

7. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
8. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din ve inanç değiştirme özgürlüğü ile açık veya özel biçimde ibadet, öğretim, uygulama ve tören yapmak suretiyle tek başına veya toplu olarak dinini ve inancını açıklamak özgürlüğü de içerir.
9. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğünü, kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir.

UYARI: Yukarıda, geçmişten günümüze kadarki insan haklarıyla ilgili belgelerin bazı önemli maddelerine yer verildi. Bu belgeleri tam olarak anlayabilmek için analiz yapmanız gerekir.

Özgürlüğün olmadığı yerde demokrasi tam yaşanamaz. Demokrasinin olmadığı yerde insan kısıtlanır, insanın kısıtlandığı yerde toplumun gelişmesi beklenemez.

ATATÜRK VE İNSAN HAKLARI

"Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasi bir fikre sahip olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetine sahiptir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hakim olunamaz."

Mustafa Kemal Atatürk

Atatürk, 23 Nisan 1920'de TBMM'yi açmasıyla Türk Devleti'nin yeni yönetim biçimini belirtmiştir.

29 Ekim 1923'te de Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle kişi egemenliğinden halk egemenliğine geçiş sağlanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Atatürk, yaptığı devrimler (inkilâp) ile Türk halkının haklarına ve özgürlüklerine katkıda bulunmuştur.

1926 yılında **Türk Medeni Kanunu'nun** kabulü ile toplumsal alanda kadın - erkek eşitliği sağlandı. Yıllarca kadının geri plana itilmişliği söz

konusuydu. Ama Yüce önderimiz Atatürk sayesinde Türk kadını Avrupa'da pek çok ülkeden önce seçme ve seçilme hakkını kazandı.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti 6 Nisan 1949'da insan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni, 18 Nisan 1954'te de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzaladı.

Böylece Türkiye Cumhuriyeti insan hakları konusunu ne denli önemseydiğini ortaya koymuş oldu

Atatürk'ün Türk milleti için yaptıklarının yanında başka ülkelerin halkları adına da çalışmalar yaptığını hiç düşündünüz mü?

Sizce, ne gibi çalışmalar yapmış olabilir?

Atatürk'ün bir milleti tekrar şahlanışa getirişinden söz edeceğiz. O, Türk milletinin, insanlık âleminin şerefli bir üyesi olduğunu dosta düşmana anlatmak istedi. Mücadelesini savaşarak verdi. Silah yok dediler, bulunur dedi. Cephane yok dediler, bulunur dedi. Umudu, halkına olan inancıydı. Özgürlüğün, egemenliğin ve en önemlisi kalıcı barışın uğruna mücadele etti. Demokrasinin nimetlerini sunarak Türk milletinin haklarına ve onu örnek alan mazlum milletlere sahip çıktı Atatürk mücadelesini bu şekilde verdi.

ETKİNLİK: 15 HAKLAR VE İHLÂLLER

Aşağıdaki durumlarda bildirgedeki hangi hakların ihlâl edildiğini bulun ve ilgili madde numarasını belirtin.

1 • "Devlet, yol yapmak için evimi yıktı ve şu anda bir evim yok."	
2• "Çalıştığım işyerinde tatil yapmama izin verilmiyor."	
3 "Beni karakolda dövdüler."	
4 • "Milletvekili olduğum için trafik polisi ceza yazmadı."	
5 • "On üç yaşındayken dayımın oğluya evlendirildim."	
6 "Bir kitap yazdım, toplatılıp yakıtıldı."	

- Yukarıda yazan hak ihlallerinin sana yapıldığını düşün ve ne hissettiğini arkadaşlarına anlat.(Drama ile)
- Yaşadığın günlük hayatta haklarının ihlal edildiği bir olayla karşılaştın mı?.....
- Haklarından hangisi ihlal edildi?.....
- Bu olay karşısında tepkin ne oldu?.....

İkili gruplara ayrılın. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan maddelerden sırayla kur'a çekerek üzerinde ayrıntılı bir biçimde çalışacağımız maddeyi belirleyin. Grup arkadaşınızla, bu maddenin anlamı ve önemi üzerinde tartışın. Ortak bir karara varın ve düşüncelerinizi kısa bir paragraf halinde yazarak sınıfta oluşturacağınız "İnsan Hakları Panosu"na asın.

ETKİNLİK: 16 **KARŞILAŞTIRMA YAPIYORUM**

Açıklama: Aşağıdaki belgeleri tanıdığı ve kısıtladığı haklar yönünden birbirleriyle karşılaştır.

<i>HAKLAR</i> KANUNLAR	<i>YAŞAMA</i> <i>HAKKI</i>	<i>VİCDAN</i> <i>ÖZGÜRLÜĞÜ</i>	<i>DÜŞÜNCE</i> <i>ÖZGÜRLÜĞÜ</i>	<i>SEÇME</i> <i>VE</i> <i>SEÇİLME</i> <i>HAKKI</i>	<i>ÖZEL</i> <i>MÜLKİYET</i> <i>HAKKI</i>
<i>HAMURABİ</i> <i>YASALARI</i>					
<i>VEDA</i> <i>HUTBESİ</i>					
<i>MAGNA</i> <i>CARTA</i>					
<i>FRANSIZ</i> <i>İHTİLALİ</i>					
<i>İNSAN</i> <i>HAKLARI</i> <i>EVRENSEL</i>					
<i>AVRUPA</i> <i>İNSAN</i> <i>HAKLARI</i> <i>SÖZLEŞMESİ</i>					
<i>TC</i> <i>ANAYASASI</i>					

ETKİNLİK: 17**SINIFIMIZIN YASALARI**

Açıklama: Sınıfta olmasını istediğiniz ya da sınıf içerisinde memnun olmadığınız durumlarla ilgili olarak yasaları hep beraber düzenleyelim. Yazdığımız yasalara uyulmadığı durumlarda hangi cezalar verilecekse onları da eklemeyi unutmayalım!

1.Madde:.....

Ceza:.....

.....

2.Madde:.....

.....

Ceza:.....

.....

3.Madde:.....

.....

Ceza:.....

.....

4.Madde:.....

.....

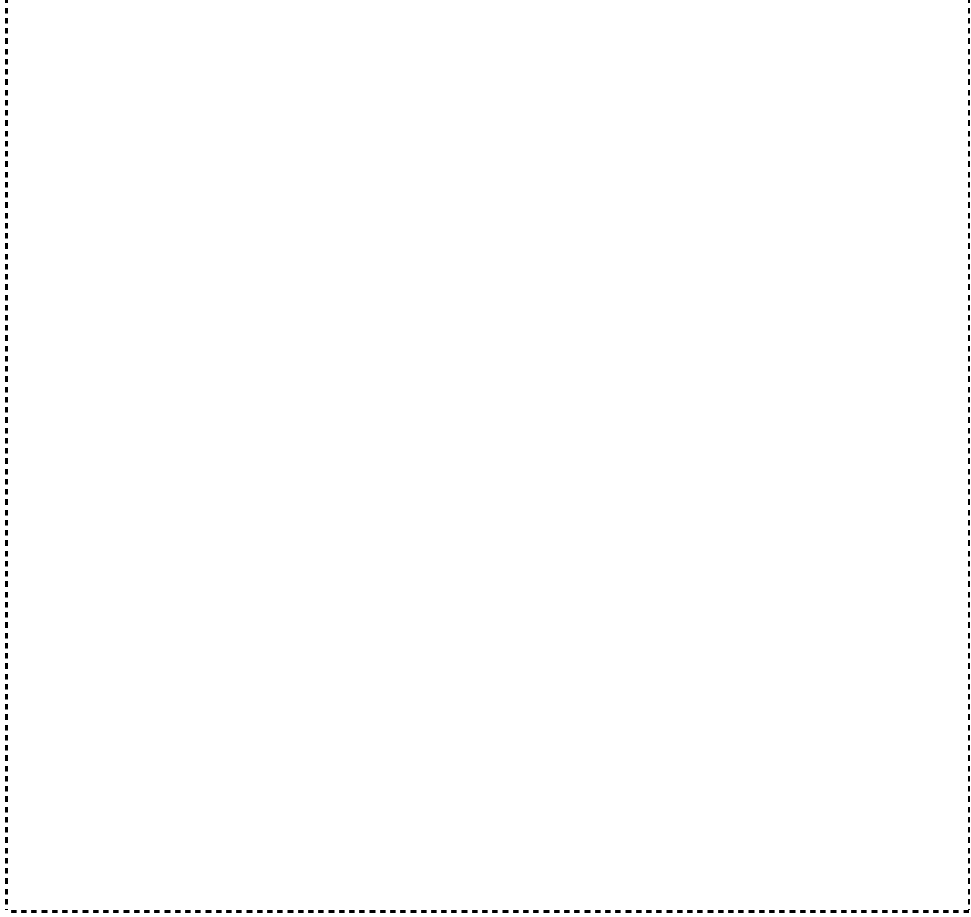
Ceza:.....

.....

5.Madde:.....

Ceza:.....

"KURALSIZLIK" bu kavramın sana hatırlattığı olayları çizerek arkadaşlarına anlat.

ETKİNLİK: 18 (Aile ödeviniz) EVİMİZİN YASALARI

Açıklama: Evinizde olmasını istediğiniz ya da evinizde memnun olmadığınız durumlarla ilgili olarak aile fertlerinizle birlikte yasalar düzenleyiniz. Yazdığınız yasalara uyulmadığı durumlarda hangi cezalar verilecekse onları da eklemeyi unutmayınız!

1.Madde:.....

Ceza:.....

2.Madde:.....

Ceza:.....

3.Madde:.....

Ceza:.....

4.Madde:.....

Ceza:.....

5.Madde:.....

Ceza:.....

TARİHTEN BUGÜNE, TÜRK KADINLARI

"Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez.

Erkeklerden
kurduğumuz
ordumuzun
hayat

kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim."

30 Mart 1923 Vakit Gazetesi...

Yukarıdaki gazete haberinde Mustafa Kemal ATATÜRK, sence Anadolu kadını için neden bu sözü söylemiştir?

Atatürk bir diğer konuşmasında "**Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilir.**" demektedir.

- Onun burada, **toprağa zincirle bağlı** dediği kesim hangisidir?
- "Toprağa zincirlerle bağlı kalmak" ne demektir?

TÜRK KADINI

Aşağıda Türk kadını ve hakları konusunda bilgiler okuyacaksınız bu bilgileri okuduktan sonra gruplara ayrılarak bir dönem seçin. Seçtiğiniz dönem kadınlarının günlük hayatlarını düşünün ve sınıfta sessiz sinema yaparak anlatın. En iyi anlatan grubu oylama ile seçin.

1.Orta Asya'daki Türk kadını

Türk tarihi boyunca Türk kadını toplumsal yaşamda, ekonomik etkinliklerde hatta savaşlarda hep Türk erkeğiyle birlikte yer almış ve ülkesi için her türlü fedakârlığı göze almıştır.

Eski Türk Devletleri'nde yani Orta Asya'daki Türklerde kadın, toplumsal konumu bakımından büyük ölçüde erkekle eşit haklara sahiptir. Göçebe yaşayan Türk devletlerinde her an savaşa hazır olmak gerekiyordu. Bu nedenle kadın-erkek herkes ata biner ve kılıç kullanırdı, yani kadınlar da erkekler gibi savaşırdı. Hatta Türklerde devletle ilgili kararların alındığı Kurultay denilen mecliste devletin başı olan hakan, eşi hatunla birlikte devleti temsil eder; hakanın olmadığı zamanlarda meclisi hatun toplar ve *kararları o onaylardı*.

Yine bu dönemde kadınlara zarar verecek olanlar şiddetle cezalandırılır, kadın kutsal sayılırdı.

Türk kadınları Anadolu'nun Türkleşmesinde de büyük bir paya sahiptir.

2.Osmanlı Devleti'nin de kadın

Ahi Teşkilâtı'nın bir kolu olan **Bâciyan-ı Rum** (Anadolu Kadınları) **Teşkilâtı**, Anadolu'nun Türkleşmesi için uğraşmışlardır.

Tarihteki en büyük Türk devletlerinden biri olan Osmanlı Devleti'nin yönetiminde sosyal ve kültürel hayatta hem padişah eşlerinin hem de annelerinin önemli katkıları olmuştur.

Zamanla Osmanlı Devleti'nin zayıflaması sonucunda dış baskıların da etkisiyle Türk kadınının toplumsal hak ve özgürlükleri kısıtlanmaya başlanmıştır.

3.Kurtuluş Savaşından Günümüze Türk Kadını

Türk kadını, Milli Mücadele dönemi boyunca gerektiğinde cephe gerisinde mermi taşımış ve cephede savaşmıştır. Bu cesur Türk kadınlarına örnek olarak **Kara Fatma** ve **Şerife Bacı**'yı örnek verebiliriz. Kara Fatma, Afyon yakınlarında

Yunanlılara karşı savaşmıştır. Şerife Bacı ise İnebolu'dan Ankara'ya kağnılar ile cephane taşımıştır.

Sadece fiilen savaşa katılan kadınlarımız değil fikirleri ile Türk insanını aydınlatan pek çok mitinge katılıp konuşmalar yapan kadınlarımız da vardır. Nakiye Elgün, Halide Edip Adıvar gibi.

Cumhuriyetle birlikte Türk kadını artık gerçekten hak ettiği değeri almaya başlamıştır. Tabii ki bunda Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük katkıları

olmuştur,

Atatürk; kadın haklarının korunması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması adına önemli çalışmalar yapmıştır.

Şerife Bacı anıtı
Kastamonu/ İnebolu

Türk kadınına;

- 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkı
- 1933'te muhtar seçilme hakkı
- 1934'te milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Atatürk, toplumda cinsiyet ayrımcılığını reddederek; "Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığı, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı bir sosyal toplumun, bir organı faaliyette bulunurken, diğer bir organı işlemezse, o sosyal toplum felçlidir." diye cumhuriyetin ilanından 9 ay önce (Şubat 1923) bu konuşmayı yapmış; toplumsal ilerlemenin kadın ve erkek eşitliği ile mümkün olabileceğini vurgulamıştır.

Türk kadını yalnızca ev işlerinde değil sosyal hayatta ve iş alanında da aktif olarak rol almaya teşvik edilmiştir.

Tarihimizden Kadın Portreleri

Fatma Esmâ Nayman

Kadınların ilk kez oy kullandığı 1935 Şubat seçimlerinde meclise seçilen 17 kadın milletvekilinden biri oldu. Meclise Seyhan'dan milletvekili olarak girdi. Ayrıca Anadolu Ajansında Fransızca ve İngilizce tercümanlığı yaptı. Uluslararası Kadınlar Konseyi üyesiydi.

Fatma Aliye: İlk Türk kadın romancı ve dergi yazarıydı.

Dr. Türkan Akyol: İlk kadın bakan

Muazzez İlmiye Çığ: Cumhuriyetin ilk arkeologlarından

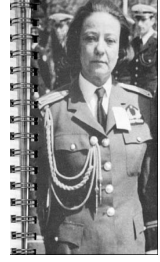
Refet Angın: ilk kadın tarih öğretmenlerinden

Lale Aylaman: ilk kadın vali

Safiye Ali: İlk kadın doktor

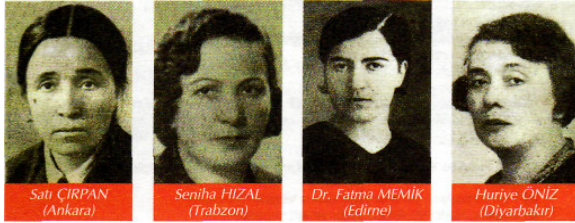
Tezer Ağaoğlu: Bir erkek okuluna tayin edilen ilk kadın öğretmen

Türkiye'nin "ilk" kadın Emniyet
Müdürü **Feriha Sanerk**

Sabiha Gökçen: ilk kadın pilot

1935 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde TBMM'ye 17 kadın milletvekili girdi. Aşağıda, bu milletvekillerinden bazılarını görüyorsun.

Yanda ise 2007 yılında yapılan seçimlerde seçilerek TBMM'ye giren kadın milletvekillerimizden biri görülüyor.

Atatürk her alanda olduğu gibi kadın hakları alanında da dünyaya liderlik yaptı. Çünkü onun sayesinde Türk kadını seçme ve seçilme hakkına dünyanın ileri gelen pek çok ülkesindeki kadınlardan daha önce kavuştu.

ETKİNLİK: 19**NEDEN?**

Aşağıda adı geçen “ Haydi Kızla Okula” kampanyasını araştırılım-inceleyelim-sorgulayalım.

'Haydi, Kızlar Okula' ile Rekor Kırıldı

Haydi, Kızlar
Okula
Kampanyası
ile 223 Bin
Kız, 100 Bin
Erkek
Çocuğun
Okula
Başladığı
veya
Bıraktığı
Sınıftan
Devam Ettiği
Açıklandı.
Sırada 500
bin Çocuk
Var.

Kız çocuklarını
okutma
mücadelesi
sonuç
veriyor.
En
etkili
seferberlik

"İlköğretim davası,
insan olma, millet
olma davasıdır."

Mustafa Kemal Atatürk

BM ve UNICEF'in
"Haydi Kızlar Okula"
kampanyasıyla 150 bin
çocuk okullu oldu. Özel
kuruluşlarla sivil
örgütlerin kampanyaları
da başarıyla devam
ediyor. Kampanyalar
ses getiriyor

(Bir gazete
haberi, 13.10.2005)

1. Sizce böyle bir kampanyaya neden ihtiyaç duyulmuştur?

.....
.....

2. Kampanyanın amacı nedir?

.....
.....

3. Kampanyaya kimler veya hangi kuruluşlar destek olmuşlardır?

.....
.....

4. Sizce kampanya yeteri kadar **kamuoyu** oluşturabilmiş mi?

.....

 5. Sizce, kız çocuklarının okutulmaması ile kadınlara verilen değer arasında nasıl bir ilişki vardır?

.....

 6. Sizin kampanyaya eklemek istediğiniz önerileriniz(her grup en az bir öneri yazmalı)

ETKİNLİK: 20 Yaşamdan.....

Gül'ün ailesinde çok uzun süredir bir huzursuzluk yaşanmaktaydı. Üniversite mezunu olan annesi Gül'ün doğumuyla birlikte işten ayrılmış, birkaç yıl sonra ikinci çocuğu olan Ali'yi doğurmuştu. Artık çocuklar büyümüştü ve anne, işine yeniden dönmek istiyordu. Ancak Gül'ün babası, eşinin çalışmasına gerek olmadığını, kadının yerinin evi olduğunu, onun kazanacağı paraya ihtiyaç duymadıklarını, çalıştığı zaman çok yorulacağını ve evi ihmal edebileceğini söyleyerek annenin çalışmasına karşı çıkıyordu.

Yukarıda verilen parçadaki bireylerin rollerini aranızda paylaşarak canlandırın. Grup arkadaşlarıyla beraber bu soruna çözüm bulun, en iyi çözümü oylama ile belirleyip İnsan Hakları Panosuna asın

ETKİNLİK: 21 TAKVİM YAPRAĞI YAPALIM

Dünya kadınlar gününü araştırarak, bu konuda bilgi veren takvim yaprağının arkası oluştur.

Bu gün doğanlar için kız isimleri:

Erkek isimleri:

ETKİNLİK: 22 Timur'un Hediyesi

Aksak Timur, Nasreddin Hocanın köyüne uğrar. Köylü padişahı layıkıyla ağırlar. Padişah da giderken bu konukseverliğe karşılık; "Köyünüze bir fil hediyem olsun" der ve gider. Fil bu zamanla bağ bahçe koymaz her yanı talan eder. Köylü ne yapsın çaresiz padişahın hediyesi diye ses çıkaramaz.

Hocaya:

-Hocam perişan olduk bizi kurtar. Biz bu file bişey yapsak padişah kelimizi alır derler.

Hoca:-Benimle gelin padişaha durumu arz edeyim der. Köylüyü arkasına alır huzura çıkar.

Timur: -Hoca niye geldin? Filim nasıl? diye sorar.

Hoca:-Padişahım bu filiniz derken bi bakar korkudan arkasında kimse kalmamış herkes kaçmış.

Padişah:-Eeeee ne olmuş file?

Hoca:-Padişahım hediyeniz olan filden çok memnun kaldık. Yalnız kalıyor bir tane daha istiyoruz.

1. Yukarıda okuduğun fıkrada vurgulanan yönetim şeklinin adı nedir?.....
2. Halk bu yönetimde sahip olduğu hakları yazınız.....
3. Kamuoyu oluşturma bu yönetimde işe yarar mı?

Neden?.....

4. Kamuoyu sence hangi yönetim şekillerinde etkilidir?.....

Neden?.....
.....

ETKİNLİK: 23 KRAL ÇIPLAK

Evvel zaman önce ülkenin birinde yaşamış olan bir imparator giyinmeyi çok severmiş. Gösterişe meraklı bir kral varmış. Terzileri hangi kıyafeti dikerse beğenmezmiş.

Bir gün ülkeye kurnaz iki dolandırıcı kendilerini usta dokumacı diye tanıtarak imparatorun ilgisini çekmeyi başarmışlar. Dediklerine göre dokudukları güzel kumaşları ancak zeki ve yetenekli kişiler görebilirlermiş. Budala ve beceriksiz olanlar hiçbir şey göremezlermiş.

İmparator, “kendime bu kumaşlardan yapılmış giysiler diktirip giyersen kimin akıllı, kimin akılsız olduğunu kolayca anlayabilirim. Böylece görevini yapanla yapmayan belli olur.” diye düşünmüş, derhal bu kumaşlardan dokunmasını emretmiş.

Kral çok pahalıya mal olsa da bu kıyafetin dikilmesini emretmiş. Terziler yoğun bir çalışma sonucu elbisenin dikiminin bittiğini söylemiş. Kral önce kıyafeti göremediği için şüphelenmiş ama akıllı olmadığı düşünülür diye susmuş saray halk da krala kıyafetinin güzel olduğunu söyleyince mutlu olmuş. Halkına bu kıyafeti göstermek için sabırsızlanıyormuş. Şehrin meydanda kral üzerinde yeni elbisesi salına salına yürürken halk büyük bir şaşkınlıkla krala bakıyormuş. Ancak halk kralın neden çıplak olduğunu bir türlü soramıyormuş. Tam o sırada kalabalığın arasında fırlayan bir çocuk “Anne bak kral çıplak” demiş. O an herkes çocuğun ne kadar cesur olduğunu düşünmüşler

- 1) Sizce çocuk hangi temel hakkını kullanmıştır?.....
- 2) Öykünün devamını bu yönetim şeklinin özelliklerini dikkate alarak yazınız.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....Son

2. “Demokrasinin Serüveni” Ünitesinin Kavramlarını Hatırlayalım.
Aşağıda verilen kavramların tanımlarını önce sen yaptıktan sonra arkadaşlarınla karşılaştırarak ortak tanımlarınızı yazınız.

1.Bence,anayasa:

.....
.....

Bizce, anayasa:

.....
.....

2.Bence, bağımsızlık:

.....
.....

Bizce,Bağımsızlık:

.....
.....

3.Bence,Cumhuriyet:

.....
.....

Bizce, cumhuriyet:

.....
.....

4.Bence, çoğulculuk:

.....
.....

Bizce, çoğulculuk:

.....
.....

5.Bence, Eşitlik

.....
.....

Bizce, Eşitlik:

.....
.....

6.Bence, hoşgörü:

.....
.....

Bizce, hoşgörü:

.....
.....

7.Bence, katılım:

.....
.....

Bizce, Katılım:

.....
.....

8.Bence, milli egemenlik:

.....
.....

Bizce, milli egemenlik:

.....
.....

9.Bence, Seçim:

.....
.....

Bizce, Seçim

.....
.....

10.Bence, kamuoyu

.....
.....

Bizce, kamuoyu

.....
.....

11.Bence, temel haklar:

.....
.....

Bizce, temel haklar:

.....
.....

KAYNAKÇA

1. Açıkgöz, Ü. K. (2006). *Aktif Öğrenme*. Eğitim Dünyası Yayınları: İzmir.
2. Açıkgöz, Ü. K. (2005). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. Eğitim Dünyası Yayınları: İzmir.
3. ALTUN, Adnan, Doğan, Yasin, UZUN, Efkan, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, Altın Kitaplar, 2006, İstanbul.
4. Altun A.ve Emir, S. (2004). *Sosyal Bilgiler Öğretimlerinin Demokratik İlkeleri Kazandırma Durumları İle İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Uluslar Arası Demokrasi Eğitimi Sepozyumu. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi.
5. Ataç, Nurullah, Günce, Varlık Yayınları, İstanbul, 1971
6. Arabacı, B. (2005). "Öğretme-öğrenme sürecine öğrencilerin katılımı ve sınıfta demokrasi". *Çağdaş Eğitim*. 316: 20-27.
7. Bonwell, C.C and Eison, J.(1991). *Active learning: Creating Excitement in The Classroom*. Eric Digest.
8. Canfield, J., Hansen, M. V. (1999). *Tavuk Suyuna Çorba İkinci Porsiyon*. Ankara: HYB Yayıncılık.
9. Cohen, R. (1995). *Students Resolving Conflict*. New Jersey: Good Year Boks.
10. Douglass, N. H. (2001). *Saygı ve Sorumluluk Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
11. Duman, Tayip; Karakaya, Necmettin, *Vatandaşlık Bilgisi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2001
12. Felder, R.M and Brent, R.B.(1997). *Effective Teaching Workshop*. Nort Caoline State University.
13. Fountain, S. (1999). *Peace Education In UNICEF*. UNICEF Staff Working Papers. Working Paper Education Section Programme Division UNICEF New York. PD-ED-99/003.
14. Gözaydın, İcbar; Dicleli, Bilge, *Yurttaş 2000*, Mess Yayıncılık, Ankara,2000.
15. Gözübüyük, Şeref, *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
16. Gürkaynak İpek; Gözütok, Dilek ve diğerleri, *Yurttaş Olmak İçin Ders Kitabı*, Umut Vakfı Yayıncılık, İstanbul, 1998
17. Kepenekçi, Y. K. (2000). *İnsan Hakları Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
18. Kocatürk, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.
19. Mindes, G., Donovan, M. A. (2001). *Building Character*. United States of America: Allyn & Bacon.
20. Orridge, M. (2003). *Eğitimlerinizi Canlandırmanın 75 Yolu*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
21. Öztürk, C. (Ed.). (2007). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
22. TUDEM (2007) Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Demokrasinin Serüveni Ünite Dergisi. Ankara

Ek 4'ün devamı

ETKİNLİK: 16 (Aile Ödeviniz)

EVİMİZİN YASALARI

Açıklama: Evinizde olmasını istediğiniz ya da evinizde memnun olmadığınız durumlara ilgili olarak aile fertleriyle birlikte yasalar düzenleyiniz. Yazdığınız yasalara uyulmadığı durumlarda haraç cezalar verilecekse onları da eklemeyi unutmayınız!

1. Madde: Aile içinde bireyler birbirlerine saygılı olmalıdır. Sorunlar paylaşılmalıdır.

Ceza: O sorunu kendi kendi çözülmesi gerekir.

2. Madde: Aile görev ve sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Ceza: Sorumluluklar yerine getirilmezse 2 katı kadar sorumluluk yüklenmelidir.

3. Madde: Her gün yeterince ders çalışılacak.

Ceza: Çalışılmazsa soru çözülme sayısı arttırılacaktır.

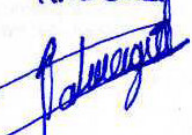
4. Madde: Aile içinde alınan kararlara herkes saygı göstermelidir.

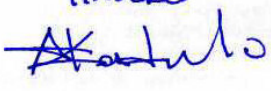
Ceza: Gösterilmediği takdirde bu kararlar saygı göstermeyene 2 katı ile uygulanacaktır.

5. Madde: Ailede suçlar olursa buna tahsizat ceza verilir.

Ceza: Yeni yasa koyulur.

Ceza: Yoktur. Sadece izin dileriz hemem yasa çıkarılır.

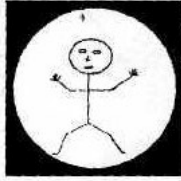
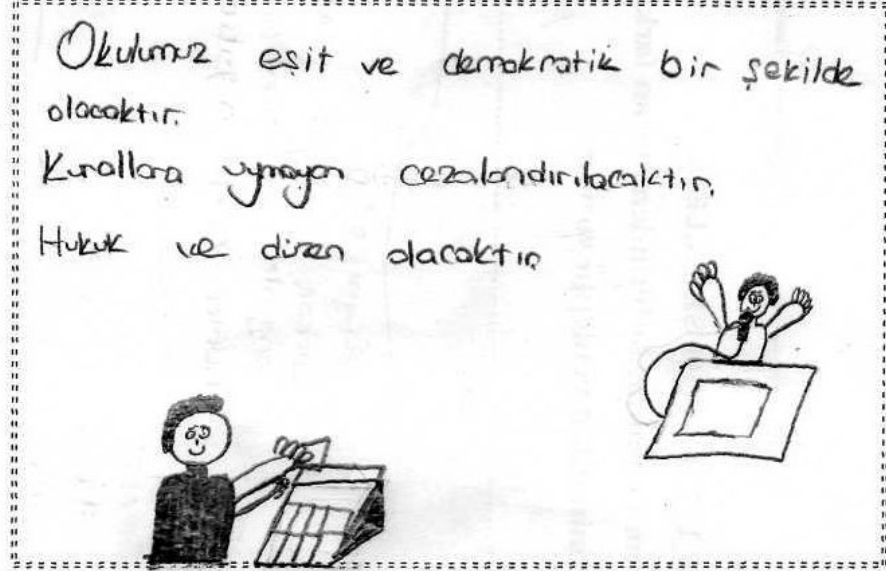
Fatmagül KADERLİ

Ahmet KADERLİ

Haliye KADERLİ

Ek 4'ün devamı

ETKİNLİK 2: Okul meclisi başkanlığına aday olduğunu düşün ve kendine sloganlı bir afiş hazırla.

Yukarıda öğrendiklerime göre bence en uygun yönetim şekli demokratik, çünkü herkes eşit. Herkes eşit olmaktadır. Bir kişiyle yönetim olmaz. Herkes kendi kendi için ve o kişiyle (kurallarla) yönetilir.

Ek 4'ün devamı

Şiir Yazma Etkinliğine örnek

Hür doğdu hür yaşıyor
 Her insan Türkiye'de
 Paradisaha kölemizdir
 Ona neee Ona ne
 Türkiye'de demokrasi
 Sınıftaaa kurallar
 Ne güzel şey demokrasi
 Hadiii hep birlikte
 Demokrasiiii,
 Demokrasi,
 Demokrasiiii,
 Demokrasi
 Hadiii bakalım
 demokrasiiiiiii
 Gözler şimdi kendini
 Cumhuriyet geliştirdi.
 Kadınlara seçme ve seçilme hakkını verildi.
 Sen bak kendi derdine
 Kadınlaraar sevindii

Yazar: Damla ERMIN[©]

Ek 4'ün devamı
Şiir Yazma Etkinliğine Örnek

DEMOKRASİ TÜRKİYE'YE

Sened-i İttifak,
Adlı bir belge,
İmzalandı,
Türkiye'nin geçişinde.

Mesrutiyet geldi,
Milletvekilleri seçilip,
Meclis meclis açıldı,
Türkiye'nin geçişinde.

Türk kadını ilk kez
Pek çok ülkede
Kabul edilmediği halde
Milletvekili oldu TBMM'de

Ek 4'ün devamı

Soru Turuna örnek

❗ Fransada ulusal bilincin oluşmasında ve durum yansınmasında aydınların büyük katkısı vardır.

Soru: Yurttaş Hakları Bildirgesinde dikkatimizi çeken birşey oldu mu? Aynı anayasaya benzemiyor mu?

❗ Kanuni esasî anayasası Türk tarihinin ilk anayasası olarak kabul edilmiştir.

Soru: Kanunî esasî'da ezilip yasak, birisinin evine zorla girmek yasaktır. Buna göre o zamanlar sızca idam cezası yok mudur?

❗ İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi için birşeyler yapılması gerekir. Bunun için bu bildiğe yayımlanmıştır.

Soru: Belgenin 12. maddesini okuyunuz. Buna göre sızca eskiden insanlar hasta olduklarında tıbbî yardım alamıyorlar mıdır?

❗ İnsan hakları yaygınlaşmış artık Avrupa'ya gelmiştir.

Soru: Bulasıcı bir taşıyabilecek bir kişinin özgürlüğünün kısıtlanması sızca doğru birşey midir?

❗ Bunların sonucunda insan hakları yaygınlaşmış oldu. İnsanlar haklarını tanıdı, öğrendi. İnsanlara kötü muamelesi yapılmadı. Ayrıca bütün belgelerde özgürlük olmasının birer nedeni demokrasinin özgürlüğüdür. Herkes hakkını gasını, kimse kendini ezdirip haklarını çiğnetmesin!!!

Ek 4'ün devamı
Soru Turuna örnek

• Sıze eski Türk devletlerinde ki eşitlik şimdi ki sibi miydi?

YAZAN:
ÖZNLİR
GÜNEŞ

Cevap: Evet. Çünkü 1934 yılında 7 kadın milletvekili TBMM'de görev aldı. Şimdi de alınıyor. Onun için bence aynı.

Soru:

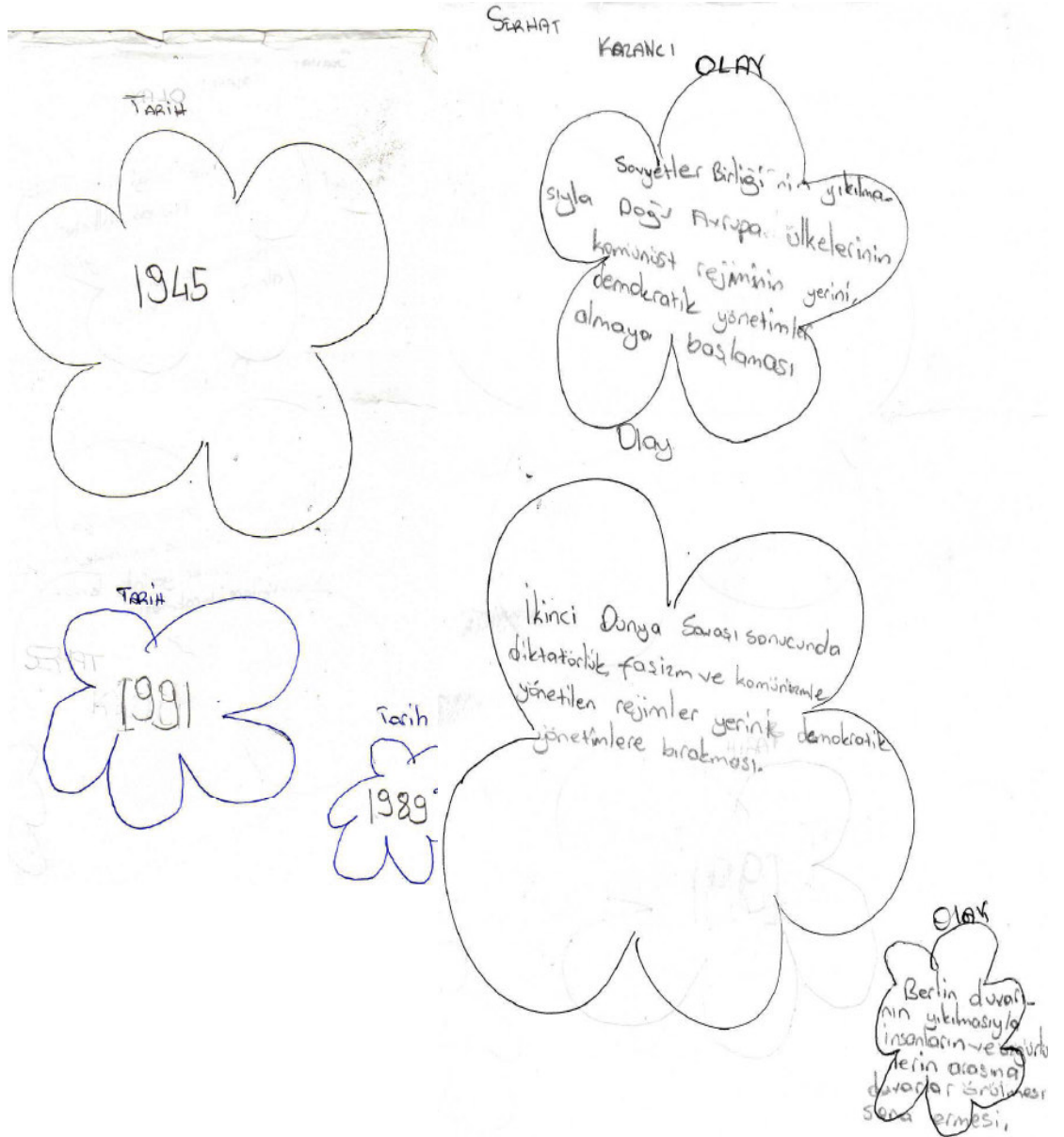
Partideki insanlar aynı fikirdeyseler
sıze neden insanlar başka partiler açmaya
başlamışlar?

Damla
Ermin

Partideki insanlar farklı fikirdeyseler
yeni partiler açarlar. Ama herkes aynı düşüncedeyseler
parti açmalarının sebebi partilerinde lider
olup, iktidarda önemli bir görev alma hirsine
sahip olmaları olabilir.

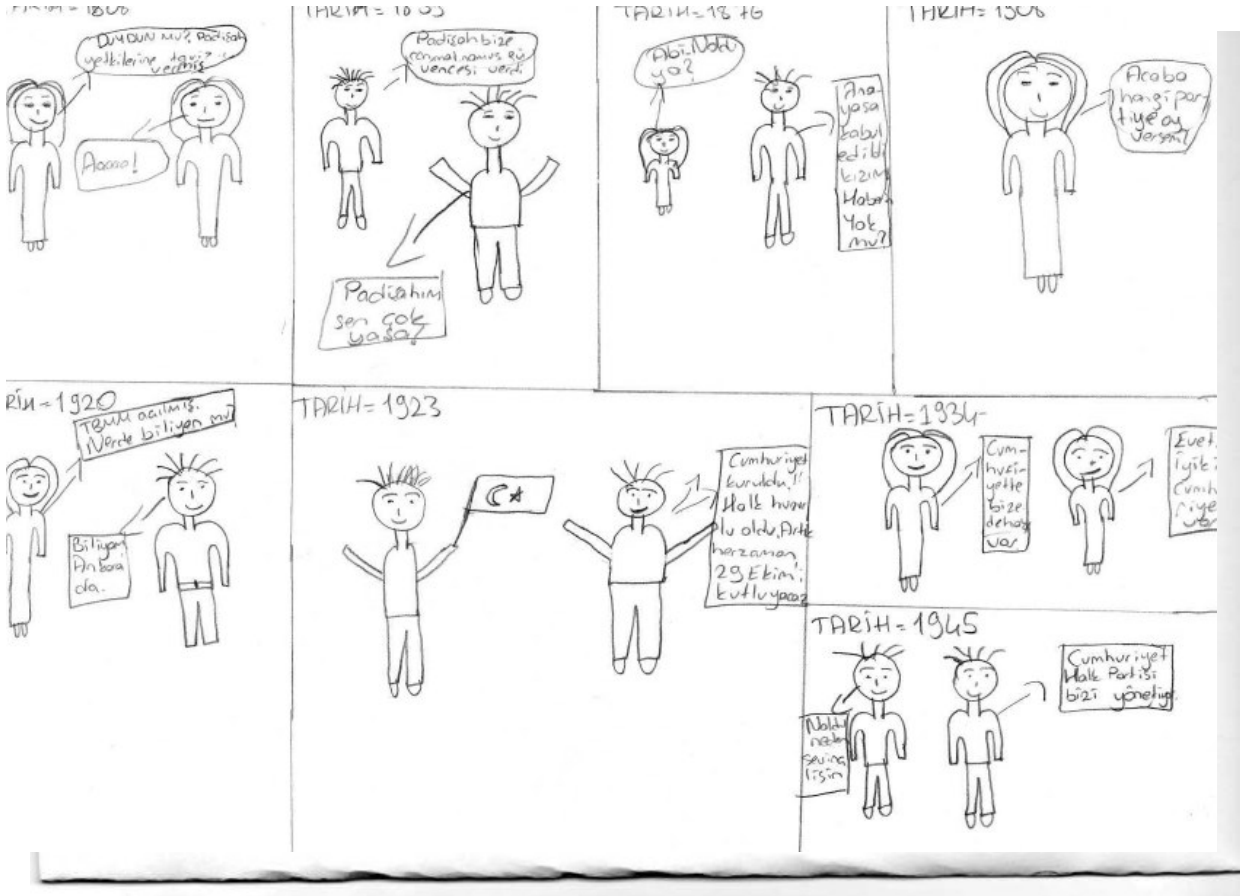
Fatmagül Kaderli
4-A 196

Ek 4'ün devamı
Hızlı Tur Etkinliğine örnek

Ek 4'ün devamı

Grup Tartışması Sonucu Ortaya Çıkan Görsel İmge

Ek 4'ün devamı

ETKİNLİK 3: DEMOKRATİK TOPLUM

Günümüzden çok önceleri eski çağlarda, ilkel bir kabilenin iki avcısının birlikte avlandıklarını düşünelim. Avcılardan her ikisinin de avın tamamını kendi mağarasına götürmek istediğini farz edelim. Bu durumda, avcıların istekleri birbiriyle çelişecektir. Sizce, iki avcı arasında **çatışma** biçiminde ortaya çıkan ilişki, nasıl **çözüm** bulur ya da düzenlenir?

Doğa yasalarına göre çözüm, kuvvetli avcının diğerini ortadan kaldırması ya da kendi isteğini diğerine zorla kabul ettirmesi ve avın tamamını kendi mağarasına götürmesidir. Buna karşın, avcıların ait oldukları toplum (kabile) içinde, örneğin, "Şu şu şu şekillerde birlikte avlanan avcılar, avı şu şu şu şekillerde paylaşırlar." diye bir **gelenek / kural / yasa** oluşmuş ise iki avcı, avladıkları hayvanı bölüşecektir. *Avdan pay almak, birlikte avlanan iki avcı için haktır. Bu demokratik bir tutumdur.*

Birbirlerine zarar vermeden avı paylaşmaları için bu avcılar **kurallara (hukuk)** ihtiyacı vardır.

Payına düşen miktar, avcıya **hukuk (gelenek / kural / yasa)** tarafından tanınmış yetkidir. Ama avcı, bu yetkisini kullanabilmek (bundan sonraki avdan da pay alabilmek) için kurallara uymak (avı şu şu şu koşullarda, diğer avcıyla şu şu şu şekillerde paylaşmak), **yükümlülük** altına girmek durumundadır.

Her ikisi de birbirinden **farklı** (sarı ve siyah derili) olan iki avcı, bu farkı kabile içinde diğerinin zararına kullanmaya kalkarsa yine düşmanlıklar oluşacaktır. Oysa her ikisi de kendisinden farklı olana **hosgörü** gösterirse kabile büyük olasılıkla (birisi av sürmede daha gelişkin, diğeri ok atmada daha becerikli olduğu için) daha fazla av, daha iyi yaşam olanaklarına kavuşacaktır. Avcılardan birisinin sarı, diğerinin siyah derili olması herhangi bir fark meydana getirir mi? Getirirse avcılar arasındaki çatışma çözülemez. Buna karşılık, her ikisi de toplumun koyduğu kurallar (yasalar) karşısında **eşit** ise çatışma olmaz.

İcbar GÖZAYDIN, Bilge DİCLELİ
Yurttaş 2000 (Kısaltılmıştır.)

Yukarıda verilen metni dikkatlice okuyun ve metinde koyu renkle yazılmış kavramlar ile ilgi bir öykü yazınız.

BENİM ÖYKÜM;

 Sinem... Türkiye'de yaşıyor. Bir gece... uyuyken... bir... rüya... görüyor. Bilindiği gibi Türkiye cumhuriyetle yönetiliyor. Sinem... rüyasında Teokrosi'nin yaşandığı... Seluklular döneminde... gidiyor... Orada insanlar... tek bir kişinin isteğini yerine getiriyor. Sinem... ne deni böyle yaptıklarını soruyor. İnsanlar... biz de gelecek... böyle... eğer onun... istediğini yapma... savaş... atar... biz... ceza... alıyor... Ayrıca... Sinem... bazı insanların... çalışmadığını... görüyor. Onların... çalışmaya... diye soruyor. İnsanlar... onlar... Papa'nın... yakmaları... onlar... çalışmaz. Sinem... bu ülkede... eşitlik yok mu? Hukuk, hak... yok mu? diye soruyor. Sen farklı... düşünüyosun... diyor. İnsanlar, Sinem "Hayır... ben farklı düşünmüyorum... zaten... böyle... İktidarda... kurallar... var... yasa... var" diyor... İnsanlar... soruyor. Sinem "Bunu herkes... hoşgörüyle mi... karşılıyor? Hiç kimse... ödül... bulmuyor... mı, itiraz... etmiyor mu?" diye soruyor. İnsanlar... dediğini... gibi... Papa'nın... istediklerini... yapmakla... yük... yük... başka... çare mi... yok" diyor. Sinem... bir... uyuyor. Rüya... gör... gör... gör... anlıyor... ve... "İyi ki... ülkemiz... cumhuriyetle... yönetiliyor" diyor. Ke... rahat bir şekilde uyuyor.
 KASASIN CUMHURİYETİ
 7

Ek 4'ün devamı

Grup çalışması yapan öğrenciler

Ek 4'ün devamı

Grup kararlarının tartışıldığı temsilciler çalışması.

Ek 4'ün devamı

Temsilcilerin kararını açıklama süreci

Soru turu tekniği için hazırlık yapan ğrenciler

Ek 5

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü.

Sayı :B.08.4.MEM.4.35.00.03.1/ 16691
Konu :Derya Gül Sinem ŞAHİNER
(SİNANOĞLU)'nun Araştırma İzni

03 Mart 2008

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi : a) 28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EGD.0.33.03.311-311/1084 sayılı Makam Onayı.
b) 13/02/2008 tarihli ve 299 sayılı yazınız.
c) 29/02/2008 tarihli ve 16407 sayılı Valilik Onayı.

İlgi (b) yazıda belirtilen, Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Derya Gül Sinem ŞAHİNER (SİNANOĞLU)'un "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi" konulu tez çalışması için hazırlanan ölçeği ekli listede belirtilen ilköğretim okullarında uygulaması ilgi (c) Valilik Onayı ile uygun görülmektedir.

Araştırmacı tarafından yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde, ilgi (a) Makam Onayı ile yürürlüğe giren Yönerge kapsamında "Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı" doldurularak araştırmanın iki örneğinin CD'ye kayıtlı olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Zahide MUTLUKAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

- 1- Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- 3- Uygulama Yapılacak Okul Listesi (1 sayfa)
- 4-Onaylı Ölçek 2 adet 5 sayfa)
- 5-Araştırma Tamamlandıktan Sonra, Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı (1 sayfa)

GELİR BİVRAK
Tarih: 10 MART 2008
Kayıt No: 1007
Dosya No:

İZMİR/AR-GE
Tel : (0232) 483 89 11
Fax : (0232) 488 30 69
http://izmir.meb.gov.tr
arqe35@meb.gov.tr

DANISMA
444 0 632
H A T T I

EGITIME
%100
DESTEK

EGITIMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.35.00.03.1/ 16692
Konu :Derya Gül Sinem ŞAHİNER
(SİNANOĞLU)'nun Araştırma İzni

03 Mart 2008

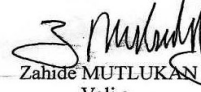
BUCA KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi :a)28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EGD.0.33.03.311-311/1084 sayılı Makam Onayı.
b)29/02/2008 tarihli ve 16407 sayılı Valilik Onayı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Derya Gül Sinem ŞAHİNER (SİNANOĞLU)'un "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Demokratik Tutumlara ve Ders Başarısına Etkisi" konulu tez çalışması için hazırlanan ölçeği ekli listede belirtilen ilköğretim okullarında uygulaması ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Adı geçen okulların müdürlerinin ölçek uygulaması yapacak araştırmacıdan olası zararları karşılamak üzere ilgi (a) Makam Onayı ile yürürlüğe giren Yönerge kapsamında "Fiziki Zararları Karşılama Taahhüdü" alması zorunlu olduğundan, taahhüt formu ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Zahide MUTLUKAN
Vali a.
Şube Müdürü

EKLER:

- 1-Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- 3-Uygulama Yapılacak Okul Listesi (1 sayfa)
- 4-Onaylı Ölçek (2 adet-4 sayfa)
- 5-Fiziki Zararları Karşılama Taahhüdü (1 sayfa)

İLÇE MİLLÎ EĞT. MD.
.04/...3.1200.8
Kaymakam

35268 Konak / İZMİR
Tel : (0232) 483 89 11
Fax : (0232) 489 30 69
<http://izmir.meb.gov.tr>
arqe35@meb.gov.tr

DANISMA
444 0 632
H A T T I

EĞİTİME
%100
DESTEK

EĞİTİMDE RİFORM
Daha aydınlık
gelecek!

